

HELSINGIN YLIOPISTO

Strategiset narratiivit Venäjän informaatio- vaikuttamisessa

Suomalaisten uutisten aseellistaminen
InoSMI-utiskäännössivustolla

Katariina Mäkilä
Maisterintutkielma
Kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelma
Käännös- ja tulkkausviestintä
Humanistinen tiedekunta
Helsingin yliopisto
Kesäkuu 2022

Sisällys

1	Johdanto: Kaksipäisen kotkan uutisissa	1
2	Valtion kontrolli ja vaikuttaminen venäläisessä mediahistoriassa ..	5
3	Informaation aseellistaminen normaalioloissa ja sodassa	8
3.1	Informaation aseellistaminen	9
3.2	Informaatiovaikuttamisen ja informaatio-sodankäynnin vertailua	11
3.3	Venäjän informaatiovaikuttaminen ja -sodankäynti	13
3.4	Venäjänkielisen informaatiovaikuttamisen yleisö	15
4	Informaation aseellistaminen uutiskäännöstoimituksissa	18
4.1	Käännöksen ja uutiskäännöksen moninaisuus	18
4.2	Uutiskääntämisen toimijat	20
4.3	Strategiset narratiivit	23
5	Uutiskäännössivusto InoSMI ja tutkimuksen käännöskorpus.....	29
5.1	Uutiskäännössivusto InoSMI	29
5.2	Tutkimusaineistona toimiva käännöskorpus	32
6	Uutiskäännösten aseellistaminen InoSMI-sivustolla	36
6.1	Narratiivianalyysi uutiskäännösten tutkimusmenetelmänä	36
6.2	Venäjän strategisten narratiivien analyysi käännöskorpuksessa	40
6.2.1	Geopoliittisen lännen uhkanarratiivit	41
6.2.2	Suurvallan maabrändäyksen narratiivi	44
6.2.3	Historialliset narratiivit	47
6.2.4	Venäjän slaavilaisen etupiirin narratiivit	51
6.3	Analyysin tulokset	52
7	Johtopäätökset	59
	Lähdeluettelo	63
	Liitteet	

Liite 1. Käännöskorpuksen kohdetekstit	
Liite 2. Käännöskorpuksen lähtötekstit	
Liite 3. InoSMI-sivuston kytkös Venäjän valtiojohtoon	
Liite 4. Piirretaulukko Venäjän strategisten narratiivien ominaispiirteistä	
Liite 5. Автореферат	

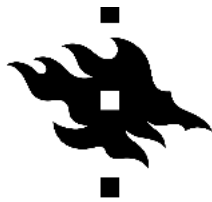
Taulukot ja kuvat

Taulukko 1. Venäjän strategisia tai aseellistettuja narratiiveja suhteessa geopolitiittiseen länteen (Grigor 2020; Spiessens 2019; Szostek 2017; Tyushka 2021).....	27
Kuvio 2. Käännöskorpuksen lähtötekstit julkaisijoittain (n = 52).....	33
Kuvio 3. Käännöskorpuksen lähtötekstien juttutyypit (n = 52).....	35
Kuvio 4. Käännöskorpuksen narratiiviesiintymät (n = 126) osakorpuksittain eriteltynä.....	53
Kuvio 5. Narratiiviesiintymiä sisältävien artikkelien osuus lähtötekstikorpuksessa.....	55
Kuvio 6. Narratiiviesiintymiä sisältävien artikkelien osuus kohdetekstikorpuksessa.....	55
Kuvio 7. Käännöskorpuksen kohdetekstit ja narratiiviesiintymät vuonna 2021 kvartaaleittain.....	56

Kuvat

Kuva 1. InoSMI-sivuston etusivu tammikuun 2022 sivustouudistuksen jälkeen. Kuvakaappaus KM 27.1.2022.....	31
Kuva 2. Lähtötekstin "Evan kysely: Suomalaiset suhtautuvat Venäjään yhä kriittisemmin, asenne korostuu erityisesti nuorella ikäpolvessa" (SU36) pääkuva. Kuva: Venäjän puolustusministeriö.....	39
Kuva 3. Kohdetekstin "Helsingin Sanomat (Финляндия): финны стали относиться к России негативнее, особенно молодое поколение" [Helsingin Sanomat (Suomi): Suomalaiset ovat alkaneet suhtautua Venäjään kriittisemmin, erityisesti nuori sukupolvi] (VE36) pääkuva. Kuva: Aleksei Majšev/RIA Novosti.....	39
Kuva 4. Lähtötekstin "Yle lähettää Venäjälle Pietarin-toimittajan: "Nuorten venäläisten ääntä voisi kuulua Suomen mediassa enemmän" (SU17) pääkuva. Kuva: Petteri Sopenen/Yle.....	43

- Kuva 5. Kohdetekstin "У Yle появится корреспондент в Петербурге: «В финских СМИ голос русской молодежи звучит громче» (Yle, Финляндия)" [Ylelle ilmestyy kirjeenvaihtaja Pietariin: ”Suomalaismediassa venäläisnuorison ääni kuuluu kovemmin”] (VE17) pääkuva. Kuva: Aleksandr Galperin/RIA Novosti..... 43
- Kuva 6. Lähtötekstin "Näkökulma: Hiljaisuus kertoo, että suomalaispoliitikot pelkäävät Putinia – heidän kannattaisi sisäistä murhatun Anna Politkovskajan viisaus" (SU3) pääkuva. Kuva: Matti Matikainen. 45
- Kuva 7. Kohdetekstin "Италеhti (Финляндия): молчание финских политиков свидетельствует о том, что они боятся Путина" [Италеhti (Suomi): Suomalaispoliitikkojen hiljaisuus todistaa, että he pelkäävät Putinia] (VE3) pääkuva. Kuva: Aleksei Družinin/RIA Novosti..... 46
- Kuva 8. Lähtötekstin "Ulkoasiainvaliokunnan jäsenet ihmettelevät Venäjän käytöstä – Kimmo Kiljunen: ”Kun Venäjä näin tekee, se kertoo aikamoisesta umpikujasta” (SU51) pääkuva. Kuva: Natalia Kolesnikova/AFP..... 46
- Kuva 9. Kohdetekstin "Helsingin Sanomat (Финляндия): поведение России сбивает с толку Комитет по иностранным делам Финляндии" [Helsingin Sanomat (Suomi): Venäjän käytös hämmentää Suomen ulkoasiainvaliokuntaa] (VE51) pääkuva. Kuva: Aleksei Nikolski/RIA Novosti..... 47
- Kuva 10. Lähtötekstin "Suurin osa venäläisistä pitää yhä Suomesta, mutta kielteisyys on kasvanut pandemian aikana" (SU43) pääkuva. Kuva: Markku Ulander/Lehtikuva..... 50
- Kuva 11. Kohdetekstin "Helsingin Sanomat (Финляндия): большинство россиян продолжают относиться к Финляндии положительно" [Helsingin Sanomat (Suomi): enemmistö venäläisistä suhtautuu Suomeen edelleen positiivisesti] (VE43) pääkuva. Kuva: Maksim Bogodvid/RIA Novosti..... 51

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiivistelmä

Tiedekunta: Humanistinen tiedekunta

Koulutusohjelma: Kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelma

Opintosuunta: Käännös- ja tulkkausviestintä

Tekijä: Katariina Mäkilä

Työn nimi: Strategiset narratiivit Venäjän informaatiovaikuttamisessa – Suomalaisten uutisten aseellistaminen InoSMI-uutiskäännössivustolla

Työn laji: Maisterintutkielma

Kuukausi ja vuosi: Kesäkuu 2022

Sivumäärä: 74 sivua + 5 liitettä (yhteensä 20 sivua)

Avainsanat: uutiskääntäminen, strateginen narratiivi, informaation aseellistaminen, informaatiovaikuttaminen

Ohjaaja: Päivi Pasanen

Säilytyspaikka: Helsingin yliopiston kirjasto – Helda/E-thesis (opinnäytteet), ethesis.helsinki.fi

Tiivistelmä: Tässä tutkielmassa tarkastelen Venäjän informaatiovaikuttamista ja sen yhteyttä uutiskääntämiseen. Tutkimuskysymyksenäni on, miten Venäjä aseellistaa verkkouutistekstejä venäjänkielisessä informaatiovaikuttamisessa strategisten narratiivien avulla. Rajauksena toimii uutiskääntäminen suomesta venäjään.

Monitieteellinen tutkimusasetelma yhdistää käännöstieteen, journalistitutkimuksen ja sotataidon tutkimusta. Tutkielman teoreettinen viitekehys perustuu pääkäsitteisiin informaatiovaikuttaminen, uutiskääntäminen ja strateginen narratiivi. Määrittelen aseellistamisen verkkouutiskäännösten yhteydessä informaatioympäristössä tapahtuvaksi informaatiovaikuttamiseksi tai sitä edeltäväksi toiminnaksi. Siinä uutiskäännökset otetaan vaikuttamisen kohteiksi ja välineiksi uutisvalikoinnin, käännösmanipulaation, narratiivimuutosten tai kuvitusvaihdosten avulla.

Aineistolähteeksi on valittu venäläinen InoSMI-uutissivusto, joka kuuluu Venäjän valtioon kytkeytyvän mediatyhtiön Russia Today portfolioon. Aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa (ks. esim. Spiessens & Van Poucke 2016) sivustoa on luonnehdittu journalistisen riippumattomuuden suhteen selkeän ongelmalliseksi muttei täysin propagandistiseksi. Tutkimusaineistona toimii käännöskorpus, joka on rajattu ajallisesti vuoteen 2021. Korpus käsittää InoSMI-sivuston 52 venäjänkielistä uutiskäännöstä sekä niiden suomalaismediassa julkaistut lähtötekstit, jotka on julkaistu suomeksi, ruotsiksi tai venäjäksi. Narratiivianalyysi keskittyy Venäjän strategisten narratiivien tunnistamiseen.

Analyysin perusteella voidaan todeta, että informaation aseellistamista tapahtuu suurimmassa osassa kohdetekstejä. Aseellistaminen painottuu erityisesti narratiivimuutoksiin, joihin kytkeytyy käännösmanipulointia ja kuvitusvaihdoksia. Käännöskorpuksessa esiintyy kaikkia kuutta tutkimuskirjallisuudesta noussutta Venäjän strategista narratiiviatyyppiä: Suuren isänmaallisen sodan narratiivi, läntisen hegemonian narratiivi, EUrooppalaisen hegemonian narratiivi, Venäjän lähinaapuruston ja Ukrainan narratiivi, slaavien johtajuuden narratiivi ja ”normaalin” läntisen suurvallan narratiivi. Lisäksi olen tunnistanut kohdetekstikorpukselta kaksi lisänarratiiviatyyppiä, joista toinen edustaa suomalaistoimittajia koskevaa kriittistä journalistiminarratiiviatyyppiä ja toinen suomalaisvenäläisen yhteisen historian ja yhteyden narratiiviatyyppiä.

1 Johdanto: Kaksipäisen kotkan uutisissa

Totuus, johon ei uskota, voi vahingoittaa miestä paljon pahemmin kuin valhe.

John Steinbeck: *Eedenistä itään*¹

Itänaapurina on Suomessa arvioitu ulko- ja turvallisuuspoliittisin silmin läpi vuosikymmenten ja hyllymetrien. Syynä on pitkälti presidentti J. K. Paasikiven lausahduksen mukaisesti maantiede sekä siihen kytkeytyvä poliittinen ympäristö eli geopolitiikka (Pesu 2017, 19). Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteoissa Venäjä on kantanut tiettyä ulkopoliittisen erityistapauksen² leimaa sotilaallisten uhkaskenaarioiden käytännössä ainoana valtiotoimijana. 2000-luvulta lähtien Venäjä-keskustelua on värittänyt Suomen ohella koko geopolitiikassa lännessä Georgian sodan, Krimin miehityksen ja Ukrainan sodan paaluttama vastakkainasettelu. Suomen entisen ulkoministerin Jyri Häkämiehen kolmiosainen tiivistys Suomen turvallisuushaasteista syyskuuisessa Washingtonissa vuonna 2007 jäi elämään suomalaisen turvallisuuskeskustelun menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden läpileikkauksena: *Venäjä, Venäjä, Venäjä*³.

Venäjän muihin valtioihin kohdistamat vaikutuspyrkimykset ovat viime vuosikymmeninä lisääntyneet Euroopassa laajalla rintamalla. Ne kärjistyivät Ukrainassa vuonna 2014 aloitetun konfliktin kiihdyttämisessä totaaliseksi hyökkäyssodaksi 24. helmikuuta 2022. Ukrainan kriisivuosien aikana rinnakkaiskäsitteet *hybridisodankäynti*⁴ ja *laaja-alainen vaikuttaminen* ovat ottaneet

¹ Steinbeck, J. (2016 [1952]). *Eedenistä itään*. Suom. Jouko Linturi. Helsinki: Tammi.

² Venäjän mahdollista erityisyyttä tai ”erityistietä” (ven. особый путь) valtiona yleisesti on käsitelty myös kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa runsaasti (ks. esim. Kubyskin & Sergunin 2015).

³ Ulkoministeri Häkämiehen lausunto osoitti ajankohtaisuutensa näkyvimmin vasta itse puhetilaisuuden jälkeen, viimeistään Krimin miehityksen aikaan vuonna 2014. (Ks. esim. Häkämies 2021.)

⁴ Tutkimuskirjallisuudessa käsite juontaa juurensa 2000-luvun alkuun (Schnauffer 2017), mutta yleiskielessä se yleistyi erityisesti Krimin miehityksen jälkeen vuonna 2014. Syyskuussa 2014 *hybridisota* valittiin Kotimaisten kielten keskuksen kuukauden sanaksi. Kotus (2014). *Kuukauden sana 2014*.

https://www.kotus.fi/nyt/kuukauden_sana/kuukauden_sanojen_arkisto/kuukauden_sanat_2014. Katsottu 12.1.2022.

yhä selkeämmin paikkansa paitsi tutkimuskirjallisuudessa myös Suomen joukkoviestimissä, puolustusselonteoissa ja kansalaisten huulilla.

Tässä tutkielmassa tarkastelen Venäjän informaatiovaikuttamista ja sen yhteyttä uutiskääntämiseen. Tutkimuskysymyksenäni on, miten Venäjä aseellistaa⁵ verkkouutistekstejä venäjänkielisessä informaatiovaikuttamisessa strategisten narratiivien avulla. Rajauksenani toimii uutiskääntäminen suomesta venäjään. Määrittelen *aseellistamisen* verkkouutiskäännösten yhteydessä informaatioympäristössä tapahtuvaksi informaatiovaikuttamiseksi tai sitä edeltäväksi toiminnaksi. Siinä uutiskäännökset otetaan vaikuttamisen kohteiksi ja välineiksi uutisvalikoinnin, käännösmanipulaation, narratiivimuutosten tai kuvitusvaihdosten avulla. *Utisella* viittaa journalistiseen tekstilajiin, joka tarjoaa lukijalle ”riippumatonta, luotettavaa, täsmällistä ja kokonaisvaltaista tietoa” (Kovach & Rosenstiel 2007, 11) ja jonka rakenteeseen kuuluvat usein otsikko, ingressi, uutiskuvitus ja leipäteksti.

Tutkimukseni aineistona toimii käännöskorpus, joka on rajattu ajallisesti vuoteen 2021 eikä siksi vielä täysin heijasta Euroopan muuttunutta turvallisuusympäristöä. Korpus käsittää 52 venäjänkielistä uutiskäännöstä sekä niiden suomalaismediassa julkaistut lähtötekstit, jotka on julkaistu suomeksi, ruotsiksi tai venäjäksi. Verkkouutistekstien aseellistamisen analyysi keskittyy mahdollisten Venäjän strategisten narratiivien ja niiden suomalaiskontekstiin sovitettujen mukaelmien tunnistamiseen.

Aineistolähteeksi on valittu venäläinen *InoSMI-uutissivusto* (ven. *ИноСМИ* eli *Иностранные СМИ*, ’ulkomainen media’). InoSMI kuuluu Venäjän valtioon kytkeytyvän mediayhtiön *Russia Today* (*Россия Сегодня*) portfolioon. Aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa sivustoa on luonnehdittu journalistisen riippumattomuuden suhteen selkeän ongelmalliseksi muttei täysin propagandistiseksi. Syynä on sivuston laaja-alainen uutiskäännösvalikoima, joka sisältää muiden uutistoimijoiden julkaisemien propagandististen lähtötekstien käännösten ohella myös merkittävän määrän Venäjä-kriittisten lähtötekstien käännöksiä (Spiessens & Van Poucke 2016,

⁵ Metaforallisuudestaan huolimatta *aseellistaminen* kuvaa tutkittavaa ilmiötä mielestäni tarkkarajaisemmin kuin esimerkiksi *välineistäminen* tai *politisoiminen*. Aseellistaminen myös kiinnittyy laajasti kansainväliseen informaatioodankäynnin tutkimuskirjallisuuteen (ks. esim. Grigor 2020; Lupion 2018; Pomerantsev & Weiss 2014; Tyushka 2021).

334–336). InoSMI-sivuston avulla kytken aiheeni ulkomaan uutisoinnin käännöstieteelliseen tutkimukseen ja syvennän ymmärrystä propagandististen uutiskäännöstoimitusten journalistisista ammattikäytännöistä.

Monitieteellinen tutkimusasetelmani yhdistää käännöstieteen, journalismitutkimuksen ja sotataidon tutkimusta. Tutkielman teoreettinen viitekehys perustuu pääkäsitteisiin *informaatiovaikuttaminen*, *uutiskääntäminen* ja *strateginen narratiivi*. Informaatiovaikuttamisella tarkoitetaan rauhanajan haitallista informaatiotoimintaa, joka kohdistuu kohteen ajatteluun eli päätöksentekoon, käsityksiin ja motiiveihin (Flyktman 2017). Uutiskääntäminen käsittää uutistoimitusten käännösprosessit, joissa uutisraportoinnissa hyödynnetään monikielisiä lähtötekstejä ja lähteitä. Strategiset narratiivit toimivat poliittisten toimijoiden vaikutuskeinona, joka jäsentää kohteen ymmärrystä kansainvälisestä politiikasta historian, nykyhetken ja tulevaisuuden valossa (Miskimmon & O’Loughlin & Roselle 2013, 14).

Tutkimukseni lisää tapaustutkimuksen avulla ymmärrystä uutiskäännösten aseellistamisen keinoista Venäjän informaatiovaikuttamisessa. Se täydentää aiempaa tutkimusta nimenomaan suomalaisten uutistekstien aseellistamisesta erityisesti strategisten narratiivien avulla. Kansainvälisestä näkökulmasta aihe on merkittävä, koska viestinnän aseellistettuja narratiiveja on verrattu jopa eräänlaiseen ”kognitiiviseen ydinaseeseen” (Tyushka 2021, 6). Kansallisesta näkökulmasta taas aiheen merkitystä voidaan tarkastella Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen raporttien pohjalta. Jantunen ja Puistola (2015) toteavat, että venäläisnarratiiveihin pohjautuvaa informaatiovaikuttamista suomalaismediassa on tärkeä seurata. Ennen kaikkea huomiota tulisi kuitenkin kiinnittää suomalaisen yhteiskunnallisen keskustelun ja päätöksenteon uutisointiin Venäjällä. (Innola & Pynnöniemi 2016, 184–185.)

Tutkielma etenee seuraavaksi Venäjän valtion kontrollia ja informaatiovaikuttamista mediahistoriallisesti taustoittavaan lukuun 2. Tämän jälkeen siirryn luvussa 3 tarkastelemaan informaation aseellistamista normaaliolojen informaatiovaikuttamisessa sekä sota-ajan informaatio- ja hybridisodankäynnissä. Käsittelen samalla myös Venäjän informaatiovaikuttamista ja sen yleisötutkimusta. Luvussa 4 esittelen informaation aseellistamisen keinoja, välineitä ja toimijoita

uutiskäännöstoimituksissa. Päähuomioni on myöhemmän analyysini pääteemassa eli strategisissa narratiiveissa. Luvussa 5 esittelen InoSMI-uutiskäännössivuston, tutkimuksen käännöskorpuksen sekä tutkimusmenetelmän eli narratiivianalyysin. Luvussa 6 erittelen käännöskorpuksessa esiintyviä strategisia narratiiveja. Luvussa 7 kokoan yhteen tutkimuksen johtopäätökset.

2 Valtion kontrolli ja vaikuttaminen venäläisessä mediahistoriassa

Kuten Arutunyan (2009, 83) toteaa, monet historialliset dikotomiat ja ristiriitaisuudet ovat saatelleet Venäjän lehdistöä meidän päiviimme saakka ja ovat siksi relevantteja journalismitutkimukselle. Tarkastelen seuraavaksi informaatiovaikuttamisen tutkimuksen kannalta keskeisiä venäläisen mediahistorian teemoja. Näkökulminani toimivat journalismin valtiollinen kontrolli ja journalistien toimijuus.

Kun historiallinen tarkastelu aloitetaan painettujen sanomalehtien synnystä, Venäjällä lehdistön ja valtion suhdetta voi kuvata alun alkaen tiiviiksi. Perinteisesti maan lehdistöhistorian ensimmäisenä sanomalehtenä mainitaan *Бедомосту*, joka aloitti julkaisutoiminnan joulukuussa 1702 keisari Pietari Suuren määräyksellä (ks. esim. Arutunyan 2009, 84; IMŽ 2000, 85–97, Pietiläisen 2002, 99 mukaan; Pasti 2007, 34). Keisarillisen Venäjän aikana yhteiskunnallista keskustelua ja painetun sanan vapautta suitsi valtiojohtoinen sensuuri, joka piilotti avoimen mielipiteiden vaihdon yksityistiloihin ja luottamuksellisiin henkilösuhteisiin. Samat realiteetit vaikuttivat vallankumouksen jälkeen myös Neuvosto-Venäjällä ja Neuvostoliitossa. (Negrov 2008.)

Neuvostojournalistit perivät vuotta 1917 edeltäneet journalistiset arvot sekä kiinteän yhteyden valtioon (Gavra & Strovsky 2016, 123). Vuosina 1905–1917 orastavan lehdistövapauden mahdollistanut lehdistölaki (Pietiläinen 2002, 99) näivettyi 1920-luvun loppuun mennessä, jolloin sallittujen julkaisujen tuli edustaa yksinomaan kommunistista aatetta (Arutunyan 2009, 94; Gavra & Strovsky 2016, 124; Negrov 2008, 108). Tämän jälkeen sosialistinen maailmankuva ja valtion hyväksymät uutiskriteerit sääntelivät kaikkea julkista joukkoviestintää (Pietiläinen 2002, 103), jonka suurimmat arvosymbolit olivat totuus ja inhimillisyys (Wolfe 2005, 35).

Marxismi-leninismin oppi-isä Lenin määritteli lehdistön roolin vähitellen muotoutuvan neuvostovaltion ”rakennustelineiksi” eli ”kollektiiviseksi propagandistiksi, agitaattoriksi ja organisaattoriksi” (Lenin 1971, 217). Tällä oli vaikutuksensa myös journalistien ammattikuntaan. Poliittishallinnollisen valtiojournalismin ruohonjuuritason toimijat – ammattijournalistit – olivat valtion kouluttamia ja tunnustamia sekä kunnianhimoisimmat myös välttämättä

kommunistisen puolueen jäseniä. (Pasti 2007, 30, 44.) He mahdollistivat kansan mobilisoinnin ja uudelleenorganisoinnin sekä muovasivat osaltaan joukkopropagandallaan neuvostoihmisen (lat. *Homo sovieticus*) (emt. 39). Oman roolinsa neuvostojournalistit hahmottivat nimenomaisesti rakentajina ja poliittismoraalisina vaikuttajina (Roudakova 2017, 57).

Lukumäärällisesti ja maantieteellisesti laajan yleisön tavoittaminen perustui sen ajan tiedonvälityksen huipputeknologiaan (Nordenstreng & Pietiläinen 2010, 136). Raportoinnin kattavuutta taas laajensi neuvostolehdistön rooli ”kielijänä” (Roudakova 2017, 29–30). Haitalliseksi katsotun toiminnan ja ajattelun julkinen käsittely rakentui toimittajia avustaneiden tehtaiden ja kolhoosien työläiskirjeenvaihtajien varaan (Pietiläinen 2002, 104).

Neuvostoliiton romahtaminen merkitsi koko yhteiskuntajärjestelmän ohella myös mediajärjestelmän muutosta. 1990-luvun alun lännessä syntyi siksi lyhytaikaista toiveikkuutta Venäjän uudesta suunnasta kohti liberaalia demokratiaa ja mediasääntelyn purkamista (Csillag & Szelényi 2015). Kehityskulku kuitenkin pysähtyi, kun mediaomistuksen uusjako johti ennen kaikkea julkisen ja yksityisen mediasektorin rajapinnan sumentumiseen sekä omistuksen keskittymiseen oligarkkien mediaimperiumeiksi (Kiriya 2019, 13; Nordenstreng & Pietiläinen 2010, 139; Vartanova 2012, 132.) Vaikka journalistiset arvot moninaistuivat sekä sisällöllisesti että määrällisesti (Gavra & Strovsky 2016, 126), valtio otti sille neuvostoajalta tutun yhdistelmäroolin median omistuksessa, sääntelyssä, taloudellisessa tuessa ja politiikassa (Vartanova 2019, 33). Venäjän mediamallia on sittemmin kutsuttu uusneuvostolaiseksi (Oates 2007) ja uusautoritaariseksi (Becker 2004; 2014). Venäläistä journalismia taas on luonnehdittu niin sanotun markkinajournalismin sijaan poliittisen vallan ohjailemaksi ja mielipiteiden muokkaamiseen tähtääväksi journalismiksi (Pasti 2007, 16).

Venäjän entisestään tiukentuneen mediakontrollin vedenjakajana toimivat vuosien 2011–2013 laajat oppositiomielenosoitukset Moskovassa (Bolotnaja-protestit). Valtionjohto ryhtyi niiden myötä rajoittamaan opposition ja riippumattoman median

toimintaa lakisääteisesti⁶, lisäämään valtiollisten mediatoimijoiden näkyvyyttä venäjänkielisessä internetissä (RuNet) (Thomas 2014, 126) ja käyttämään presidentti Putinia tukevia trolleja opposition edustajien häiritsemiseen (Aro 2016). (ks. myös Lupion 2019, 332.) 2010-luvun Venäjällä mediavapauden pitkäaikaisongelmiin kuuluivat Oatesin (2016, 402–403) mukaan valtion mediaohjauksesta ja avustuksista riippumattomien toimijoiden rahoitusvaikeudet sekä venäläistoimittajien heikko journalistinen ammattitaito ja heihin kohdistuvan väkivallan uhka.

Venäjän helmikuussa 2022 aloittama laajamittainen hyökkäyssota Ukrainassa on muodostumassa Neuvostoliiton romahtamisen kaltaiseksi kansainvälisen politiikan ja kansallisen mediaympäristön muutoksen vedenjakajaksi. Ei-valtiollisen tiedonkulun ja viimeisenkin media- ja sananvapauden tukahduttamiseksi Venäjä on nopealla tahdilla tehnyt riippumattomien venäläisten ja ulkomaisten joukkoviestimien toiminnan mahdottomaksi maan rajojen sisäpuolella. Riippumatonta venäjänkielistä uutistarjontaa on sittemmin lisätty kiertoteitse, vaikka Venäjä pyrkii estämään kansalaistensa pääsyn myös muiden maiden tuottamien venäjänkielisten uutisten pariin (ks. esim. Kuuskoski 2022). Suomessa venäjänkielisiä uutisia tuottavat *Novosti Ylen* ohella 10. maaliskuuta 2022 lähtien myös esimerkiksi *Helsingin Sanomat*, joka avasi käännösuutistuotantonsa yhdessä pohjoismaisten kumppanisanomalehtien *Dagens Nyheter* ja *Politiken* kanssa (Niemi & Wolodarski & Jensen 2022).

Edelleen kehittyvä sota Ukrainassa osoittaa informaation strategisen merkityksen sekä uutiskääntämisen tutkimuksen ajankohtaisuuden 2020-luvun ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Informaatiosotaa käydään paitsi vihollismaaperällä ja kansainvälisellä areenalla myös mitä suurimmissa määrin kotiyleisön edessä. Tästä syystä uutiskääntämisen suhde informaatiovaikuttamiseen on tutkimuskohteena merkittävä.

⁶ Venäjän media- ja sananvapautta on rajoitettu erityisesti 2010-luvulla useilla lakiuudistuksilla. Keskeisimpiä ovat olleet vuoden 2002 ekstremistilain myöhemmät uudistukset, vuoden 2016 niin kutsutut Jarovaja-lait sekä vuoden 2012 laki ulkomaalaisista agenteista ja sen uudistus vuonna 2019.

3 Informaation aseellistaminen normaalioloissa ja sodassa

Venäjän informaatiovaikuttamista on tutkittu Suomessa erityisesti Venäjän keväällä 2014 suorittaman Krimin niemimaan miehityksen ja siihen liittyneiden informaatio-operaatioiden vanavedessä. Opinnäytteissä ja tutkimusartikkeleissa esiintyneisiin näkökulmiin ovat kuuluneet esimerkiksi kansainvälisten suhteiden (Wigell 2019), journalismin (Aro 2016; Grigor 2020; Lakka 2018; Oivo 2021), sotataidon ja strategian (Auvinen 2019; Flyktman 2017) ja käännöstieteiden (Saarilahti 2016) alaan lukeutuva tutkimus. Venäjän strategista viestintää ja laaja-alaista vaikuttamista on tarkasteltu hiljattain myös Valtioneuvoston kanslian (Alafuzoff ym. 2020) sekä Puolustusministeriön selvityksessä (Voiman Venäjä 2019). Tilannetietoisuutta ja hybridiuhkiin varautumista on nostettu Suomessa niin lakiuudistusten (Voiman Venäjä 2019, 13) kuin Puolustusvoimien normaaliolojen toiminnaksi vakiinnutetun informaatiopuolustuksen osalta (Puolustusselonteko 2021, 22). Ukrainassa helmikuussa 2022 kiihdytetyn Venäjän hyökkäyssodan myötä varautuminen on edelleen tehostunut. Valtioneuvoston (2022, 29) ajankohtaiselonteossa todetaan, että Suomi varautuu Euroopan turvallisuusympäristön muutoksen takia Venäjän ”poikkeuksellisiin, laaja-alaisiin ja monitahoisiin” hybridivaikuttamiskeinoihin sekä lähitulevaisuudessa että pidemmällä aikavälillä.

Aloitan informaatiovaikuttamisen käsitetarkastelun luonnehtimalla seuraavaksi lyhyesti yläkäsitettä hybridisodankäynti. Tämän jälkeen käsittelen alaluvuissa 3.1 ja 3.2 informaation aseellistamista normaaliolojen informaatiovaikuttamisen ja sota-ajan informaatiotosodankäynnin keinona. Tuon tarkastelussani esille informaatiovaikuttamisen ja informaatiotosodankäynnin määrittelyeroja ja -haasteita. Käsitteiden tulkinta vaihtelee suomalaisessa ja muussa läntisessä tutkimuskirjallisuudessa. Lopuksi erittelen alaluvuissa 3.3 ja 3.4 Venäjän informaatiovaikuttamista ja -sodankäyntiä sekä sen yleisötutkimusta.

Hybridisodankäynnin käsite on herättänyt 2000-luvun alkuvuosikymmenen jälkeisessä sotatutkimuksessa runsaasti keskustelua. Tutkijat ovat tarkastelleet erityisesti käsitteen laajuutta ja sitä, onko sen kuvaama ilmiö uusi vai vanhempaa perua. Vuoden 2014 Krimin miehityksen jälkeen tutkimus ja julkinen keskustelu

hybridisodankäynnistä saivat runsaasti huomiota, vaikka käsitteelle ei ollut yleisesti vakiintunutta määritelmää⁷ (Schnauffer 2017, 17). Venäjän ”innovatiivisten” toimien käsitteellinen luokittelu oli siksi horjuvaa (Galeotti 2016, 286–287; IISS 2015, 5). Venäjä-tutkijoiden mukaan vuonna 2014 käynnistyneen Ukrainan sodan myötä havaitut hybriditoimet ovat jatkumoa neuvostoajan ja jopa sitäkin varhaisemmille venäläisille sotatoimille (Galeotti 2016, 283). Fabian (2019, 322) toteaa kuitenkin, ettei Venäjällä ole varsinaista yhtenäistä hybridisodankäynnin strategiakonseptia, vaan itse käsite on syntynyt läntisen tutkimusperinteen piirissä.

Tässä tutkielmassa viitataan brittiläisen tutkimusinstituutti IISS:n määritelmään Venäjän hybridisodankäynnistä. Käsite määritellään Krimin miehitysopeeraation pohjalta seuraavasti:

– – sotilaallisten ja ei-sotilaallisten keinojen yhteiskampanja, joka pyrkii yllättämään, ottamaan aloitteen haltuunsa ja saavuttamaan psykologisia ja fyysisiä hyötyjä käyttämällä diplomatian keinoja; kehittyneitä ja nopeita informaatio- ja kyberoperaatioita sekä elektronisia operaatioita; kätkeytyä ja ajoittain näkyviä sotilas- ja tiedusteluoperaatioita; sekä taloudellista painostusta. (IISS 2015, 5; käänös KM.)

Galeotti (2016, 287) luonnehtii kyseistä määritelmää Clausewitzin doktriinin jatkeeksi: jos sota on politiikan jatkamista toisin keinoin, myös politiikka voidaan vastaavasti nähdä sodan jatkamisena toisin keinoin. Poliitiikan ja sodankäynnin leikkauspisteitä löytyy runsaasti juuri informaatiotoimintaympäristössä.

3.1 Informaation aseellistaminen

Informaation aseellistamisen (engl. *weaponization*) kytkös hybridisodankäyntiin on tutkimuskirjallisuudessa suora. Aseellistamista voidaan pitää hybridiuhkien ja epälineaaristen eli ennakoimattomien ja yllättävien strategioiden oppikirjaesimerkkinä. Sen etuihin kuuluvat matalat riskit ja kustannukset, mikä mahdollistaa toimijuuden hämärtämisen ja toiminnan kehittämisen kokeilujen ja virheiden kautta myös rauhanajan olosuhteissa. Keinovalikoimaan lukeutuvat

⁷ Ei-konventionaalisen sodankäynnin kuvaamiseen on myös käytetty muita rinnakkaisia tai päällekkäisiä käsitteitä kuten neljännen sukupolven sodankäynti, täyden kirjon sodankäynti ja viidennen sukupolven sodankäynti. (Schnauffer 2017, 17.)

esimerkiksi disinformaatiokampanjat, tiedustelutoiminta (myös kyberympäristössä) ja kohdevaltion poliittisiin prosesseihin vaikuttaminen. (Giannopoulos & Smith & Theocharidou 2021, 32–33.)

Kylmän sodan aikana aseellistaminen kuului yhdysvaltalaislehdissä aseellisuuden ja asekehityksen käsitteistöön ja viittasi aseiden käyttöönottoon (Mattson 2020, 258). Sittemmin termin merkitys on Mattsonin (2020) mukaan laaventunut monimerkityksiseksi metaforaksi. Vuonna 2017 kuvaannollinen käyttö yleistyivät voimakkaasti englanninkielisessä uutiskielessä, jossa siirryttiin puhumaan ”kaiken aseellistamisesta”. Aseellistaminen ja politisoiminen esiintyivät tuolloin rinnakkain yhteiskunnallista polarisaatiota koskevassa keskustelussa. Voimakkaasta politisoinnista siirryttiin puhumaan aseellistamisena eli eräänlaisena ”hyper- tai überpolitisoitina”. (ema. 252–253.) Mattson (2020, 262) tulkitsee, että eri osapuolten käyttämän ja vaihtelevasti määritellyn metaforan merkityksellisyys perustuu ajalliseen, nostalgiseen jännitteeseen: politiikka on vasta hiljattain muuttunut epäreiluksi. Moraalisen ja negatiivissävytteisen nykymääritelmän mukaan aseellistamista voidaan luonnehtia ylipolitisoinniksi, joka koskee ”aiemmin neutraaleja ja rauhanomaisia asioita, joiden tulisi myös pysyä sellaisina” (ema. 250). Esimerkkeinä Mattson (2020, 253) mainitsee yhdysvaltalaislehdissä esiintyneet tulkinnat, joiden mukaan ihmisoikeudet tai #MeToo-liike ovat ylipolitisoituneet 2010-luvun lopun yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Läntisessä informaatioodankäynnin tutkimuskirjallisuudessa aseellistaminen ei kytkeydy (yli)politisointiin vastaavissa määrin kuin englannin yleiskielessä (vrt. Mattson 2020), eikä näitä käsitteitä esitetä tekstiyhteyksissä rinnakkaisina. Välineellistämisen ja aseellistamisen rinnastaa eksplisiittisesti vain Tyushka (2021), joten tulkintaa ei voi pitää laajasti hyväksyttynä. Aseellistamisen käsitettä käytetään yleensä kuvaannollisessa merkityksessä ilman sen määrittelyä, jolloin aseellistamisen välineellinen kohde kiinnitetään yleensä hybridisodankäynnin tai epälineaarisen sodan diskurssiin. Venäjänkielisessä tutkimuskirjallisuudessa aseellistaminen ei metaforana tiettävästi juuri esiinny, ja siellä aseellistaminen vaikuttaa käsitteenä säilyttäneen alkuperäisen, Mattsonin (2020) esittämän määritelmän ja kontekstin. Tämän tutkielman puitteissa ei täydennetä aseellistamisen käsiteteoreettista

ymmärrystä vaan käsitettä käytetään aiemman hybridisodankäyntiä⁸ käsittelevän tutkimuskirjallisuuden tapaan analogisessa merkityksessä.

Tarkastelen tässä tutkimuksessa informaation aseellistamista nimenomaisesti uutiskäännöstoimitusten ja niiden käännösprosessien yhteydessä. Näkökulmanani ovat informaatiovaikuttamisen keinot, välineet ja toimijat. Tätä käsittelevää tutkimusta esittelen luvussa 4. Luvun 6 narratiivianalyysissä erittelen käännöskorpuksen strategisia narratiiveja. Tyushka (2021) määrittelee narratiivien aseellistamisen vastanarratiivien tarkoitukselliseksi manipuloinniksi kansainvälisen järjestelmän toimijoiden välisessä kamppailussa. Johdan tästä oman määritelmäni: *verkkouutiskäännösten aseellistaminen* tarkoittaa tässä tutkimuksessa informaatioympäristössä tapahtuvaa informaatiovaikuttamista tai sitä edeltävää toimintaa. Siinä uutiskäännökset otetaan vaikuttamisen kohteiksi ja välineiksi uutisvalikoinnin, käännösmanipulaation, narratiivimuutosten tai kuvitusvaihdosten avulla. Aseellistaminen on tällöin analogia aseeteollisuuden prosessille, jossa yksittäinen ase tai asejärjestelmä otetaan käyttöön tai käyttövalmiuteen eli aseellistetaan.

3.2 Informaatiovaikuttamisen ja informaationsodankäynnin vertailua

Anglosaksisessa tutkimuskirjallisuudessa informaatiovaikuttaminen esiintyy käsitteenä harvoin, ja se nähdään usein synonyyminä informaatiokampanjalle (engl. *information campaign*) ja informaatiotoiminnalle (engl. *information activities*) (Flyktman 2017, 29) sekä informaationsodankäynnille (engl. *information warfare*) ja informaationsodalle (engl. *information war*) (Turvallisuuskomitea 2018, 29). Keskenään synonyymisinä pidetään myös vaikuttamisoperaatioita (engl. *influence operation*) ja informaatio-operaatioita (engl. *information operation*), jotka tähtäävät yhteistoiminnassa muiden sotilaallisten operaatiolinjojen kanssa informaatioylioimaan (Lehto & Henselmann 2020, 320; RAND 2022).

⁸ Aseellistamista on tarkasteltu myös esimerkiksi globalisaatiotutkimuksessa valtioiden keskinäisriippuvuuden osalta rahoitusmarkkinoiden, teknologian, energian ja valtio-omisteisten verkostojen näkökulmista (Drezner & Farrell & Newman 2021) sekä sosiologian diskurssitutkimuksessa kielen näkökulmasta (Pascale 2019).

Saman tulkintaperinteen mukaan vihollisuuksien aikana harjoitettua informaatiiosodankäyntiä kuvataan yleensä mittakaavaltaan rajatuiksi, taktisluonteisiksi informaatio-operaatioiksi (Pynnöniemi 2019, 223).

Informaatiiosodankäynti lukeutuu ei-kineettisen eli virtuaalisen sodankäynnin muotoihin yhdessä elektronisen sodankäynnin ja kybersodankäynnin kanssa. Näissä sodankäynnin muodoissa toimien kohteena tai välineenä ovat mieli (informaatio), sähkömagneettinen spektri (elektroninen) sekä bitit ja tavut (kyber). (Lehto & Henselmann 2020, 319–320.)

Suomalaistutkimuksessa informaation käyttö sodankäynnissä ja muussa haitallisessa vaikuttamisessa erotetaan toisistaan. *Informaatiovaikuttamisella* tarkoitetaan Suomen turvallisuuskomitean (2018) mukaan ”toimintaa, jossa informaatiota tuottamalla, muokkaamalla tai sen saatavuutta rajoittamalla muutetaan kohteen käsityksiä tai toimintaa informaatio- ja mielipideympäristön kautta” (Kyberturvallisuuden sanasto s.v. *informaatiovaikuttaminen*). Informaatiovaikuttaminen sisältyy poliittisesti motivoituneen hybrdivaikuttamisen koordinoituihin keinoihin, jotka kattavat myös esimerkiksi sotilaallisen, poliittisen, taloudellisen ja kyberalan vaikutustoiminnan (Kyberturvallisuuden sanasto s.v. *hybrdivaikuttaminen*). Määritelmä sisältää sekä valtiojohtoisen että ei-valtiollisen vaikuttamisen.

Informaatiiosodankäynti mainitaan suomalaisissa julkaisuissa ensimmäisen kerran vuonna 1996, ja sen käsittely on lisääntynyt vuodesta 2000 lähtien (Lalu 2014, 292). Flyktman (2017) tarkastelee käsiteanalyysissään informaatiiosodankäyntiä ja erittelee sen suhdetta lähikäsitteisiin kuten *propaganda*, *disinformaatio* ja *kybersodankäynti*. Hän ehdottaa informaatiiosodankäynnin määritelmäksi seuraavaa:

Informaatiiosodankäynnillä tarkoitetaan valtiojohtoista toimintaa siihen tarkoitetuilla suorituskyvyillä tai joukoilla affektiivisten⁹, konatiivisten¹⁰ tai kognitiivisten¹¹ vaikutusten saavuttamiseksi omassa tai vastustajan yhteiskunnassa. Vaikutusten kautta pyritään muuttamaan käsityksiä tai päätöksentekoa. Informaatiiosodankäynnissä informaatio on kohde tai väline. Informaatiiosodankäynti voi kohdistua kohdevaltion johtoon, hallintoon, sotavoimiin tai siviiliväestöön[.] – päätöksentekoon tai yleiseen mielipiteeseen. (Flyktman 2017, 46.)

⁹ Tunteisiin liittyvä vaikutus (Flyktman 2017, 46).

¹⁰ Tahtoon ja motivaatioon liittyvä vaikutus (Flyktman 2017, 46).

¹¹ Tiedollisiin asioihin liittyvä vaikutus (Flyktman 2017, 46).

Jansson ja Sihvonen (2018, 20) esittävät Flyktmanin määritelmän suuntaisesti, että informaatio sodankäynti on ”strategista viestintää, jonka avulla valtio pyrkii vaikuttamaan eri yleisöihin niihin kuhunkin vetoavien retoristen ja muiden viestintäkeinojen avulla”. Toimintaympäristöinä korostuvat perinteinen ja sosiaalinen media (Jansson & Sihvonen 2018, 20). Janssonin ja Sihvosen (2018, 21) mukaan informaatio sodankäynnin ja -vaikuttamisen käsitteiden erot ovat vähäisiä ja tulkinta vaihtelee kontekstin ja käyttötarkoituksen perusteella. Flyktmanin (2017, 29) tulkinta taas on, että käsitteiden erona on vaikuttamisen toimijan ja kohteen suhde sekä vaikuttamisen tavoite: toiminta on informaatiovaikuttamista, jos valtiotoimijoiden välillä ei ole sotatilaa vaan muu valtataistelu tai jos vaikuttaminen kohdistuu ulkoisen vihollisen sijaan toimijan omaan viiteryhmään.

Tässä tutkimuksessa käytän informaatiovaikuttamisen ja informaatio sodankäynnin käsitteitä suomalaisen tutkimusperinteen mukaisesti ei-synonyymisesti. Tutkimukseni painottuu informaation aseellistamiseen normaalioloissa, kun kohteena on toimijamaan kotimainen yleisö. Viittaan tällä toiminnalla nimenomaan informaatiovaikuttamiseen erotuksena sota-ajan informaatio sodankäynnistä. En tässä kohden täydennä sodan ja rauhan määritelmiin liittyvää tutkimusta, vaikka sodan kuva on modernin hybridisodankäynnin myötä summentunut (Lehto & Limnell 2017, 191–192). Esimerkiksi Venäjään liittyvillä konfliktialueilla kuten Krimillä ja itäisessä Ukrainassa hybridisotatoimia nähtiin pitkään ennen vuoden 2022 helmikuun täysimittaista hyökkäyssotavaihetta.

3.3 Venäjän informaatiovaikuttaminen ja -sodankäynti

Informaatiovaikuttamisen on katsottu lukeutuneen Venäjän sotilasdoktriinin keinoihin vuodesta 2000 lähtien (Forsström 2019, 142). Pomerantsevin ja Weissin (2014) urauurtavassa tutkimuksessa informaation, kulttuurin ja rahan aseellistamista käsitellään Venäjän hybridisodan tai epälineaarisen sodan keinovalikoiman keskeisenä osana. 2010-luvulla ”vastustajan kognitioon ja tietoisuuteen” sekä informaatioteknologioihin kohdistunut vaikuttaminen on palvellut laajempaa venäläisen sodankäynnin kehityssuuntaa, joka suuntautuu fyysisen sotilaan sijaan siviiliväestöön, siviilien hallitsemiin välineisiin ja sotilaallisen toiminnan

toimintaympäristöön (Forsström 2019, 149). Sodan ja rauhan rajan hämärtymistä ja aseettoman sodankäynnin keinoja korostava ajattelu on liitetty erityisesti vuodesta 2012 Venäjän asevoimien yleisesikunnan päällikkönä toimineeseen Valeri Gerasimoviin (emt. 135–136). Hänen käsityksiään sodan luonteesta on kuvattu myös Gerasimovin doktriinina.

Informaatiovaikuttaminen liittyy Venäjän hybridisodankäyntiin hybridihäirinnän muotona. Venäläiselle hybridihäirinnälle on tyypillistä niin kutsutun kiilastrategian käyttäminen. Sen tarkoituksena on kasvattaa yhteiskunnan jo olemassa olevaa polarisaatiota ja vahingoittaa valtion kansallista yhtenäisyyttä ja toimintavapautta. (Mikkola ym. 2018, 62.) Venäjän mediatoimijat voivat hyväksikäyttää kiiloja informaatioulottuvuudessa myös lännen Venäjä-vastaisen diskurssin vahvistamiseksi ja siten keventää Kremlin vastuuta Venäjän sisäpoliittisista haasteista (Yagodin 2015, 59). Informaatioidankäynnin taas katsotaan jakautuvan Venäjän osalta tietoverkkoiskuihin, elektroniseen sodankäyntiin ja informaatiopsykologiseen vaikuttamiseen. Informaatioulottuvuutta käytetään Venäjällä jatkuvana taistelukenttänä ja ulkopolitiikan osana, ja siellä vaikuttavat yhteistyössä eri toimijat. (Adamsky 2018, 42; Giles 2016, 4; ks. myös Voiman Venäjä 2019, 32.)

Venäläisessä valtiotason diskurssissa informaatioidankäynti nähdään valtioiden välisenä strategisena kamppailuna. Sotatoimet tähtäävät kohdeyhteiskunnan ja -valtion sisäiseen epävakauteen sekä painostamiseen (Pynnöniemi 2019, 216).

Vastakkainasettelu liittyy geopolitiittiseen valtataisteluun (Derbin 2017) sekä toisaalta myös Venäjän narratiiviin ”saarretusta linnakkeestaan” ja sen puolustuksellisista vastatoimista (Pynnöniemi 2019, 223). Informaatioidankäyntiin liittyy lisäksi neuvostoajalta periytyvä ymmärrys hyökkääjän refleksiivisestä kontrollista. Kontrollointi tähtää vihollisen päätöksenteon ja motiivien manipulointiin, jolloin vihollinen alkaa toimia hyökkääjän eduksi. (Pynnöniemi 2019, 219; Thomas 2004, 241.)

Yhdysvaltain valtionhallinnon alainen informaatiovaikuttamisen tutkimuskeskus Global Engagement Center (GEC 2020) jäsentää Venäjän luomaa disinformaation ja propagandan ekosysteemiä viiden osa-alueen avulla. Niihin kuuluvat virallinen valtionhallinnon viestintä, valtionrahoitteinen globaali viestintä, sijaislähteiden hyödyntäminen, sosiaalisen median aseellistaminen ja kyberin mahdollistama

disinformaatio. Tässä tutkimuksessa Venäjän informaatiovaikuttamista lähestytään valtiollisena viestintätoimintana. Sitä tuotetaan valtiollisessa, joko kotimaahan tai ulkomaille suuntautuneessa verkkomediassa sekä mahdollisesti toisen valtion esittämää narratiivia voimistamalla. Tarkastelu pitäytyy niissä yhteyksissä, jossa toiminnan yhteys Venäjän valtioon on julkisen ja kiistetyin välisellä harmaalla alueella.

3.4 Venäjänkielisen informaatiovaikuttamisen yleisö

Venäjän kieli ja venäläiset verkkomediat kuuluvat Venäjän pehmeän vallan välineisiin erityisesti sen lähinaapurimaissa (Ćwiek-Karpowicz 2012, 7; Lassila 2013; Rotaru 2018). Yhdysvaltalaisen CEPA-tutkimuskeskuksen raportin mukaan informaatiovaikuttamisen ulkomaisten kohteiden eturintamassa ovat 2010-luvulla olleet Venäjän eurooppalaiset naapurit kuten Puola, Baltia, Tšekki, Slovakia ja Ukraina (Lucas & Pomerantsev 2016). Neuvostoliiton sateenvarjon alle kuulunut väestö ei kuitenkaan enää muodosta yhtä yhtenäistä Venäjä-mielistä (venäjänkielistä) yhteisöä vaan on jakautunut paitsi Venäjän sisäisesti myös venäjänkielisen diasporan keskuudessa (Kazakov & Hutchings 2020, 137).

Neuvostopropagandan tavoitteena oli ideologinen yhtenäisyys ja sen omien totuusväitteiden valta-asema. Nykypropaganda tähtää Pynnöniemen (2016a, 14) mukaan edellisestä poiketen informaatiosumuun ja toimii eräänlaisena kaleidoskooppina, joka sirpaloi sen läpäisevän valon ”useiksi todellisuuden versioiksi”. Venäjä on tehnyt 2000-luvun lopulta alkaen merkittäviä panostuksia mediaympäristöön edistämällä venäjän kielen käyttöä entisen Neuvostoliiton alueella. Lisäksi se on vahvistanut ulkomailla toimivia venäläisviestimiä ja perustellut ulkopolitiikan informaatiovastatoimia suvereniteettiinsa ja turvallisuuteensa kohdistuvien oletettujen uhkien torjunnalla. (Rotaru 2018, 38–40.) Erityisenä painopisteenä ovat olleet verkkouutiset, joita valtionmedia on tuottanut sekä kotimaiselle että entisten neuvostomaiden venäjänkieliselle väestölle (Lupion 2018, 330). Tässä tutkimuksessa käsittelen Venäjän informaatiovaikuttamisen pääyleisönä kuitenkin Venäjällä asuvaa kohdeyleisöä.

Vaikuttamisoperaatioilla tavoitellaan tiettyjä ennalta asetettuja tavoitteita. Venäjän kaltaisissa autoritaarisissa järjestelmissä uutisten vastaanottoa eli reseptiota on tutkittu vasta vähän kokonaisvaltaisen mediaympäristön näkökulmasta (Alyukov 2021b, 47; ks. myös Szostek 2018, 73). Talvella 2013–2014 Venäjällä nähdyt joukkomielenosoitukset tuottivat runsaasti kirjallisuutta valtiollisesta informaatiotosodasta ja sen passiivisista uhreista, kansasta, vaikka aiempi viestinnän tutkimus on osoittanut propagandan vastaanottajien toimivan aktiivisina viestin tulkitsijoina (emt.). Lisäksi mediatutkimuksessa on havaittu, että verkkoympäristössä narratiivikilpailun hallitseminen on haastavaa yleisön saavuttamisen ja rajaamisen osalta (Grigor 2020, 62; ks. myös Miskimmon ym. 2014). Valtiollisten mediaoperaatioiden ja narratiivien ”todellista ja havaittua kyvykkyyttä” tulisikin arvioida totuudenmukaisesti ja liioittelua välttäen (Watanabe 2017, 140; ks. myös Szostek 2018).

Poliittisen viestinnän tutkimuksessa Alyukov (2021a) on väitöskirjassaan tarkastellut uutisten vastaanoton ja poliittisen sitoutumisen yhteyttä Venäjällä.

Tapaustutkimuksena hän käyttää Venäjän televisiota vuonna 2014 alkaneen Ukrainan sodan yhteydessä. Itsevaltaisessa järjestelmässä informaatiolähteiden runsautta pyritään hyödyntämään orkestroidulla informaatiokuplaefektillä (engl. *orchestrated information bubble effect*), jossa samaa viestiä toistetaan eri lähteistä. Katsojan mielessä toisto kääntyy argumentiksi asian totuudellisuuden puolesta. Reseptioon vaikuttaa myös autoritaarisille järjestelmille tyypillinen piirre pyrkiä rajoittamaan kansalaisten poliittista aktiivisuutta sekä kansalaisten epäluottamus mediaan tai poliittisiin instituutioihin. Venäläiset katsojat ovat kuitenkin kognitiivisesti joustavia ja sopeutuvaisia, jolloin valtiollisen suostuttelustrategian vaikutukset kansalaisten poliittisiin mielipiteisiin ovat jääneet heikoiksi ja lyhytaikaisiksi. (Alyukov 2021b, 50–51.)

Totalitaristisissa maissa mediavapauden puuttuminen tarkoittaa pääsääntöisesti mediasisällön ja julkisen mielipiteen laajaa yhteneväisyyttä (McCombs & Shaw & Weaver 2014). Venäjällä erityisen suoraa korrelaatiota ei ole aiemmassa tutkimuksessa silti havaittu, vaikka valtiollinen media vaikuttaa vahvasti venäläisen mediaympäristön sisältöön ja puheenaiheisiin. Kyseistä korrelaatiota kartoittavien mielipidemittausten tulokset ovat Venäjällä vastaavien yhdysvaltalaismittausten

tasolla, mikä tekee Venäjästä poikkeuksen muihin totalitaristisiin maihin verrattuna. Eroavuuden syyksi on esitetty Venäjän verkkopohjaisen tiedonvälityksen kasvua (ks. myös Szostek 2018) sekä riippumattoman tai oppositiota edustavan painojournalismin vaikutusvaltaa. (Kazun 2020, 4752.)

4 Informaation aseellistaminen uutiskäännöstoimituksissa

Uutiskääntämisen tutkimusala on verrattain tuore mutta voimakkaasti kehittyvä. Sen juuret ovat 1990-luvun niin kutsutussa kulttuurisessa käännteessä, jonka myötä käännöstieteen tutkijat laajensivat aiempaa tekstiin keskittynyttä tutkimusotettaan ja siirtyivät tarkastelemaan käännösprosessia yhteydessä reaali maailmaan ja sen ilmiöihin. (Bielsa & Bassnett 2009, 9.) Viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana uutiskääntämisen tai journalistisen kääntämisen tutkimus on vakiintunut käännöstieteen alaiseksi tutkimusalaksi (Bielsa 2021, 1; Valdeón 2020b, 1644). Tuona aikana median ja kääntämisen, mediassa tapahtuvan kääntämisen sekä mediakääntämisen (engl. *translation and/in/of media*) tutkimusala on kasvanut käännöstieteen aloista eniten (Esperanza 2021, 2).

Uutiskääntämisen tutkimuksen ytimen muodostaa ”kääntämisen kaikkialle ulottuva läsnäolo uutistuotannossa ja -levityksessä sekä uutisorganisaatioiden käännöskäytännöissä” (Bielsa 2021, 1). Viestinnän tai journalismin tutkimuksessa uutistekstien kääntämisen tutkimus on kuitenkin toistaiseksi jäänyt vähäiseksi (Valdeón 2020b, 1644), vaikka keskeisiä tutkimuksellisia yhtymäkohtia on lukuisia, kuten esimerkiksi jo 1800-luvulla syntyneet kansainväliset uutistoimistot (ema. 1650). Median ja kääntämisen yhteisiä tutkimuskysymyksiä on viimeisimmässä tutkimuksessa kartoitettu uusien kääntämisen muotojen ja käännöksen käsitteen transformaation näkökulmasta (Bielsa 2021, 1–2).

Seuraavaksi käsittelen käännösstrategioiden, käännöksen määritelmän ja uutiskääntäjien tutkimusta. Näkökulminani ovat informaatiovaikuttamisen keinot, välineet ja toimijat. Vaikuttamiskeinoina käsittelen uutisvalikointia ja erityisesti strategisia narratiiveja.

4.1 Käännöksen ja uutiskäännöksen moninaisuus

Käännöstieteessä *käännöksen* käsitteen määritelmä on ollut ja on voimakkaassa liikkeessä. Käsitteellistä uudistumista ja käsitteetutkimusta ovat vauhdittaneet uudet

mediamuodot ja tiedonkulun teknologinen kehitys (Hermans 2013). Vielä 1960- ja 1970-luvuilla käännöstiede keskittyi kielellisen siirron ja kielen tutkimiseen (ks. esim. Nida 1964; myös Valdeón 2020b, 1645). Tarkastelu on sittemmin siirtynyt kääntämisen ”tosiasiallisen”, ”puhtaan” muodon etsinnästä kohti laajempaa näkökulmaa, jossa huomioidaan myös kulttuuri, ideologia ja valta sekä ei-kielelliset elementit (Halverson 2010, 378; Valdeón 2020b, 1645). Käännöstieteen tutkimusalan sisällä ei kuitenkaan ole juuri yksimielisyyttä käännöksen määritelmästä, vaikka kyseessä on tutkimusalan päätutkimuskohde (Bielsa 2021, 3).

Käännöksen määritelmää koskevat erot ovat osaltaan hidastaneet viestinnän ja käännöstieteen tutkimuksen yhteistyön kehittymistä, vaikka tutkimusperinteillä on laajalti yhteistä tutkimuskenttää. Varhaisen modernin aikakauden sanomalehdet käyttivät uutiskäännöksiä laajasti, ja ne kuvattiin positiivisessa valossa: kirjaimellista kääntämistä pidettiin laadun ja luotettavuuden takeena (Valdeón 2020b, 1648). Myöhemmin 1900- ja 2000-luvulla asenteet sekä journalistien että viestinnän tutkijoiden keskuudessa muuttuivat, ja uutiskäännöksiä pidettiin enää vähäarvoisina kopioina ja kääntäjiä vähäteltiin (ema. 1648; Bielsa & Bassnett 2009, 147). Käsitys kirjaimellisen käännöksen ihanteellisuudesta uutiskääntämistä harjoittavien toimittajien keskuudessa on kuitenkin säilynyt siitä huolimatta, että uutistekstit käyvät läpi kohdeyleisön mukaisen editointi- ja toimitusprosessin (Bielsa & Bassnett 2009, 1–2).

Käännöksen ja uutiskäännöksen määritelmällisen horjunnan lisäksi myös itse uutiskäännösprosessia on kuvattu eri käsitteillä, kuten esimerkiksi transeditointina (Stetting 1989) ja uudelleenkirjoittamisena (Lefevere 1992; ks. myös Bani 2006).

Nämä käsitteet eivät kuitenkaan ole vakiintuneet laajaan käyttöön.

Uutiskääntämiselle on ominaista lähtö- ja kohdetekstien ketjuttuminen ja limittäisyys, mikä on uutiskääntämisen tutkimuksessa haastanut muihin kääntämisen lajeihin sovelletun kysymysasettelun. Uutiskääntämisen käännösstrategioilla on erityinen pyrkimys kokonaisvaltaiseen lähtötekstiuskollisuuteen, mikä on asiatekstikääntämiseen verrattuna hyvin erilainen lähtö- ja kohdetekstien vastaavuuden tulkintatapa. (Bielsa & Bassnett 2009, 8, 10, 16.)

Informaatiovaikuttamisen kannalta uutiskäännöksen määritelmällinen monitulkintaisuus tarjoaa tilaa uutiskääntäjän laajalle toimijuudelle sekä

käännösprosessien ja -strategioiden moninaisuudelle. Varhaisessa tutkimuskirjallisuudessa uutiskäännöksen määritelmän ainoaksi universaaliksi ja melko pitäväksi kriteeriksi on esitetty lähdeaineistoon viittaamista (Bani 2006, 35–36). Uutiskäännösten nykytutkimuksessa käsiteteoreettinen tarkastelu on edelleen siirtynyt monitulkintaisempaan ja kompleksisempaan suuntaan. Mediassa esiintyvään käännökseen voidaan ilmiönä viitata rinnasteisesti niin journalistisena käännöksenä, uutiskäännöksenä, multimediakäännöksenä, mediakäännöksenä kuin audiovisuaalisena käännöksenä (Bielsa 2021, 3). Käännösteoreettinen moninaisuus perustuu muun muassa tekstien kulutuksen, muodon ja tuottamisen muutokseen sekä toisaalta käännöstieteen avainkäsitteiden kehitykseen (lähtö- ja kohdeteksti sekä tekijä ja kääntäjä) (ema. 1–2). Tässä tutkimuksessa lähtötekstin tai -tekstien ja kohdetekstin välinen identifiointihaaste on minimoitu hyödyntämällä yksiselitteisesti määriteltyjä lähtö- ja kohdetekstejä.

4.2 Uutiskääntämisen toimijat

Uutiskääntämisen keskeisimpiin toimijoihin sisältyvät ulkomaantoimittajat ja -kirjeenvaihtajat sekä toimittajien käyttämät fikserit eli haastattelujen fasilitoijina ja tarvittaessa tulkkeina toimivat paikalliset avustajat. Käsittelen seuraavaksi uutiskäännösprosesseihin liittyvää toimijuutta laajasti ulkomaan uutisoinnissa, ja näkökulmani ovat uutisaiheiden esittämiseen ja poimimiseen liittyvät valinnat. Luvussa 6 en käsittele InoSMI-sivuston uutiskäännösprosessia vaan keskityn uutisten narratiivianalyysiin, jota uutiskääntäjien toimijuuden tarkastelu taustoittaa.

Uutistoimituksissa vieraskielisten lähteiden käyttö on yleistä (ks. esim. Bell 1991), mutta uutiskäännökset rakentuvat pitkälti toimijoiden kielitietoisuuden ja kielitaidon, implisiittisen tietämyksen ja hiljaisen tiedon varaan (Perrin & Ehrensberger-Dow 2012). Bielsan ja Bassnettin (2009, 15) mukaan vieraskielisiä lähteitä hyödyntävien journalistien ammatillinen itseymmärrys ei sisällä varsinaista kääntäjän identiteettiä. Ammatti-identiteettiä kuvataan lähinnä kielitaitoisena toimittajana taikka korkeintaan kääntäjä-toimittajana tai kansainvälisenä reportterina. Tämä heijastuu myös uutiskääntämisen prosesseihin, joissa painotetaan kohdekulttuurin normistoa kulttuurisen koodinsiirron sijaan. (Bielsa & Bassnett 2009.)

Uutiskääntäjien roolia informaatiovaikuttamisessa voidaan tarkastella etiikan ja ihanteiden näkökulmasta. Kääntäjän etiikkaa on käänöstieteessä – tai kääntäjätieteessä (Chesterman 2009) – tarkasteltu 1990-luvulta lähtien ensisijaisesti tekstinäkökulmasta lähtötekstin ja sen kirjoittajan sekä (yhden) kääntäjän välisenä dialogina. Myöhemmin tarkasteluun nousivat mukaan arvot kuten läpinäkyvyys, yhteistyö, riski ja luottamus, jolloin kääntäjän etiikkaa siirryttiin havainnoimaan kääntäjänäkökulmasta suhteessa kohdetekstin käyttöön ja käyttötarkoitukseen, kohdeyleisöön ja käänösprosessiin. (Pym 2020, 148, 158.) Uutiskääntämisen tutkimuksessa kääntäjä-toimittajan etiikkaa on tarkasteltu muun muassa kieltenvälisen lainaamisen (engl. *translingual quoting*) näkökulmasta (Haapanen & Perrin 2019). Gejko (2021) on myös kiinnittänyt huomiota kääntäjä-toimittajien selittäviin tai asiasisältöä korjaaviin kommentteihin.

Toimittajat ja uutistuotantoprosessit ovat keskeinen tutkimuskohde strategisten narratiivien (Grigor 2020, 69) sekä ennakoimattoman ja hienovaraisen informaatiovaikuttamisen tutkimuksessa (Jansson & Sihvonen 2018, 21). Näin on erityisesti siksi, että voimakkaasti yleistynyt journalistinen tarinankerronta voi kertomusmuodon ja yksilötarinoiden kautta vaarantaa journalistisen sisällön faktantarkistuksen ja tilastollisen edustavuuden (Mäkelä & Karttunen 2020, 280). Luotettavan tiedonvälityksen haasteiksi voivat muodostua myös jotkin uutisteemat. Valtioihin liittyvät uutisaiheet resonoivat uutistoimijoiden kansallisessa identiteetissä, jonka korostuminen on Nossekin (2004) mukaan käänteisesti verrannollinen ulkomaan uutisoinnin ammatillisuuteen ja kattavuuteen: mitä läheisemmin uutisaihe määrittyy toimittajien ja uutistuottajien kansallisen me-identiteetin kautta, sitä vahvemmin sitä leimaavat epäammatilliset käytännöt uutisten valikoinnissa ja raportoinnissa. Voimakkaan kansallisväritteistä uutisointia voidaan kuvata patrioottisena journalismina. Sotilaallisten konfliktien tai terrorismin uutisoinnin yhteydessä sillä viitataan journalistin tai journalistisen instituution lojaaliuteen omalle etniskansalliselle ryhmälleen tai valtiolleen. (Ginosar 2015, 290.)

Globaalin journalismin tutkimuksen näkökulmasta uutistoimitusten käyttämä jako kotimaan- ja ulkomaan uutisiin on nyky muodossaan pitkälti kyseenalainen ja voi johtaa narratiiviseen informaatiovaikuttamiseen (Tanikawa 2022, 60). Tanikawan mukaan kansainvälistä raportointia tulisi siksi uudistaa käsiteteoreettisesti. Perusteina

ovat kansallisvaltioiden rajojen huokoisuus ja globaalit muutosvirrat, jotka tekevät uutisaiheiden maantieteellisestä kehystämisestä ja kategorisoinnista epäolennaista. (ema. 60.) Valtio- ja kohdeyleisölähtöinen ajattelu kytkeytyy ulkomaankirjeenvaihtajien ja -toimittajien koulutukseen, joka ohjaa rakentamaan uutisdiskurssin kansalliselle yleisölle (Bebawi & Ewans 2019, 52). Uutistoimittaja rakentaa Tanikawan (2022, 70) mukaan dynaamisen narratiivimuunnoksen, jossa ”vieras, monimutkainen ja kontekstisidonnainen yhteiskunta sekä siihen liittyvät kulttuuriset, sosiaaliset ja historialliset ominaispiirteet” yksinkertaistetaan hahmotuksen, luettavuuden ja lukukokemuksen parantamiseksi.

Uutiskääntäminen ja siihen liittyvä toimijuus voi kytkeytyä kansallisen tai kansainvälisen tason politiikkaan. Keskeinen tutkimusavaus on ollut Bakerin (2006) uraauurtava esitys uutiskerronnan suhteesta kääntämiseen ja poliittisten konfliktien narratiiveihin. Käännösprosessia voidaan hyödyntää sensuurin ja kontrollin välineenä esimerkiksi kriisien ja sotien aikana (Mizuno 2007, ks. myös Valdeón 2020b, 1653). Se voidaan myös välineellistää erikielisistä puhujista poliittisin motiivein luotujen kuviteltujen yhteisöjen (Anderson 2006) rajaamiseksi sekä näiden ryhmien välisten muurien ja vastakkainasettelujen rakentamiseksi (Valdeón 2021, 28).

1950-luvulta lähtien käytetyllä *portinvartijuuden* käsitteellä viitataan journalismintutkimuksessa tiedonkulun prosessin vaiheittaiseen luonteeseen uutistapahtuman ja journalistin tuottaman lopputuotteen käytön välillä (White 1950). Portinvartijuutta on tarkasteltu sekä toisen asteen portinvartijuutena käännösstrategioiden näkökulmasta (Conway 2010; Hernández Guerrero 2009) että ensimmäisen asteen portinvartijuutena aihevalikoinnin näkökulmasta (Valdeón 2020a, 4). Uutisvalikoinnin toimijat eroavat toisistaan tietolähteille pääsyn, valintakriteerien, tiedon kehystämisen ja julkaisuvalintojen suhteen (Wallace 2018, 288). Digitalisaation tuoman muutoksen lisäksi mediaympäristö on rakentunut yhä selkeämmin suurten kansainvälisten uutistoimistojen varaan. Kaksi kolmasosaa maailman uutistoimistoista on valtio-omisteisia, millä on vaikutuksensa myös tiedonvälitykseen ja uutisvalikointiin, sillä uutistoimistojen omistajuutta ei voida täysin erottaa uutisten omistajuudesta (Rantanen ym. 2019, 2, 9).

Journalistista toimitusprosessia ei voida uutisvalintojen näkökulmasta tarkastella tyhjentävästi vain julkaistuja tekstejä tutkimalla. Tällä tavoin saavutettu ymmärrys

uutisarvosta (engl. *newsworthiness*) ja sen kriteereistä kuitenkin laajentaa ymmärrystä kohdeyleisölle mediavälitteisesti luodusta maailmasta ja uutisvalintaan kohdistuvista ideologisista vaikutuksista. (Harcup & O’Neill 2017, 1470–1471.) Uutisarvotutkimusta on perinteisen journalismitutkimuksen ohella tarkasteltu viime vuosina monitieteisesti myös kielitieteen näkökulmasta esimerkiksi uutisarvon ulottuvuuksien eli materiaalsen, kognitiivisen, sosiaalisen ja diskursiivisen ulottuvuuden osalta (Bednarek & Caple 2017, 43). Utiskääntämisen ja informaatiovaikuttamisen näkökulmasta keskeisimmät ulottuvuudet liittyvät uutistoimittajien omiin uskomuksiin uutisarvoista ja uutisarvoisuudesta (kognitiivinen) sekä uutisarvojen soveltamiseen uutistoimituksen journalistisissa käytänteissä (sosiaalinen). Harcupin ja O’Neillin (2017, 1479) mukaan uutisarvon nykytutkimuksessa tulee välttämättä huomioida median murros ja sosiaalisen median tuoma vaikutus uutisten tuottajien ja vastaanottajien roolien sekoittumisessa. Piirteet voi nähdä myös informaatiovaikuttamista edistävinä tekijöinä.

4.3 Strategiset narratiivit

Strategisen narratiivin käsite on syntynyt viimeaikaisen strategisen viestinnän, kansainvälisten suhteiden sekä turvallisuuden ja sodankäynnin tutkimuksen piirissä (Miskimmon & O’Loughlin & Roselle 2013, 3; ks. myös Tyushka 2021, 5). Sen monitieteellinen käyttö on sittemmin laajentunut myös journalismi- ja mediatutkimukseen (ks. esim. Grigor 2020; Szostek 2018) sekä käännöstieteeseen (Spiessens 2019). Teoreettisen viitekehyksen uranuurtajiin kuuluvat Miskimmon, O’Loughlin ja Roselle (2013, 14), jotka määrittelevät strategiset narratiivit ”poliittisten toimijoiden keinoiksi rakentaa jaettu ymmärrys kansainvälisen politiikan menneisyydestä, nykyisyydestä ja tulevaisuudesta muokatakseen kotimaisten ja ulkomaisten toimijoiden käytöstä”. Tyypeiltään narratiivit voidaan jakaa kansainvälisen järjestelmän, kansallisen tason sekä asiakysymysten narratiiveihin (emt.). Strategiset narratiivit ovat luonteeltaan jatkuvasti uudistuvia, ja ne mukautuvat ajan, ympäristön, yleisön ja kansainvälisten suhteiden muutoksiin (Grigor 2020, 64).

Tässä tutkimuksessa tarkastelen strategisia narratiiveja uutisten tekstilajikontekstissa ja nimenomaan journalistisen tarinankerronnan näkökulmasta. Narratiivi soveltuu informaatioulottuvuuden vaikuttamisvälineeksi ja aseeksi, koska sillä on luomisvoimaa sosiaalisessa maailmassa, identiteeteissä ja mielikuvituksessa. Tätä tarkastellaan erityisesti sosiologisessa narratiivitutkimuksessa mutta myös esimerkiksi journalismitutkimuksessa (Mäkelä & Karttunen 2020). Burken (1969) narratiivikäsitteilyn pohjalta on myöhemmin tulkittu, että narratiivit ”selittävät maailmaa ja asettavat rajoitteita kuviteltavissa ja tehtävissä olevalle sekä muokkaavat havaittuja kiinnostuksia” (Roselle & Miskimmon & O’Loughlin 2014, 76). Narratiivisuus on siten väylä, joka mahdollistaa yksilön tiedonsaannin, sosiaalisen maailman hahmottamisen ja sosiaalisen identiteetin kehityksen ja kehittämisen (Somers & Gibson 1994, 58–59).

Ilmiötä voidaan havainnollistaa tarkemmin narratiivien neljän ulottuvuuden (Somers & Gibson 1994) ja niihin yhdistämieni venäläisesimerkkien avulla. *Ontologiset narratiivit* osallistuvat toimijoiden omakuvan ja sitä kautta oman toiminnan muotoutumiseen vastaamalla kysymykseen, keitä me olemme. Ne ovat luonteeltaan sosiaalisia ja siten vuorovaikutuksessa yksilöiden välillä. Esimerkkinä voidaan mainita Venäjällä muodostunut, voimakkaan patrioottisortodoksisen venäläisyyden narratiivi. Yksilötason yläpuolelle nousevat *yhteisölliset narratiivit* kiinnittyvät kulttuurisiin ja institutionaalisiin rakenteisiin. Niitä voidaan tarkastella strukturalistisesti ja käyttää esimerkiksi mediassa tapahtumien tulkitsemiseen. Narratiivi Venäjän edustamasta moraalisesti hyvästä ja lännen moraalisesti pahasta toimijasta kuvaa tällaista yhteisöllistä narratiiviva. *Käsitteellisiä narratiiveja* muodostavat puolestaan tutkijat, jotka tarkastelevat sosiaalista toimintaa ja instituutioiden rakentamista. Esimerkiksi kylmän sodan aikaisten neuvostotutkijoiden tukema kritiikitön narratiivi neuvostososialismista toimi käsitteellisenä narratiivina. Laajin ulottuvuus löytyy *metatason narratiivista*, joihin lukeutuvat niin kutsutut historian suuret kertomukset. Venäläisenä narratiiviesimerkkinä voidaan mainita narratiivi Venäjästä ”kolmantena Roomana”. (Somers & Gibson 1994, 61–63; ks. myös Baker 2006; Pasanen 2011.) Seuraavaksi esiteltävä strateginen narratiivi voi tähdätä yhden tai useamman ulottuvuuden muokkaamiseen tai kyllästä ne kaikki.

Narratiivitutkimusta on kritisoitu yksipuolisesta tarkastelusta, joka ei huomioi strategisten narratiivien vaikutusten todentamisen merkitystä (ks. esim. Feklyunina 2016, 776; Szostek 2018). Ratkaisuksi on ehdotettu yksilöiden kokonaismediakulutuksen eli mediarepertuaarin käsittelyä, joka erottelee eri yleisöjä ja mahdollistaa myös ei-maantieteelliset toimijakategoriat kuten online- ja offline-yleisöt. (Szostek 2018, 73.) Reseptiotutkimuksen puutteiden lisäksi on esitetty, että narratiivitutkimus on keskittynyt liikaa narratiivien levityksen tarkasteluun eikä niinkään niiden rakentumiseen ja vahingoittavuuden arviointiin (Deverell & Wagnsson & Olsson 2020, 2).

Sotatutkimuksessa strategista narratiivia on pyritty uudistamaan käsitteellisesti tuomalla sen rinnalle *aseellistettu narratiivi*. Hiljattain narratiivikeskusteluun liittynyt Tyushka (2021, 6) esittää Allenbyn (2017), Allenbyn ja Garreaun (2017), Freedmanin (2015) sekä Herrmannin (2017) pohjalta, että aseellistettu narratiivi on ”strateginen narratiivi, jota käytetään vastakkainasettelun kontekstissa ja valjastetaan siten hyökkäys-, vastahyökkäys- ja pelotekampanjoihin”. Näin ollen aseellistetut narratiivit eroavat poliittisen viestinnän strategisista narratiiveista niiden ”syvästi antagonisen ja antiteesisen luonteen” sekä ”valtion tarinankerronnan sarjallistetun ja strategisesti toteutetun” narratiivikäytön takia. Toimintaa voidaan nimittää myös strategiseksi narratiivioffensiiviksi (Rogers & Tyushka 2017; Wagnsson & Barzanje 2021; ks. myös Tyushka 2021, 6). Tyushkan kuvaamia aseellistettuja narratiiveja ja narratiiviasellistamista on Venäjällä käytetty sotilaspoliittisena hyökkäysstrategiana venäjänkielistä kotimaan yleisöä kohtaan Ukrainan sodassa erityisesti helmikuun 2022 hyökkäysvaiheen myötä. Koska tutkimusaineistoni on rajattu vuoteen 2021 ja sen uutisaiheet eivät koske nimenomaisesti Ukrainan sotaa ja siihen liittyviä syvästi antagonisia narratiiveja, käytän itse omassa analyysissäni käsitettä strateginen narratiivi. Analyysissäni kuitenkin tarkastelen strategisia narratiiveja esimerkkinä informaation aseellistamisesta osaksi valtiollista informaatiovaikuttamista, joka voi kontekstista riippuen kytkeytyä myös informaationsodankäyntiin.

Viimeaikaisessa strategisten narratiivien tutkimuksessa on painottunut ennen muuta Venäjän informaatiovaikuttamisen ja -sodankäynnin tarkastelu¹². Venäjänkielisten uutisten ja uutisnarratiivien aseellistamista on käsitelty viime vuosina runsaasti (ks. esim. Grigor 2020; Lupion 2018; Szostek 2017; 2018; Tyushka 2021), joskin yleensä ilman itse aseellistamisen täsmällistä määrittelyä. Strategisten narratiivien pääasiallisena levityskanavana ovat toimineet Venäjän valtiolliset tv-kanavat (Szostek 2018, 69), vaikka vastaavaa viestintää on toisinnettu myös muussa valtionmediassa. Läntiselle (arvo)maailmalle antagonisia venäläisnarratiiveja on yleensä eritelty paitsi suhteessa multilateraaliin instituutioihin kuten Euroopan unioniin tai Natoon (Tyushka 2021) myös yksittäisten kansainvälisten uutistoimistojen (Watanabe 2017) sekä valtioiden osalta (Deverell & Wagnsson & Olsson 2020; Hoyle ym. 2021). Valtiollisessa tarkastelussa on kiinnitetty huomiota kansainvälisesti esiintyvien narratiivien lisäksi kieli- tai maakohtaisiin narratiivimukaelmiin eli laajempien narratiivien variantteihin (Hoyle ym. 2021). Yksittäisten narratiivien ohella Venäjän strategisia narratiiveja on kuvattu myös kausaalisesti ennako-oletusten ja tavoitteiden verkostona (Szostek 2017).

Seuraavaksi esittelen taulukossa 1 Venäjän käyttämiä strategisia narratiiveja viimeaikaisen läntisen tutkimusperinteen pohjalta.

¹² Tästä poikkeuksena on Hinckin, Cooleyn ja Kluverin (2020) vertaileva tutkimus Yhdysvaltain vuoden 2016 presidentinvaaleihin liitettyistä strategisista narratiiveista, joita käsitellään Yhdysvaltain, Kiinan, Venäjän ja arabiankielisen maailman välisenä pehmeän vallan mediakamppailuna.

	Strateginen narratiivi	Toimijat
1	Suuri isänmaallinen sota: Neuvostoliiton voitto Natsi-Saksasta, fasistien viholliskuva (Spiessens 2019; Grigor 2020)	Venäläiset patriootit vs. vihollisfasistit eri konteksteissaan
2	Perinteisiä arvoja edustava Venäjä vs. ”läntinen” liberaalidemokraattinen hegemonia (Grigor 2020; Tyushka 2021)	Venäjä vs. USA, EU ja Nato
3	Venäjä vs. EUrooppalainen liberaali identiteetti, valta ja hegemonia (Tyushka 2021)	Venäjä vs. EU (lähinnä Saksa ja USA:n varjo)
4	Venäjä vs. Ukraina ja EU-Venäjän ”jaettu” entisen Neuvostoliiton demokratisoituva naapurusto kokonaisuudessaan (Tyushka 2021)	Venäjä vs. Ukraina ja EU:n itäinen naapurusto
5	Venäjä slaavilaiskansojen johtajana (Русский мир) (Grigor 2020)	Venäjä vs. sen lähinaapurusto (entisen Neuvostoliiton maat)
6	Venäjä suurvaltana: avoin ja kansainväliset huippustandardit täyttävä ”normaali” valtio (vrt. länsimaat) (Szostek 2017)	Venäjä ja sen valtiorahoitteiset megaprojektit ja -tapahtumat

Taulukko 1. Venäjän strategia tai aseellistettuja narratiiveja suhteessa geopolitiiseen länteen (Grigor 2020; Spiessens 2019; Szostek 2017; Tyushka 2021).

Esiteltyjen narratiivien tarkemmat ominaispiirteet on koottu narratiivianalyysia ohjaavaan piirretaulukkoon (liite 4), jota hyödynnetään alaluvussa 6.2. Taulukko 1 perustuu aiempaan tutkimukseen, ja se koostaa kyseisten narratiivianalyysien keskeiset tulokset. Nämä tutkimukset käsittelevät Venäjän virallisia kannanottoja vuosina 1990–2017 (Tyushka 2021), Ukrainan sodan ja Krimin miehityksen uutisointia Venäjän valtionmediassa vuonna 2014 (Spiessens 2019), Ukrainan ja Syyrian sotia Venäjän valtiontelevisiossa vuosina 2014–2017 (Grigor 2020) sekä Venäjän virallisia kannanottoja ja valtionmedian uutisointia kesällä 2014 (Szostek 2017).

Szostek (2017) kiinnittää huomiota Venäjän käyttämien narratiivien luonteeseen. Pääosa niistä on eräänlaista itsepuolustusta, joka suuntautuu länttä ja erityisesti Yhdysvaltoja ja Natoa vastaan (narratiivit 1–5). Toisaalta niihin kuuluu myös maabrändäystä (Browning 2015) eli positiivista Venäjä-kuvaa ja myönteisiä tunnereaktioita edistäviä narratiiveja (narratiivi 6), joita ovat tukeneet Skolkovo-koulutusprojektin ja Sotšin olympialaisten kaltaiset megaprojektit ja -tapahtumat. (Szostek 2017, 583–585.) Taulukossa 1 esiintyvät narratiivit muodostavat kokoelman venäläisiä suuria tarinoita (engl. *master narrative*), joihin linkittyvät myös yksittäisiin maihin kohdistetut narratiivit. Esimerkiksi Alankomaat kuvataan RT:n verkkoartikkeleissa kuuden strategisen narratiivin kautta vaarallisena ja turvattomana, outona ja hyperliberaalina, venäläisvastaisena, hankalana kansainvälisenä toimijana, yhteiskunnallisesti jakautuneena sekä instituutioidensa osalta naurettavana ja epäpätevänä (Hoyle ym. 2021). Analyysiluvussa 5 kartoitan narratiivianalyysin keinoin, ilmeneekö suomalaisista uutisteksteissä tehdyissä uutiskäännöksissä samaan tapaan Venäjän päänarratiiveja tai niiden mukaelmia.

5 Uutiskäännössivusto InoSMI ja tutkimuksen käännöskorpus

Seuraavaksi esittelen uutiskäännössivusto InoSMIn sekä varsinaisen tutkimusaineiston ja sen analyysiin sovellettavan laadullisen tutkimusmenetelmän. Tarkastelen tässä yhteydessä kriittisesti tutkimuskysymykseen liittyviä premissejä InoSMI-sivuston toiminnasta osana Venäjän valtiollista informaatiovaikuttamista ja sivuston roolia uutistekstien aseellistamisessa. Lisäksi perustelen valitsemani aineiston ja tutkimusmenetelmän sekä erittelen niihin liittyviä haasteita ja rajoituksia. Tutkimuksen aineistona toimii uutisartikkeleiden ja niitä vastaavien uutiskäännösten muodostama käännöskorpus, jota tarkastelen narratiivianalyysin avulla.

5.1 Uutiskäännössivusto InoSMI

Vuonna 2000 perustettu uutiskäännössivusto InoSMI aloitti toimintansa verkkoprojektina, mutta se on kuulunut vuodesta 2004 lähtien kansainvälisen mediaryhmä Russia Todayn yritysportfolioon (Spiessens & Van Poucke 2016, 320). Verkkosivun nimi viittaa suoraan sen funktioon kääntämiseen ja kansainvälisyyteen kytkeytyvänä joukkoviestimenä. Vuonna 2021 InoSMI.ru oli Venäjän 26. siteeratuin verkkoaineisto sosiaalisessa mediassa (663 700 hyperlinkkiä), kun siteeratuin oli uutissivusto Meduza.io (8,9 miljoonaa hyperlinkkiä)¹³.

Kielivalintansa takia InoSMI on enemmän kotimainen (joskin laajassa entistä Neuvostoliiton aluetta tarkoittavassa merkityksessä) kuin kansainvälinen, tv-kanava RT:n kaltainen toimija. Se on perinteisesti keskittynyt globaaliin mediaseurantaan kuitenkin entisiä neuvostomaita painottaen, mutta vuonna 2009 sen uutiskäytännöt muuttuivat osittain. Uuden päätoimittajan myötä uutisseuranta keskittyi suuriin kieliin pienten kustannuksella, ja uutissisällössä alkoi esiintyä aiemman vahvasti venäläisten poliittisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten teemojen lisäksi vain löyhästi Venäjään liittyviä aiheita. (Van Poucke & Belikova 2016, 352–353.)

¹³ Медиялогия 2021. Рейтинги. Топ-30 самых цитируемых Интернет-ресурсов - 2021 год. 27.1.2022. Saatavilla: <https://www.mlg.ru/ratings/media/federal/10840/#internet>.

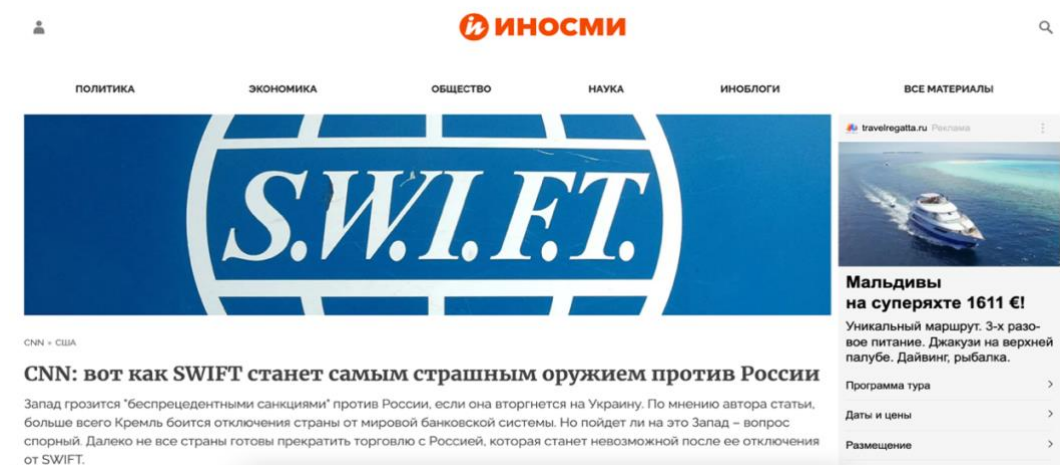
Russia Today on Venäjän suurimpia ja johtavia media-alan toimijoita, ja siihen kuuluu InoSMI-sivuston ohella lukuisia muita yritysbrändejä. Suurimpia näistä ovat tietotoimisto-uutissivusto *RIA Novosti* ja uutistoimitus-radioasema *Sputnik*, mutta brändeihin kuuluu myös esimerkiksi Baltian ja Ukrainan erillistoimitukset (Russia Today 2022). Mediaryhmä perustettiin vuonna 2013 presidentti Putinin toimeenpanomääräyksellä, kun Russia Today korvasi aiemman federatiivisen valtioyhtiö RIA Novostin vastaavanlaisella valtio-omisteisella yhtiöllä (ven. *Международное Информационное Агентство 'Россия Сегодня'*)¹⁴. Mediaryhmää on johtanut vuodesta 2013 lähtien Dmitri Kiseljov, joka joutui vuonna 2014 EU:n pakotelistalle ainoana venäläisjournalistina (Fredheim 2015, 39–40).

Toimintaidealtaan InoSMI kuvastaa omien verkkosivujensa mukaan ajatusta ”informaation markkinapaikasta”, jossa se tuo eri mielipiteet, näkökulmat ja agendat yhteen paikkaan yleisön arvioitavaksi. Tarkoitus kävi ilmi jo sivuston tammikuuhun 2022 asti käyttämästä alaotsikosta ja hakukonesloganista. Alaotsikko viittasi itsessään eri ryhmien väliseen vastakkainasetteluun ja kehotti puolen valitsemiseen: *Как иностранные СМИ изображают Россию. Мы переводим. Вы делаете выбор.* (*Miten ulkomainen media kuvaa Venäjää. Me käännämme. Te teette valinnan.*) Hakukoneissa (kuten Google ja Yandex) slogan esiintyi vielä tiiviimmässä muodossa uutistekstejä arvottavasti: *Все, что достойно перевода* (*Kaikki, mikä on kääntämisen arvoista*). Tiiviimpi slogan toimi myös verkkosivun varsinaisena alaotsikkona ainakin vuonna 2015 (Spiessens & Van Poucke 2016).

Tammikuussa 2022 InoSMI toteutti laajan graafisen sivoustuudistuksen. Uudistuksessa se tyylitteli uudelleen logonsa, vaalensi ja neutraloi sivuston yleisilmettä vaaleammaksi ja etäämmäksi mediaryhmän muiden yritysbrändien ilmeestä (ks. kuva 1). Sivuston aiemmin korostunut yhteys Russia Today -mediaryhmään poistui etusivun yläosasta samoin kuin sen entinen alaotsikko. Hakukoneslogan vaihtui muotoon: *главное из иностранных СМИ о России и мире сегодня* (*Tärkein ulkomaisesta mediasta Venäjän ja maailman osalta tänään*). Sivuston varsinainen esittelyteksti säilyi uudistuksessa muutoksetta. Toimijuutta kansainvälisessä uutisvirrassa vahvistetaan esittelyssä toteamalla, että

¹⁴ ТАСС 2013. Путин подписал указ о ликвидации РИА "Новости". 9.12.2013. Saatavilla: <https://tass.ru/ekonomika/820319>. Viitattu 22.11.2021.

toimitushenkilöstö analysoi ”päivittäin satoja ulkomaisia lehtiä ja tuo lukijoiden koeteltaviksi tärkeimmät ja edustavimmat julkaisut”. Helmikuussa 2022 lehden lähdevalikoimaan kerrotaan kuuluvan yli 2 800 julkaisua.¹⁵

Kuva 1. InoSMI-sivuston etusivu tammikuun 2022 sivoustuudistuksen jälkeen. Kuvakaappaus KM 27.1.2022

Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa InoSMI-utiskäännössivustoa on tarkasteltu narratiivien ja niiden aktivoiman syvän muistin (Spiessens 2019), Krimin miehitykseen liittyneiden uutistekstien uudelleenkehystämisen (Spiessens & Van Poucke 2016) ja narratiivien (Spiessens & Van Poucke 2021) osalta. Venäläisessä tutkimuskirjallisuudessa on käsitelty muun muassa sivuston lukijakomentointia (Bubnov & Kompleev 2020) sekä toimittaja–kääntäjien lisäämiä selittäviä kommentteja (Gejko 2021). Suomessa sivustoa on tutkinut aiemmin ainakin Konovalova (2021) käännösten käsittemetaphoria käsittelevässä pro gradu -tutkielmassaan. Myös Van Poucke ja Belikova (2016) ovat käsitelleet metaforien käännöstrategioita InoSMI-sivuston yhteydessä suomen- ja hollanninkielisten lähtötekstien osalta.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen, miten venäjänkielistä informaatiovaikuttamista toteutetaan uutiskäännösten aseellistamisessa strategisten narratiivien avulla. Käytän InoSMI-sivustoa tapaustutkimuksena ja premissini on, että sivusto on informaatiovaikuttamisen toimija. Perustelen tätä uutissivuston toimituksellisen johdon ja Russia Today -mediaryhmän poliittisilla kytköksillä (ks. liite 2), sivustoa

¹⁵ ИноСМИ 2022. Информация о проекте. Saatavilla: <https://inosmi.ru/docs/us.html>. Viitattu 19.5.2022.

koskevalla aiemmalla korpustutkimuksella (ks. Gejko 2021; Grinëv 2021; Van Poucke & Belikova 2016; Spiessens 2019; Spiessens & Van Poucke 2016). Sivuston poliittinen kytkös on keväällä 2022 pysynyt yllä tai jopa vahvistunut, sillä InoSMI-toimitus on saanut edelleen jatkaa julkaisutoimintaansa. Venäjän aloitettua helmikuussa 2022 Ukrainassa laajamittaisen sodankäynnin lainsäädäntö kiristyi siten, että viimeiset riippumattomat tai oppositiota edustaneet joukkoviestimet joutuivat lopettamaan toimintansa Venäjän rajojen sisäpuolella.

Spiessens ja Van Poucke (2016, 334) huomauttavat tosin, ettei sivustoa voi luonnehtia puhtaan propagandistiseksi, koska siellä julkaistaan myös Venäjän valtiollisen propagandan vastaisia mielipiteitä. Propagandistisia toimintatapoja kuitenkin löytyy. Sivuston on esitetty valikoivan uutiskäännöksensä länsimediasta sen mukaan, miten ne tukevat stereotyyppistä venäläisnäkemyä lännen Venäjä-uutisoinnista ”tarkoitushakuisena, kärkevänä ja epärationaalisen vihamielisenä” (Fredheim 2015, 37). Lisäksi InoSMI:n toiminta-ajatus toisintaa journalistien perinteistä käsitystä uutiskäännöksestä erittäin lähtötekstiuskollisena ja kirjaimellisena käännöksenä (Bielsa & Bassnett 2009, 1–2), vaikka käännösprosessissa se tosiasiallisesti toimittaa ja muokkaa lähtötekstien teksti- ja kuvaelementtejä ja lisää niihin selittävät ingressit. InoSMI-toimitus ei myöskään kerro läpinäkyvästi uutisvalintaprosessistaan. Euroopan unionin alaisuudessa toimiva informaatiopuolustuksen lippulaivaprojekti EUvsDISINFO (2019) on kritisoinut InoSMI-sivuston toimintaa sen lähtöteksteihin¹⁶ kohdistuvista tekijänoikeusloukkauksista, lukijoiden tulkinnan ohjailusta selittävien ingressien avulla sekä uutisten ”tarkasta valikoinnista Kremlin maailmankuvan tukemiseksi”.

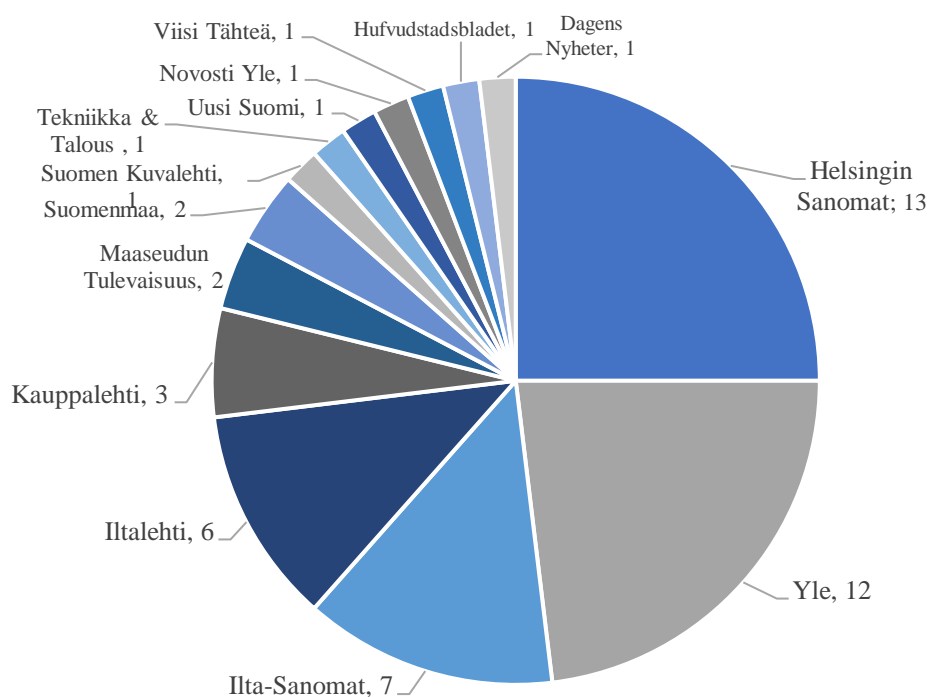
5.2 Tutkimusaineistona toimiva käännöskorpus

Tässä tutkimuksessa nojaan metodologiassa erityisesti Spiessensin (2019) malliin narratiivianalyysistä, jossa tarkastellaan käännösuutisten sisältämiä suuren isänmaallisen sodan narratiiveja ja niiden yhteyttä syvään muistiin. Tässä tutkimuksessa käytän Spiessensistä poiketen suppeaa korpusta, joka on rajattu

¹⁶ InoSMI-toimitus ei käytä lähtötekstien alkuperäistä uutiskuvitusta vaan kuvapankkien ja venäläisten uutistoimistojen kuvamateriaalia. EUvsDISINFO (2019) epäilee linjan syyksi uutiskuviin liittyvien tekijänoikeusrikkomusten helppoa paikantamista.

sivuston sisäisen uutisteemaluokittelun pohjalta. Tutkielman käänköskorpus käsittää vuonna 2021 (1.1.2021–31.12.2021) julkaistut artikkelit InoSMI-sivuston uutisteeman Финляндия: 100 лет в разводе с Россией (*Suomi: 100 vuotta erossa Venäjältä*) alla. Artikkelit on haettu kyseisen aihetunnisteen kokoomasivulta, jossa ne ovat ilmaiseksi saatavilla. Valitsin kyseisen uutisteeman, koska se oli suoraan Suomeen viittaavista teemoista tutkimuskysymyksen kannalta kiinnostavin. Teema rajaa aineistoa suoraan tutkimuskysymyksen suuntaisesti eikä ole temaattisesti yksinomaan yleisluontoinen, kuten uutisteema Suomi (ven. Финляндия) tai toisaalta hyvin kapea, kuten uutisteema Suomi–Venäjä-seura (ven. Общество дружбы «Финляндия-Россия»). Lisäksi osoittautui, että teeman alla oli julkaistu vuoden ajanjaksolla tähän tutkimukseen ja sen aikaresursseihin soveltuva määrä artikkeleita.

Kuvion 2 mukaisesti kaikki lähtötekstit yhtä lukuun ottamatta (Dagens Nyheter) ovat peräisin suomalaisesta uutismediasta. InoSMI-toimitus on poiminut alkuperäiset artikkelit julkaisijoina toimineista joukkoviestimistä, joihin on käänkösuutisissa liitetty suorat linkit ja maininta alkuperäisestä kirjoittajasta. Käänköjä-toimittajaa ei mainita. Koostamani käänköskorpuksen lähtötekstit olen hakenut julkaisijoiden sivuilta sähköisesti, osin maksumuurin takaa.

Kuvio 2. Käänköskorpuksen lähtötekstit julkaisijoittain ($n = 52$).

Korpus käsittää 52 venäjänkielistä käännoosuutista sekä niitä vastaavat lähtötekstit eli yhteensä 104 tekstiä. Lähtöteksteistä suomenkielisiä on 49, venäjänkielisiä yksi ja ruotsinkielisiä kaksi. Lähtötekstejä on julkaissut kuvion 1 mukaisesti yhteensä neljätoista uutismediaa, joista suurimmat osuudet ovat Helsingin Sanomilla (13 juttua), Ylellä (12), Ilta-Sanomilla (7) ja Iltalehdellä (6). Muiden medioiden yhteenlaskettu osuus muodostaa aineistosta reilun neljäsosan (13 juttua). Suomenkielisessä korpuksessa on noin 260 000 merkkiä välilyönteineen (vajaa 31 000 sanaa) ja venäjänkielisissä vastaavasti noin 270 000 merkkiä (noin 37 000 sanaa). Otsikon, ingressin ja leipätekstin lisäksi korpukseen on liitetty artikkelien pääkuvat eli jutun otsikon välittömässä läheisyydessä esiintyvä ensimmäinen kuva. Kaikki kohdetekstit on InoSMI-toimituksessa kuvitettu uudelleen. Käännoosuutisten korpus sisältää myös InoSMI-toimituksen laatimat selittävät ingressit, tilastotiedot kommentaiteista ja jakokerroista sosiaalisessa mediassa sekä uutiseen liitetyt aihetunnisteet.

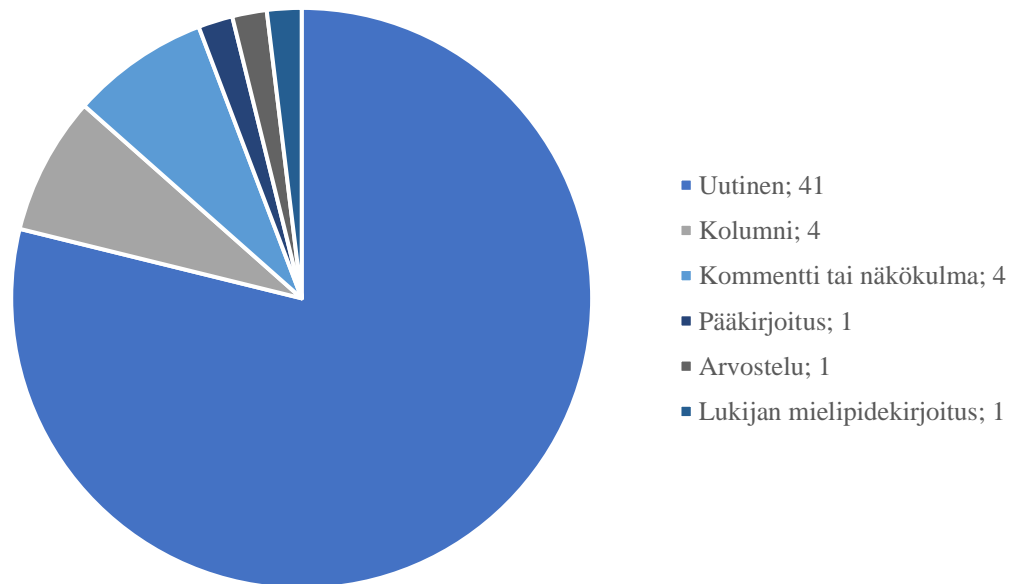
Lähtötekstien julkaisijoihin lukeutuu kolmetoista suomalaismediaa ja ruotsalaislehti Dagens Nyheter¹⁷. Koska tutkimuskysymys on rajattu suomalaisen uutismedian aseellistamiseen, varsinaisessa analyysissä ei huomioida ruotsalaislehden artikkelia. Suomalaisista joukkoviestimistä lähes kaikki julkaisevat sisältöään sekä sähköisesti että painettuna. Poikkeuksen muodostavat ainoastaan Yleisradio ja sen venäjänkielinen uutistoimitus Novosti Yle. Aineistoon valikoituneet joukkoviestimet edustavat sanoma- ja aikakauslehtiä pois lukien paikallis- ja maakuntalehdistö. Vuoden 2020 tilastoinnin mukaan kokonaistavoittavuudeltaan suurimmat julkaisijat ovat Ilta-Sanomat (2 953 000), Iltalehti (2 915 000) ja Helsingin Sanomat (1 841 000)¹⁸.

Aineiston ajallisessa rajauksessa on huomioitu toisaalta aineiston tuoreus ja ajankohtaisuus, toisaalta korpuksen käsittelykoko, joka on rajattu noin 50 tekstiin lähiluvun vaatiman ajankäytön takia. Kohdetekstien erityispiirteisiin lukeutuvat *selittävät ingressit*, jotka uutistoimitus on laatinut venäjänkielistä kohdeyleisöä

¹⁷ Ruotsalaislehden julkaiseman Suomi-teemaisen jutun läsnäolo selittyy osittain sen laatineen toimittajan taustalla. Suomenruotsalainen Anna-Lena Laurén on paitsi Dagens Nyheterin myös Hufvudstadsbladetin Moskovan-kirjeenvaihtaja.

¹⁸ Suomen virallinen tilasto (SVT). Joukkoviestintä. Helsinki: Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/til/jvie/index.html>. Katsottu 11.2.2022.

varten, ovat olennainen osa tutkimuskysymyksen tarkastelua. Näitä tekstejä käsitellään nimenomaan informaatiovaikuttamisen näkökulmasta.

Kuvio 3. Käännöskorpuksen lähtötekstien juttutyypit (n = 52).

InoSMI-sivustolla ei selkeästi ilmaista kyseessä olevan artikkelin juttutyyppiä (kuvio 3) esimerkiksi otsikossa tai alaotsikossa. Tällöin luonteeltaan subjektiivinen tai tyyliään ironinen juttu kuten mielipidekirjoitus tai kolumni saatetaan esittää uutisena. Tästä syystä ja InoSMI-sivustoa koskevan aiemman tutkimuksen pohjalta muodostettujen premissien takia tarkastelen analyysissä kohdetekstien narratiivien ja käännösratkaisujen luotettavuutta kriittisesti.

6 Uutiskäännösten aseellistaminen InoSMI-sivustolla

Tarkastelen seuraavaksi käännöskorpustani narratiivianalyysin keinoin. Analyysi rakentuu ennako-oletuksille, joiden mukaan InoSMI-sivusto on osa Venäjän valtiollista informaatiovaikuttamista ja harjoittaa vaikuttamista aseellistamalla uutiskäännöksiään. Näin ollen myös suomalaisista lähtöteksteistä laadittujen venäjänkielisten kohdetekstien toimitusprosessissa voi tapahtua informaation aseellistamista.

Narratiivianalyysi vastaa tutkimuskysymykseeni, miten Venäjä aseellistaa verkkouutistekstejä strategisten narratiivien avulla. Venäjän kuuden päänarratiivin ohella tutkin niiden mahdollisia suomalaiskontekstissa esiintyviä mukaelmia eli variantteja, kuten on tehty Alankomaita koskevassa narratiivitutkimuksessa (Hoyle ym. 2021). Esittelen aluksi analyysin toteutuksen ja narratiiviesiintymien tyypit. Tämän jälkeen annan esimerkkejä jokaisesta tunnistetusta strategisesta narratiivista. Kaikki esimerkkien käännökset ovat omiani. Luvun lopussa tiivistän analyysin tulokset.

6.1 Narratiivianalyysi uutiskäännösten tutkimusmenetelmänä

Suomenkielisessä tutkimuskirjallisuudessa narratiivitutkimukseen viitataan rinnasteisesti kertomuksen tutkimuksena (ks. esim. Virtanen & Hiidenmaa & Nummi 2020). Narratiivianalyysillä haetaan vastausta kysymykseen, miten ja miksi tietyt tapahtumat esitetään niin kuin ne esitetään. Kuullun, kirjoitetun ja visuaalisen tekstin analyysi kohdistuu siten kertojan tavoitteisiin, motiiveihin ja kieleen. Luonteeltaan poikkitieteellinen analyysi keskittyy erityisesti yksityiskohtiin ja tarinan vastaanottoon sekä siihen, mitä kertoja valintojensa kautta saavuttaa. (Riessman 2008, 11–13).

Käännöstieteessä narratiivitutkimus pohjaa pitkälti Bakerin (2006) tutkimukseen konfliktiuutisoinnin narratiivien yhteydestä käännös- ja tulkkausprosesseihin. Prosesseissa voidaan tarkastella kääntäjän tai tulkin toimijuutta (ks. alaluku 4.2)

tekstien narratiivisen sisällön muokkaajina ja narratiivien voimakkuuden säätelijöinä. Lisäksi voidaan havainnoida, miten kääntäjä tai tulkki joko asemoi itsensä tekstissä esiintyvän narratiivin puolelle tai etäännyttää itsensä sen kannattajista. (Baker 2006, 105.)

Narratiivianalyysi kytkeytyy tässä tutkimuksessa strategisten narratiivien teoreettiseen viitekehykseen (ks. esim. Roselle & Miskimmon & O’Loughlin 2014). Venäjän valtionmediassa sekä virallisissa asiakirjoissa esiintyviä strategisia narratiiveja on tarkasteltu paitsi laadullisesti (Spiessens 2019; Szostek 2018) ja määrällisesti (Tyushka 2021) myös monimenetelmällisesti (Grigor 2020). Tämä tutkimus täydentää aiempaa Venäjän median narratiivianalyysiä tapaustutkimuksella, jossa tarkastelen InoSMI-utiskäännössivustoa. Lähilukemisen avulla toteutettava tarkastelu rajautuu sivustolla suomalaisuutisista laadittuihin utiskäännöksiin ja niiden lähtöteksteihin. Narratiivianalyysi sisältää kääntäjä-toimittajien narratiivimuutoksia koskevia ratkaisuja kuten käännösmanipulointia ja kuvitusvaihdoksia, joita tarkastelen tässä tutkimuksessa aseellistamisen keinoina. Käännösmanipuloinnilla tarkoitan lisäyksiä, poistoja tai merkityksen muutoksia. Lisäykset voivat olla esimerkiksi käännökseen lisättyjä selittäviä ingressejä, joissa osia uutisen leipätekstistä nostetaan uutisen kärkeen ja näin muutetaan niiden painoarvoa.

Aloitin tarkastelun tutustumalla huolellisesti koko tutkimusaineistoon. Tein samalla teksti- ja kuvaelementteihin liittyviä alustavia kommenttimerkintöjä sellaisiin kohtiin, jotka ilmentävät piirretaulukossa mainittuja narratiivipiirteitä. Huomiot syntyivät pääosin lähtö- ja kohdetekstien vertailevan tarkastelun pohjalta. Kiinnitin huomiota korpusten välisiin eroavaisuuksiin perinteisissä uutistekstielementeissä (otsikko, ingressi ja leipäteksti) ja kuvituksessa. Lisäksi tarkastelin InoSMI-toimituksen lisäämiä selittäviä ingressejä. Tämän jälkeen tilastoin kaikki päänarratiiveihin liittyneet esiintymät ja ryhmittelin loput niiden ulkopuolelle jääneet esiintymät kahdeksi uudeksi narratiiviksi.

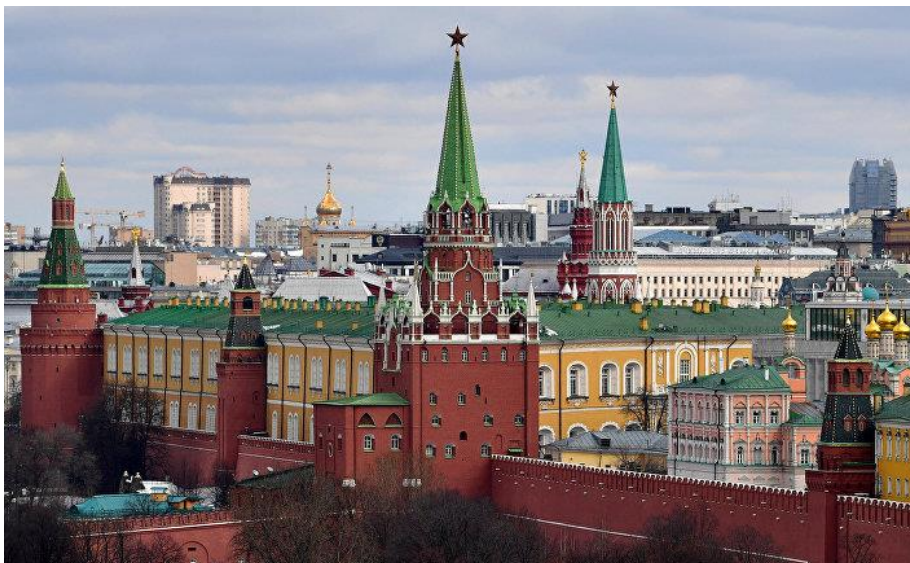
Käännöskorpuksesta löytämäni narratiiviesiintymät voidaan jaotella kahteen eri pääkategoriaan, joita löytyy molemmista osakorpuksista. *Narratiiviviittaukset* kuvaavat artikkelissa esiintyvää teksti- tai kuvaelementtiä, jossa kirjoittaja, haastateltava henkilö tai kuvitus viittaa Venäjän strategiseen narratiiviin

toisintamalla narratiivin piirteitä referoivasti. Narratiivi tuodaan tällöin esille, mutta siihen ei joko oteta kantaa tai siihen suhtaudutaan torjuen, kuten esimerkiksi varoittavasti, humoristisesti tai selittävästi. *Narratiivisoveltamiset* kuvaavat artikkelissa esiintyvää teksti- tai kuvaelementtiä, jossa kirjoittaja, haastateltava henkilö tai kuvitus toisintaa tai ilmentää strategista narratiivia itse. Tässä tapauksessa narratiivin kannattaminen ilmaistaan esittämällä sen piirteitä varauksetta yleisesti tunnettuna tosiasioina ja -tapahtumina.

Narratiiviviittauksen esimerkkinä voidaan mainita suomalaisten venäläisiin kohdistuvia asenteita kartoittaneen kyselyn uutisointi. Lokakuun 2021 lopulla julkaistussa lähtötekstissä on pääkuvana Venäjän puolustusministeriön tilannekuva venäläisestä sotilashelikopterista, josta nousee rynnäkökiväärein varustautuneita maahanlaskujoukkoja (kuva 2). Kuvan voi katsoa liittyvän ingressiin, jonka mukaan yli puolet suomalaisista pitää Venäjää ”sotilaallisena uhkana”. Uutiskäännöksessä puolustusministeriön kuva on kuitenkin vaihdettu rauhalliseen, historiallisia rakennuksia sisältävään maisemakuvaan Kremlistä ja sen takana erottuvasta Kristus Vapahtajan katedraalista (kuva 3). Kuvan voi tulkita narratiiviviittaukseksi narratiiveihin 3 ja 6, jotka korostavat Venäjän perinteisiä arvoja (patriotismi ja konservatiivisuus) ja ei-uhkaavaa ulkopoliittista linjaa. Samalla suomalaisuutisen ja sen sotilastoimintaan viittaavan kuvituksen voi katsoa liittyvän EUrooppalaisen uhan narratiivipiirteeseen. Narratiiviesiintymä on luokiteltu viittaukseksi, koska narratiivivaihdos perustuu lähinnä kuvaelementtien muutokseen ja jää siten tulkinnanvaraiseksi eikä suoran toteavaksi.

Kuva 2. Lähtötekstin "Evan kysely: Suomalaiset suhtautuvat Venäjään yhä kriittisemmin, asenne korostuu erityisesti nuoressa ikäpolvessa" (SU36) pääkuva. Kuva: Venäjän puolustusministeriö.

Kuva 3. Kohdetekstin "Helsingin Sanomat (Финляндия): финны стали относиться к России негативнее, особенно молодое поколение" [Helsingin Sanomat (Suomi): Suomalaiset ovat alkaneet suhtautua Venäjään kriittisemmin, erityisesti nuori sukupolvi] (VE36) pääkuva. Kuva: Aleksei Majšev/RIA Novosti.

Suurin sekä lähtö- että kohdetekstikorpuksista löytyvä esimerkki narratiivisoveltamisesta esiintyy suomalaisen suursijoittaja Pekka Viljakaisen haastattelussa (SU25 ja VE25). Viljakaisella kerrotaan olevan tiivis suhde Venäjän valtiollisiin toimijoihin, sillä hän toimii Venäjän hallituksen ja valtiollisen Skolkovo-megaprojektin neuvonantajana sekä Venäjän postin hallituksen jäsenenä.

Haastattelussa hän toisintaa narratiivia 6 Venäjästä länsimaalaisittain ”normaalina” ja liiketaloudellisesti kiinnostavana valtiona. Positiivisen maabrändäyksen ohella hän viittaa suomalaisten perusteettomaan ”Venäjä-hysteriaan”, jota korostetaan myös kohdetekstin otsikoinnissa esimerkin 1 mukaisesti:

- (1) Pekka Viljakainen loi maailmalle verkkopankin, ja nyt hän varoittaa suomalaisia Venäjä-hysteriasta: ”En näe Venäjällä mitään riskiä, mitä ei ole kansainvälisillä markkinoilla yleensä” (SU25).

MaaseudunTulevaisuus (Финляндия): Пекка Вильякайнен, создатель первого в мире интернет-банка, советует финнам прекратить антироссийскую истерику (VE25).

[MaaseudunTulevaisuus (Suomi): Pekka Viljakainen, maailman ensimmäisen verkkopankin luoja, neuvoo suomalaisia lopettamaan venäläisvastaisen hysterian]

Viittaus venäläisvastaisuuteen liittyy Venäjän strategisissa narratiiveissa usein esiintyvään strategiseen hämäykseen (engl. *strategic deception*), jonka mukaan Venäjän kritisoinnissa on kyse lännen venäläisvastaisuudesta tai russofobiasta (Pynnöniemi 2016b, 77).

6.2 Venäjän strategisten narratiivien analyysi käänköskorpuksessa

Tutkin narratiivianalyysissäni Venäjän strategisten narratiivien käyttöä uutistekstien aseellistamisessa koko käänköskorpuksessa. Analyysiä ohjaa alaluvussa 3.1.3 kokoamieni kuuden päänarratiivin koonti. Viitataan Venäjän narratiiveihin piirretaulukon (ks. liite 4) mukaisesti seuraavasti: Suuren isänmaallisen sodan narratiivi (N1), läntisen hegemonian narratiivi (N2), EUrooppalaisen¹⁹ hegemonian narratiivi (N3), Venäjän lähinaapuruston ja Ukrainan narratiivi (N4), slaavien johtajuuden narratiivi (N5) ja ”normaalin” läntisen suurvallan narratiivi (N6). Lisäksi käsittelyyn on sisällytetty korpusanalyysissä tunnistamani narratiivit kriittinen journalisminarratiivi (N7) ja suomalaisvenäläisen yhteisen historian ja yhteyden narratiivi (N8).

¹⁹ EUrooppa ja EUrooppalainen esiintyvät tutkimuksessa Tyushkan (2021) esittämällä tavalla kuvaten Venäjällä esiintyvää narratiivista käytäntöä viitata koko Eurooppaan siten, että kuitenkin käytännössä tarkoitetaan vain EU:n jäsenvaltioita.

6.2.1 Geopoliittisen lännen uhkanarratiivit

Käännöskorpuksen yleisimpiin strategisiin narratiiveihin kuuluvat narratiivit 2 ja 3, jotka esiintyvät aineistossa usein rinnakkain ja joiden tunnistaminen ei ole useinkaan yksiselitteistä. Narratiivi 2 eli *läntisen hegemonian narratiivi* (Grigor 2020; Tyushka 2021) viittaa länteen Yhdysvaltojen alaisena, russofobiaa ja hybridisotaa lietsovana toimijana ja moraalisen pahana. Narratiivissa 3 eli *EUrooppalaisen hegemonian narratiivissa* (Tyushka 2021) taas päähuomio on Euroopan Unionin ja sen edustamien liberaalidemokraattisten arvojen (GAYropa) kritisoinnissa.

Läntisen hegemonian narratiivissa (N2) lännen ”epätosi” demokratia jätetään alisteiseksi Venäjän suvereenille, aidolle demokratialle. Narratiivissa korostetaan myös erityisesti Naton muodostamaa uhkaa Venäjälle ja laajenemisyrittämiä Venäjän naapurustossa. Suomi kytkeytyy narratiiviin selkeimmin Nato-jäsenyyttä koskevan yhteiskunnallisen keskustelun ja russofobiadiskurssin osalta. Euroopan Unioni nähdään dekadenttina, tekopyhänä ja heikentyvänä ”homodiktatuurina” tai ”Brysselin diktatuurina” ja EUrooppalaisuus aggressiona ja uhkana Venäjää kohtaan. Narratiivisessa vastakkainasettelussa Venäjä kuvataan puolestaan konservatiivisten arvojen säilyttäjänä ja takaajana. Suomalaisuutisten kontekstissa narratiivi korostaa Suomen asemaa EU:n jäsenvaltiona ja sen kautta liberaalien arvojen ja EU:n Venäjä-pakotteiden kannattajana. Läntisen hegemonian narratiivi (N2) esiintyy aineistossa erityisesti suomalaisen tai laajemmin eurooppalaisen Nato-keskustelun yhteydessä. EUrooppalaisen hegemonian narratiivissa (N3) Suomi liitetään selkeästi osaksi geopoliittista länttä ja sen arvoyhteisöä, mutta samalla pidetään esillä sen asemaa Venäjän naapurina ja nostetaan esiin historiallisia, usein positiivisia yhtymäkohtia Venäjän kanssa.

Läntisen hegemonian narratiiviin (N2) liittyvää vastakkainasettelua toisinnetaan uutiskäännöksissä monin eri keinoin. Osa artikkeleista on merkitty uutisteematunnuksilla *Демократия по-русски* (Demokratia venäläisittäin) ja *Россия и запад* (Venäjä ja länsi). Marraskuun puolivälissä InoSMI-sivusto on poiminut Helsingin Sanomissa julkaistun mielipidekirjoituksen (SU42), joka suhtautuu kriittisesti Suomen Nato-jäsenyyteen. Huomionarvoista on sekä valitun tekstin

juttutyypin ja kohdetekstin esitysmuoto uutisen omaisesti sekä tekstin aihepiiri. Mieliopidekirjoittaja esittää Venäjän Nato-vastaiseen narratiiviin liittyvän väitteen, että eurooppalaisia ei-Nato-maita painostetaan puolustusliiton jäseniksi (”Meitä johdetaan Naton jäseniksi Venäjä-pelon avulla”). Toteamus on nostettu uutiskäännöksessä yleisenä totuutena selittävään ingressiin. Esimerkissä 2 havainnollistuvat lähtö- ja kohdetekstien ingressien erot:

- (2) Venäjä arvostaa ja kunnioittaa Suomen puolueettomuuspolitiikkaa, ja vallitsevaa tilannetta kannattaa ylläpitää ja vahvistaa. (SU42.)

Финляндию хотят втянуть в НАТО, используя страх перед Россией, написал в редакцию газеты Helsingin Sanomat читатель. Между тем, уверен он, Россия ценит и уважает Хельсинки за политику нейтралитета, и нынешнее положение нужно поддерживать и укреплять. (VE42.)

[Suomea halutaan Venäjä-pelkoa käyttämällä vetää Natoon, lukija kirjoitti Helsingin Sanomien toimitukselle. Hän on samaan aikaan varma, että Venäjä arvostaa ja kunnioittaa Helsinkiä neutraliteettipolitiikan takia ja että nykyistä tilannetta tulee tukea ja vahvistaa.]

Kuvissa 4 ja 5 narratiivimuutos liittyy toukokuun 2021 alussa julkaistun uutisen otsikointiin ja kuvitukseen. Ylen julkaisemassa lähtötekstissä esitellään uusi Pietarin-kirjeenvaihtaja Simo Ortamo, joka esiintyy uutisen pääkuvassa ja otsikon lainauksen esittäjänä. Venäjänkielisessä kohdetekstissä otsikon lainaus on tahattomasti tai tarkoituksellisesti muuttanut muotoaan. Ortamon alkuperäinen ajatus siitä, että nuorten venäläisten näkemyksiä olisi varaa tuoda suomalaismediassa enemmän esille, esitetään virheellisesti, että nuorten venäläisten ääni kuuluisi suomalaismediassa paremmin kuin Venäjällä. Uutiskäännöksen pääkuvassa myös esitetään Navalnyin vapauttamista vaativa joukko nuoria aikuisia sekä puolet kuvasta täyttävä, mustaan kypärään ja virka-asuun pukeutunut venäläispoliisi. Pääkuvan ja otsikon muodostaman kontekstin sävy on negatiivinen, ja käännösmanipulaation myötä Ortamo asettuu kommenttinsa myötä ikään kuin mielenosoituksessa esiintyvien henkilöiden äänitorveksi. Selittävässä ingressissä Ortamon kerrotaan lisäksi omaavan läntisiä mielipiteitä Venäjästä. Näin ollen uutiskäännös edustaa EUrooppalaisen hegemonian narratiivin (N3) suomalaismukaelmaa, jossa suomalaistoimittaja kytketään osaksi arvoiltaan rappioitunutta ja Venäjän sisäistä järjestystä ja sisäisiä asioita uhkaavaa aggressiivista EUrooppaa.

Kuva 4. Lähtötekstin "Yle lähettää Venäjälle Pietarin-toimittajan: "Nuorten venäläisten ääntä voisi kuulua Suomen mediassa enemmän" (SU17) pääkuva. Kuva: Petteri Sopanen/Yle.

Kuva 5. Kohdetekstin "У Yle появится корреспондент в Петербурге: «В финских СМИ голос русской молодежи звучит громче» (Yle, Финляндия)" [Ylelle ilmestyy kirjeenvaihtaja Pietariin: "Suomalaismediassa venäläisnuorison ääni kuuluu kovemmin"] (VE17) pääkuva. Kuva: Aleksandr Galperin/RIA Novosti.

Narratiivi 7 viittaa tunnistamaani *kriittiseen journalisminarratiiviin*, jonka mukaan suomalaistoimittajat ovat ammattitaidottomia ja ajattelultaan yksinkertaisia.

Alkuperäisten kirjoittajien läntistä ideologiaa edustavat näkökannat leimataan selittävässä ingresseissä kyseenalaisiksi, naurettaviksi tai valheellisiksi. Toimittajia myös kritisoidaan ironiseen sävyyn loogisen ajattelun ja argumentaation heikkoudesta sekä huonosta ammattitaidosta kuten esimerkissä 3:

- (3) Автор настолько пафосно излагает трафаретные антироссийские страшилки, что иногда это становится похоже на пародию. Но, похоже, он искренне верит, что проповедует истину, к месту и не к месту подкрепляя ее «мудрыми словами» Политковской. Ну, и, конечно, без наставлений всем и каждому не обходится. (VE3.)

[Kirjoittaja selittää kaavamaisia venäläisvastaisia pelotuksia sellaisella päätöksellä, että ajoittain se alkaa muistuttaa parodiaa. Hän kuitenkin varmaan aidosti uskoo saarnaavansa totuutta vahvistamalla sitä paikoitellen Политковskajan ”viisailloilla”. Joka ikistä opastamatta ei tietysti tule toimeen.]

Tämän aineiston pohjalta kriittinen journalisminarratiivi kytkeytyy venäläiseen informaatiovaikuttamisstrategiaan, jossa totuus murretaan ja hämärretään kaleidoskoopin lailla osaksi laajaa tulkintojen kirjoa (Pynnöniemi 2016a, 14). Näin ollen sitä voidaan pitää strategisena narratiivina ja informaation aseellistamisen keinona.

6.2.2 Suurvallan maabrändäyksen narratiivi

Narratiivi 6 on geopoliittisen lännen uhkanarratiivien (N2 ja N3) ohella käännöskorpuksen selkeästi yleisimpiä narratiiveja. Se viittaa ”normaalin” *suurvallan narratiiviin* (Szostek 2017), joka pyrkii edistämään positiivista Venäjän maakuvaan kansainväliset standardit täyttävänä suurvaltana. Tutkimuksen korpuksessa narratiivi esiintyi usein Venäjän valtiojohtoon ja presidentti Putiniin liittyvien artikkelien yhteydessä, ja narratiivi ilmentyi usein alkuperäistä narratiivia muuntamalla esimerkiksi tekstipoistojen ja kuvitusvaihdosten avulla. Temaattisesti narratiivi toistuu useimmiten Venäjän ja Suomen kahdenvälisen kauppasuhteiden yhteydessä, jolloin korostetaan suhteiden käytännönläheisyyttä sekä myönteisiä tai vähintään optimistisia arvioita Venäjän poliittisesta ja taloudellisesta kehityksestä.

Helmikuun 2021 alussa julkaistu Ilta-Sanomien toimittajan näkökulma sisältää tummanpuhuvan pääkuvan (kuva 6), jossa Putin tervehtii yleisöä valkoisessa kauluspaidassa oletettavasti virka-autonsa vierellä turvamiesten ympäröimänä. Tekstin otsikossa on viittaus suomalaispoliitikkojen vaitonaisuuteen ja Putin-pelkoihin, jotka asetetaan ironiseen valoon kohdetekstin narratiivimuutoksen myötä. Uutiskäännöksen pääkuvassa (kuva 7) Putin esiintyy rennosti talvihangilla

punavalkoisessa toppa-asussa ja silittää kahta isokokoista koiraa. Lähtötekstin otsikon loppuosa, joka viittaa murhattuun venäläistoimittaja Anna Politkovskajaan, on jätetty kohdetekstin otsikosta pois. Uutiskäännöksen otsikon ja kuvituksen luoma konteksti pyrkiikin normalisoimaan Putinin henkilöhaahmon ja esittämään hänet tavallisena mutta kunnioitettavana valtionpäämiehenä.

Kuva 6. Lähtötekstin "Näkökulma: Hiljaisuus kertoo, että suomalaispoliitikot pelkäävät Putinia – heidän kannattaisi sisäistää murhatun Anna Politkovskajan viisaus" (SU3) pääkuva. Kuva: Matti Matikainen.

Kuva 7. Kohdetekstin "Iltalehti (Finlandia): молчание финских политиков свидетельствует о том, что они боятся Путина" [Iltalehti (Suomi): Suomalaispoliitikkojen hiljaisuus todistaa, että he pelkäävät Putinia] (VE3) pääkuva. Kuva: Aleksei Družinin/RIA Novosti.

Sama ilmiö toistuu joulukuussa 2021 julkaistuissa kohdeteksteissä VE49 ja VE51, jotka käsittelevät Venäjän ulkopolitiikkaa ja joissa presidentti Putin istuu työpöytänsä ääressä lankapuhelin korvallaan. Käsitellen näistä esimerkkinä artikkelia VE51.

Kuva 8. Lähtötekstin "Ulkoasiainvaliokunnan jäsenet ihmettelevät Venäjän käytöstä – Kimmo Kiljunen: "Kun Venäjä näin tekee, se kertoo aikamoisesta umpikujasta" (SU51) pääkuva. Kuva: Natalia Kolesnikova/AFP.

Kuva 9. Kohdetekstin "Helsingin Sanomat (Finlandia): поведение России сбивает с толку Комитет по иностранным делам Финляндии" [Helsingin Sanomat (Suomi): Venäjän käytös hämmäntää Suomen ulkoasiainvaliokuntaa] (VE51) pääkuva. Kuva: Aleksei Nikolski/RIA Novosti.

Kohdetekstin VE51 pääkuvasta (kuva 9) välittyy negatiivisia miellelyhtymiä patoava, normalisoiva narratiivi asiallisesti kuuntelevasta valtionmiehestä ja aktiivista diplomaattista vuoropuhelua käyvästä valtiosta. Suomalaisuutisen pääkuvan (kuva 8) alkuperäinen voimakkaan sininen taustaväri on vaihtunut maanläheisiin harmaan ja ruskean sävyihin. Elekieli on hyökkävään osoittamiseksi sijaan rauhallinen, ja tumma puku on vaihtunut rentoon neuletakkiin. Uutiskäännöksen otsikosta on jätetty pois lähtötekstin otsikon jälkiosa, joka viittaa valiokunnan jäsenenä toimivan Kiljusen tulkintaan Venäjän umpikujasta.

6.2.3 Historialliset narratiivit

Narratiivi 1 kuvaa *Suuren isänmaallisen sodan narratiivia* (Grigor 2020; Spiessens 2019), joka on osa Venäjän historia- ja muistipolitiikkaa. Narratiivin lähtökohtana toimii Neuvostoliiton rooli toisessa maailmansodassa Euroopan pelastavana vapauttajana Natsi-Saksan fasisin hirmuvallan alta. Historia on kytketty nykypäivään esittämällä Venäjä edelleen 2000-luvun etnisten venäläisten suojelijana ja maailman moraalisen selkärangan. Ukrainan sota taas kuvataan toisen maailmansodan jatkonytöksenä, jossa Venäjä edelleen toimii lännen tukemia nationalistejä ja uusnatseja sekä venäläisvastaisia tahoja vastaan.

Käännöskorpuksessa narratiivi esiintyy epäsuorana viittauksena Venäjän informaatioidankäynnin strategiaan Ukrainaa vastaan sekä Venäjän kunniaakkaaseen rooliin Natsi-Saksan ja Suomen yhteistyön vastustajana. Suomalaisuutinen SU46 kertoo, kuinka Venäjän Etelä-Afrikan suurlähetystö julkaisi Twitter-tilillään talvisodan alkamisen vuosipäivänä marraskuun 2021 lopulla tekstin, jossa mainitaan talvisodan alkamisen syyksi aluekiistat ja kerrotaan suomalaisten suunnitelmista vallata Karjala. Toimittaja Jaakko Isoniemen kritiikki venäläistä historiantulkintaa kohtaan leimataan selittävässä ingressissä katteettomaksi, sillä suurlähetystön väitteet kuvataan ”tosiasiallisiksi faktoiksi” (ven. реальные факты). Esimerkissä 4 tuodaan esille venäläistulkinta moraalisesta oikeutuksesta talvisotaan Suomea vastaan ja viitataan Ukrainaa koskevaan narratiiviin:

- (4) Kuinka ollakaan, venäläiset suuressa viisaudessaan päättelivät, että sota natsien kanssa oli väistämätön ja ”Suomesta tulisi natsien todennäköinen liittolainen”. – –

Sikäli valtuuston somesatu on esimerkkinä hyvä, koska Venäjä näyttää soveltavan samaa taktiikkaa tällä hetkellä Ukrainassa. Vastapuolta demonisoidaan disinformaatiolla, yritetään kiinnittää huomiota muualle ja väitetään ukrainalaisten kuuluvan historiallisesti osaksi Venäjää. (SU46.)

И мудрые русские, конечно же, пришли к выводу, что войны с нацистами не избежать, и что Финляндия с большой вероятностью станет их союзником. – –

Эта сказка в соцсетях — хороший пример российской тактики. Прямо сейчас она применяется к украинскому кризису. Противника демонизируют с помощью дезинформации, внимание общества пытаются переключить на что-нибудь другое, Россия заявляет, что исторически Украина является ее частью. (VE46)

[Ja viisaat venäläiset tulivat tietysti lopputulokseen, että sotaa natsien kanssa ei voida välttää ja että Suomi suurella todennäköisyydellä tulee näiden liittolaiseksi. – –

Tämä somesatu on hyvä esimerkki venäläistaktiikasta. Sitä sovelletaan juuri tällä hetkellä Ukrainan kriisiin. Vastustajia demonisoidaan disinformaatiolla, yhteiskunnan huomio pyritään siirtämään toisaalle johonkin muuhun ja Venäjä tiedottaa, että historiallisesti Ukraina on osa sitä.]

Narratiivi 8 kuvaa tunnistamaani *suomalaisvenäläisen yhteisen historian ja yhteyden narratiivia*, jonka mukaan Suomen ja Venäjän historia on aina keisarillisen Venäjän ja Neuvostoliiton ajoista lähtien ollut Suomea hyödyttävää ja kehittäväää, jopa

onnellista. Historiallisista yhtymäkohdista tuodaan esille ainoastaan positiivisia hetkiä talvisotaa lukuun ottamatta. Historianarratiivi kytkeytyy myös nykyaikaan suomalaisten positiivisissa asenteissa Venäjää ja venäläisiä kohtaan sekä kiinnostuksessa ja luottamuksessa hyviin kauppasuhteisiin. Venäjä on strategisessa viestinnässään käyttänyt Suomen osalta jo pitkään hyvän naapurisuuden (ven. добрососедство) retoriikkaa: vuodesta 2015 eteenpäin Venäjän ulkoministeriö on vuosikatsauksissaan lukenut hyviksi naapureikseen Suomen ohella myös Kiinan, Kazakstanin, Mongolian ja Pohjois-Korean mutta vuonna 2019 enää vain Suomen (Lavikainen ym. 2022, 39, 41). Läntisen hegemonian narratiivissa (N3) Venäjä käyttää joskus erottelua moraalisesti pahojen kuten Yhdyvaltojen ja ”hyvän tahdon” maiden kuten joidenkin eurooppalaisten maiden välillä, mutta narratiivissa 8 luonnehdinta on selkeästi tätäkin myönteisempää.

Syyskuussa 2021 julkaistun talousalan kohdetekstin (VE29) esimerkeissä 6 ja 7 käy ilmi, kuinka suomalaisvenäläisen yhteyden narratiivi vahvistuu Suomalais-venäläisen kauppakamarin toimitusjohtajan kommenttien käännösmanipulaatiolla:

- (6) Venäjällä poliittinen jääkausi jatkuu, mutta itänaapurissa toimivissa suomalaisyrityksissä viriiä jo optimismi, sanoo suomalais-venäläisen kauppakamarin toimitusjohtaja Jaana Rekolainen. (SU29.)

В России продолжается политический кризис, но работающие в России финские компании уже полны оптимизма, описывает ситуацию в нашей стране глава Финско-Российской торговой палаты. (VE29.)

[Venäjällä poliittinen kriisi jatkuu, mutta Venäjällä työskentelevät suomalaisyritykset ovat jo täynnä optimismia, suomalais-venäläisen kauppakamarin johtaja kuvaa maamme tilannetta.]

- (7) **Millaiset tunnelmat Venäjällä toimivissa suomalaisissa yrityksissä on?** [*lihavointi kirjoittajan*] "Odottavat ja melko optimistiset tunnelmat tällä hetkellä. – –." (SU29.)

Какой сейчас настрой у работающих в России финских предприятий? «Очень оптимистичный настрой. – –». (VE29.)

[**Millainen tunnelma Venäjällä toimivissa suomalaisyrityksissä on nyt?** ”Erittäin optimistinen tunnelma. – – .”]²⁰

²⁰ Esimerkin 6 lihavoinnit kirjoittajat.

Yhteyttä korostetaan myös Venäjän toimijoiden puolelta. Marraskuussa 2021 InoSMI-sivusto julkaisi uutiskäynnöksen (VE43) Levada-tutkimuskeskuksen kyselytuloksia käsitelleestä suomalaisuutisesta. Lähtötekstin (SU43) perusteella liki 70 prosenttia venäläisistä näki Suomen positiivisessa valossa ja viisi prosenttia negatiivisessa valossa. Lähtötekstin otsikossa nostetaan kuitenkin myös esille Suomeen negatiivisesti suhtautuneiden vastaajien osuuden kasvu, mutta käynnöksessä maininta on jätetty pois. Narratiivimuutosta vahvistetaan myös visuaalisesti kohdetekstin pääkuvalla (kuva 11). Lähtötekstissä tummasävyinen, arkinen pääkuva (kuva 10) on otettu Helsingin päärautatieasemalla Allegro-junan matkustajalaiturilla, kun taas kohdetekstissä esiintyy hymyilevä nuori tyttö, jonka poskille on piirretty Suomen ja Venäjän liput.

Kuva 10. Lähtötekstin "Suurin osa venäläisistä pitää yhä Suomesta, mutta kielteisyys on kasvanut pandemian aikana" (SU43) pääkuva. Kuva: Markku Ulander/Lehtikuva.

Kuva 11. Kohdetekstin "Helsingin Sanomat (Финляндия): большинство россиян продолжают относиться к Финляндии положительно" [Helsingin Sanomat (Suomi): enemmistö venäläisistä suhtautuu Suomeen edelleen positiivisesti] (VE43) pääkuva. Kuva: Maksim Bogodvid/RIA Novosti.

6.2.4 Venäjän slaavilaisen etupiirin narratiivit

Narratiivit 4 ja 5 edustavat narratiivien 2 ja 3 tavoin osittain limittäisiä luokittelukategorioita. Narratiivi 4 eli *Venäjän lähinaapuruston ja Ukrainan narratiivi* (Tyushka 2021) edustaa Venäjän etupiirijattelua venäläisestä maailmasta (ven. Русский мир) itäisessä Euroopassa, erityisesti Ukrainan osalta. Ukraina esiintyy keskeisimpänä narratiivin toimijana, mutta samalla toisinnetaan venäläistä tulkintaa, ettei maa ole oikea valtio tai oma kansansa. Lännen esitetään sotkeutuvan Venäjän etupiirin asioihin ja käyttävän itäistä Eurooppaa Naton laajentumispyrkimyksiin ja haitallisten läntisten arvojen levittämiseen. Naapurimaiden läheisiä suhteita EU:hun pidetään haitallisina ja niiden katsotaan toimivan porttina EU:n ja Naton jäsenyyteen. Venäjä sen sijaan takaa lähinaapurustonsa turvallisuuden. Narratiivi 5 taas kuvaa *slaavien johtajuuden narratiivia* (Grigor 2020), jossa Venäjä esiintyy muiden slaavikansojen isoveljenä ja johtajana. Ukraina on pikkuveljiä edustavista naapurimaista erityisasemassa, joskin Euromaidanin jälkeen Ukrainaa on voimakkaasti dehumanisoitu. Venäjällä katsotaan sen johtajuuden myötä olevan oikeus fasilitoida venäläisen diasporan uudelleenyhdistymistä ja valvoa sen etuja.

Tämän tutkimuksen käännöskorpuksessa narratiiveihin 4 ja 5 viitataan hyvin marginaalisesti. Esiintymät ovat epäsuoria viittauksia, joten niitä voi pitää erityisen

tulkinnanvaraisina. Esimerkkinä narratiivimukaelmasta, jossa Suomi voidaan kuitenkin nähdä rinnastettavan narratiivin 4 mukaisesti Venäjän lähinaapuruston ja valtiollisen suojeluksen maihin²¹, voidaan mainita Suomen suuriruhtinaskunnan aikaa käsittelevä kolumni. Esimerkissä 8 esitetään historioitsija Teemu Keskisarjan tekstin alkuperäinen ingressi sekä uutiskäännöksen selittävä ingressi, joka korostaa suuriruhtinaskunta-ajan nostalgiaa:

- (8) Suhteemme EU:hun tulehtuu pikkuhiljaa niin kuin aikoinaan Venäjään, kirjoittaa Ilta-Sanomien kolumnisti Teemu Keskisarja. (SU18.)

В вопросах экономики, права и культуры Великое княжество Финляндское в составе Российской империи было куда более независимым, чем современная Финляндия — член ЕС, констатирует финский историк. Финны больше получали от государства, чем отдавали. И сложно было найти человека, который относился бы к России плохо. (VE18.)

[Talouden, oikeuden ja kulttuurin kysymyksissä Suomen suuriruhtinaskunta oli Venäjän keisarikunnan yhteydessä itsenäisempi kuin nyky-Suomi EU-jäsenvaltiona, suomalaishistorioitsija toteaa. Suomalaiset saivat valtiolta enemmän kuin antoivat. Ja oli vaikea löytää ihmistä, joka olisi suhtautunut Venäjään huonosti.]

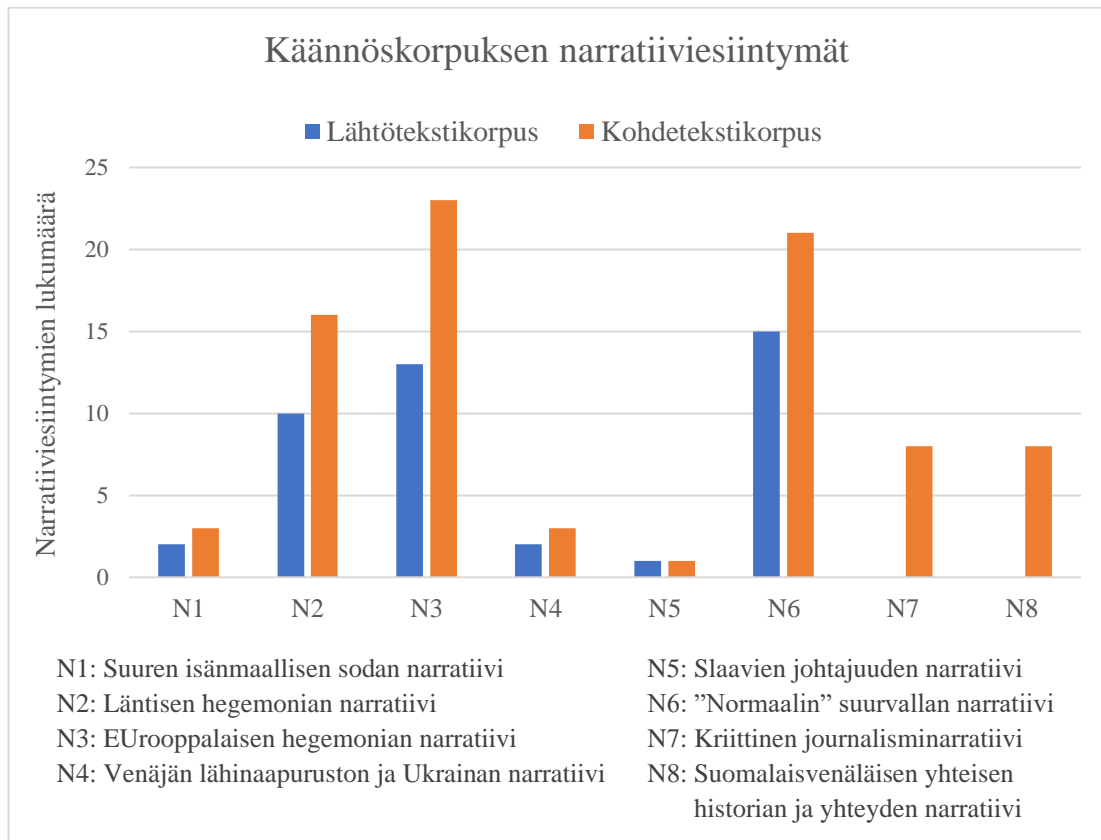
Kohdetekstin VE18 selittävä ingressi on koottu Keskisarjan kolumnin sisällöstä. Ingressi jättää kuitenkin huomioimatta kolumnin kerronnallisen kaaren, joka päättyy Keskisarjan havaintoon Venäjän sortovuosien negatiivisista vaikutuksista Suomessa ja suomalaisten Venäjä-suhteessa.

6.3 Analyysin tulokset

Käännöskorpuksesta esiintyy kaikkia kuutta tutkimuskirjallisuudesta noussutta narratiivia niin lähtö- kuin kohdeteksteissä (kuvio 4). Lisäksi olen tunnistanut kohdetekstikorpukselta kaksi lisänarratiivia, joista toinen edustaa suomalaistoimittajia koskevaa kriittistä journalisminarratiivia (N7) ja toinen suomalaisvenäläisen yhteisen historian ja yhteyden narratiivia (N8). Narratiiviesiintymä tarkoittaa, että artikkelissa on yksi tai useampi kohta, jossa

²¹ Sama narratiiviesiintymä kytkeytyy myös suomalaisvenäläisen yhteisen historian ja yhteyden narratiiviin (N8).

esiintyy piirretaulukon (liite 4) mukaisia kyseisen narratiivin tunnusomaisia piirteitä. Yksi artikkeli voi sisältää useita narratiiveja.

Kuvio 4. Käännöskorpuksen narratiiviesiintymät (n = 126) osakorpuksittain eriteltyinä.

Aineistossa korostuvat erityisesti läntisen hegemonian (N2), EUrooppalaisen hegemonian (N3) ja ”normaalin” läntisen suurvallan (N6) narratiivit, jotka tukevat Venäjän sekä lännen instituutioiden ja kansainvälisesti vaikutusvaltaisimpien valtiotoimijoiden suhteiden vastakkainasettelua sekä Venäjän omaa kansainvälistä asemaa ja identiteettiä. Kohdetekstikorpuksessa tunnistamani kaksi uutta narratiivia (N7 ja N8) esiintyvät lähinnä venäjänkielisten uutiskäännösten selittävässä ingresseissä kääntäjä-toimittajan omina lisäyksinä. Narratiivien keskinäiset osuudet säilyvät molemmissa osakorpuksissa liki pitäen samoina, joskin lähtötekstikorpuksessa esiintyy eniten ”normaalin” läntisen suurvallan (N6) narratiivia ja kohdetekstikorpuksessa EUrooppalaisen hegemonian (N3) narratiivia. Kriittisen journalisminarratiivin (N7) ja suomalaisvenäläisen yhteisen historian ja yhteyden narratiivin (N8) esiintymiä on vain kohdetekstikorpuksessa.

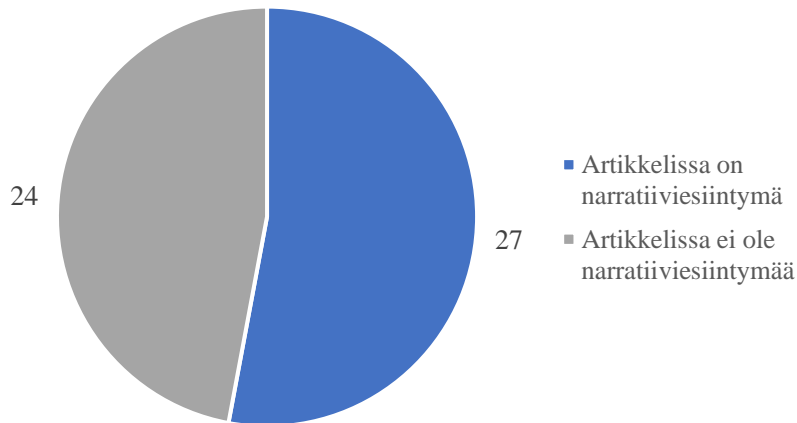
Analyysin perusteella voidaan todeta, että informaation aseellistamista tapahtuu suurimmassa osassa kohdetekstejä. Aseellistaminen painottuu erityisesti narratiivimuutoksiin, joihin kytkeytyy käänösmanipulointia ja kuvitusvaihdoksia. Oman erityistapauksensa muodostavat Venäjän slaavilaisen etupiirin narratiivit, joita voidaan Ukrainan osalta pitää jo vuonna 2021 informaatioodankäynnin kohteina ja välineinä. Kokonaan informaation aseellistamisen ulkopuolelle vaikuttaa jäävän 9 kohdetekstiä²², joissa ei tunnistettu aseellistamisen keinoja. Tekstit edustavat pääosin tiedottavia uutisia esimerkiksi Suomen ja Venäjän välisestä rajaliikenteestä ja maiden koronatilanteesta.

Narratiiviesiintymien tyypierottelu – viittaukset ja soveltamiset – perustuu kahteen syyhyn. Ensinnäkin kaikki käänöskorpuksessa tunnistetut narratiiviesiintymät eivät edusta uutiskäännösten aseellistamista eli vastanarratiivien tarkoituksellista manipulointia osana kansainvälisen järjestelmän toimijoiden välistä kamppailua. Varsinaiseksi narratiivin aseellistamiseksi osana Venäjän informaatiovaikuttamista tulkitsen esiintymät, joissa uutiskäännöksissä esiintyy suoria narratiivisoveltamisia. Toiseksi kaikkia tunnistettuja narratiiviesiintymiä voidaan niiden luonteesta riippumatta aseellistaa. Muutos narratiivin kontekstissa ja käyttömotiivissa voi tehdä referoivasta, ei-aseellistetusta esiintymästä informaatiovaikuttamisen aseellistetun välineen (vrt. esimerkki 2). Siten usein lähtötekstin leipätekstissä esiintyvät narratiiviviittaukset voivat kohdeteksteissä nousta otsikkomuutoksen tai selittävän ingressin kontekstualisoinnin myötä Venäjän aseellistetuiksi narratiivisovellutuksiksi. En kuitenkaan tässä yhteydessä arvioi narratiiviesiintymien voimakkuutta tai vaikuttavuutta, vaan pyrin tapausten tunnistamiseen ja esittelemään niiden laajuutta lukumäärällisesti.

Kuten kuvioista 5 ja 6 käy ilmi, kaikki Venäjän strategisten narratiivien esiintymät lisääntyivät uutiskäännösprosessin myötä kohdetekstikorpuksessa. Viidennes kohdeteksteistä sisältää joko viittauksia yhteen tai useampaan pää- tai lisänarratiiviin. Lähtötekstikorpukseseen verrattuna esiintymiä sisältäviä artikkeleja on kohdetekstikorpuksessa 40 prosenttia enemmän. Narratiivin katsotaan esiintyvän artikkelissa, kun siinä on vähintään yksi kyseisen narratiivin esiintymä.

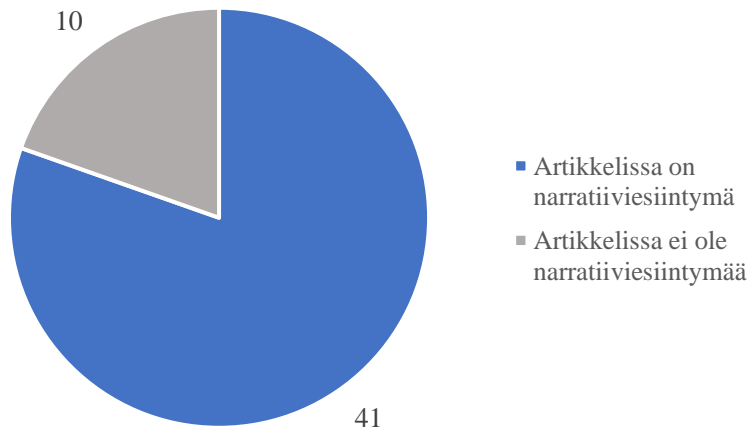
²² Näihin kohdeteksteihin lukeutuvat VE1, VE2, VE8, VE9, VE13, VE15, VE21, VE24, VE34 ja VE47.

Lähtötekstikorpuksen narratiiviesiintymät

Kuvio 5. Narratiiviesiintymiä sisältävien artikkelien osuus lähtötekstikorpuksessa.

Kohdetekstikorpuksen narratiiviesiintymät

Kuvio 6. Narratiiviesiintymiä sisältävien artikkelien osuus kohdetekstikorpuksessa.

Ajallisessa tarkastelussa InoSMI-sivuston julkaisutoiminnassa on nähtävissä kuvion 7 mukaisesti selkeitä eroja tutkimukseen valitun uutisteeman osalta. Uutisteemaan sisällytettyjen artikkelien määrä väheni loppukeväällä 2021 mutta kasvoi saman vuoden kolmannessa ja neljännessä kvartaalissa. Narratiiviesiintymien lukumäärä seurasi kohdetekstien julkaisumäärän kehitystä. Esiintymät lisääntyivät neljännessä kvartaalissa ensimmäiseen kvartaaliin verrattuna yli 60 prosenttia. Kiinnostavaa on, että kuluvan vuoden 2022 tammi-huhtikuun aikana saman uutisteeman alla julkaistiin

yhteensä vain kaksi artikkelia ja nekin tammikuun puolivälissä, kun vuonna 2021 samana ajanjaksona julkaistiin 15 artikkelia. Vaikuttaakin siltä, että InoSMI-toimitus on merkittävästi vähentänyt suomalaisuutisten uutiskäännösten julkaisua. Äkillinen muutos toimitustyössä voidaan tulkita osaksi Venäjän mediakentän laajempaa muutosta ja valtiollisen mediapolitiikan kiristymistä osana Ukrainan sodan aiheuttaman sotasensuurin vaikutuksia Venäjällä.

Kuvio 7. Käännöskorpuksen kohdetekstit ja narratiiviesiintymät vuonna 2021 kvartaaleittain.

Uutisvalikointia ei tämän aineiston pohjalta voida kattavasti arvioida aseellistamisen keinona. Korpuksessani esiintyy kuitenkin uutistoimituksen strategista uutisvalikointia. Esimerkiksi entisestä transmiehestä kertova kohdeteksti (VE28) ei liity Venäjään mutta kytkeytyy seksuaalivähemmistöjä negatiivisesti korostavaan EUrooppalaisen hegemonian narratiiviin (N3). Tulkitsen, että uutisvalinnat voivat siten toimia vaikeasti todennettavan kontekstuaalisen aseellistamisen keinona. Tällöin vastaanottajan tulkintakehykseen voidaan vaikuttaa uutissisällöissä painottuvien teemojen ja näkökulmien avulla. Uutisteemojen ohella kääntäjätoimittajat tekevät valintoja eri juttutyyppejä edustavien lähtötekstien välillä. Vaikka kääntäjän työ tehdään InoSMI-sivustolla näkyväksi käyttämällä esimerkiksi vieraskäsitteiden yhteydessä selittäviä kääntäjän kommentteja (lyhenne ven. прим. перев.), artikkelien juttutyyppejä ei käännöksen yhteydessä eritellä selkeästi. Suomalaismedian lähtöteksteissä usein jo artikkelin otsikko kertoo, mikäli kyseessä

on toimittajan kommentti tai kolumni. Kohdeteksteissä maininnat poistetaan otsikoista säännönmukaisesti ja mainitaan vain selittävässä ingressissä. Tätä voi pitää informaation aseellistamisen keinona, mikäli alkuperäisen juttutyypin häivyttäminen vaikuttaa tekstisisällön tulkintaan.

Analyysin puutteena voidaan pitää sen narratiiviluokittelun tulkinnanvaraisuutta. Narratiivien piirretaulukko muodostui aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella, mutta analyysin aikana kävi ilmeiseksi, että narratiivien tunnusomaisten piirteiden erottelu oli haasteellista. Koska narratiiveja ei aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa ole käytetty rinnasteisina analyysikategorioina, niissä esiintyi päällekkäisyyttä. Selkeyden takia keskityin analyysissä narratiiveja erottaviin piirteisiin, jolloin hienovaraisemmat erot ja tulkinnanvaraisuus eri narratiiveja yhdistävien piirteiden osalta jäivät vähemmälle huomiolle.

Strategisten narratiivien ja informaatiovaikuttamisen yhteyden tulkinnanvaraisuus ilmenee erityisesti siinä, että eri kontekstissa samakin tekstikohta voi muuttua yleisestä toteamuksesta strategiseksi narratiiviksi. Haasteena on tunnistaa, milloin strategisen narratiivin kanssa yhtenevä narratiivi on informaation aseellistamista ja milloin viittaukset ovat tahattomia tai motiiveiltaan ei-aseellistavia. Tässä analyysissä aseellistamisen motiivi nähtiin InoSMI-sivustolla sisäsyntyisenä sivuston valtiollisten kytkösten ja toimituslinjan mutta myös sen uutisteemojen muodostamien tulkintakehysten (tässä tapauksessa uutisteema *Suomi: 100 vuotta erossa Venäjästä*) takia. Tästä syystä strategisten narratiivien esiintymiset olivat kohdeteksteissä lähes aina informaatiovaikuttamiseen tähtäävää informaation aseellistamista. Analyysi jää kuitenkin siltä osin suuntaa antavaksi, että siinä ei ole huomioitu InoSMI-toimituksen itse sanoittamia näkemyksiä tai periaatteita. Tulosten tarkentamiseksi analyysiä olisi tarpeen syventää laajemmalla aineisto-otannalla sekä toimijahaastatteluilla.

Tyushkan (2021) mukaan narratiiveja aseellistetaan, kun kansainvälisen järjestelmän toimijoiden välinen kamppailu kytkeytyy narratiivien tarkoitukselliseen manipulointiin. Määritelmä jättää kuitenkin avoimeksi sen, miten manipuloinnin tarkoituksellisuus todennetaan. Oman aineistoni perusteella narratiivien manipuloinnin taustalla olevaa journalistista päätöksentekoa ja tarkoituksellisuutta ei ole mahdollista täysin todentaa. Siten on mahdollista, että sivustolla esiintyvät

narratiivimuutokset ja strategiset narratiivit palautuvat toimituksellisen linjauksen sijaan yksittäisten toimittajien päätöksentekoon ja poliittisideologisiin motiiveihin.

7 Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa tarkastelin Venäjän informaatiovaikuttamista ja informaation aseellistamista uutiskäännössivuston kontekstissa. Samalla kun Ukrainan sodan kiihdytys totaaliseksi hyökkäyssodaksi 24. helmikuuta 2022 merkitsee uutta geopolitiikan ja eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän käännettä, siitä on muodostumassa merkittävä tienhaara myös Venäjän mediahistoriassa.

Digiaikakaudella tarinoilla ja erityisesti valeuutisilla on nykyisen viestintäteknologian myötä potentiaali kylvää joukkotuhoa joukkoharhautusaseina (engl. *weapon of mass distraction*) tai periaatteella ”harhauta ja tuhoa” (engl. *destruction-by-distraction*) (Tyushka 2021, 5). Tutkimusaiheeni pysyy siten erittäin ajankohtaisena myös tulevaisuudessa.

Narratiivianalyysissä tarkastelin tutkimuskysymykseni mukaisesti, miten InoSMI-sivusto aseellistaa uutiskäännöksiä erityisesti strategisten narratiivien avulla. Aseellistaminen tapahtui käännöskorpuksessa kahdeksan strategisen narratiivin avulla. Analyysi todensi, että aiemmasta tutkimuskirjallisuudesta nousseita Venäjän strategisia narratiiveja (narratiivit 1–6) esiintyy InoSMI-uutiskäännössivustolla ja että niistä löytyy esiintymiä suomalaisuutisten käännöksissä. Lisäksi tutkimusaineistosta löytyi kaksi uutta strategista narratiivia (narratiivit 7 ja 8). Erityisen kiinnostava jatkotutkimuskohde on suomalaisvenäläisen yhteisen historian ja yhteyden narratiivi (N8), jota ei suomalaistutkimuksessa tietävästi ole aiemmin käsitelty. Narratiivimuutosten lisäksi aineistossa esiintyi käännösm manipulaatiota ja kuvitusvaihdoksia. Narratiivien luonteen erittely muodostui monitulkintaiseksi, sillä narratiivien aseellistaminen voi olla voimakkuudeltaan eriasteista. Koska strategiset narratiivit eivät ole staattisia, jo tunnistettujen narratiivien kehitystä ja käyttöä voidaan ymmärtää syvemmin havainnoimalla narratiiveja eri aikoina, eri paikoissa ja eri käyttötarkoituksissa.

Uutiskäännössivustot kuten InoSMI muodostavat erityislaatuisen informaatiopuolustuksellisen haasteen Suomen ja muiden uutislähteinä toimivien julkaisumaiden osalta. Sivustot hyödyntävät ulkomaista lähdeaineistoa omiin tarkoituksiinsa ilman tekijänoikeuksia, ja esimerkiksi InoSMI-sivuston

venäjänkieliset julkaisut tavoittavat venäjää osaavia laajasti myös Venäjän ulkopuolella. Alun perin journalististen ohjeiden mukainen sisältö voi siten muuttua propagandistiseksi ja alkuperäisen julkaisijamaan kannalta haitalliseksi vaikuttamisvälineeksi. Näin on erityisesti silloin, jos sivustoja käytetään vieraskielisten maiden mediaseurantaan ilman lähdekritiikkiä tai ilman lähtötekstien tarkasteluun tarvittavaa kielitaitoa. Informaatiovaikuttaminen voi toimia esimerkiksi Suomen venäjänkieliseen diasporan keskuudessa välineenä ohjailta kyseisten yhteisöjen jaettuina käsityksiä ja toimintaa sekä kylvää epäluuloa suomalaista mediaa sekä poliittista johtoa tai päätöksentekoa kohtaan.

Tutkimukseni vahvistaa siten tutkimuskirjallisuudesta nousevaa havaintoa InoSMI-sivuston roolista informaatiovaikuttamisen toimijana. Vaikka sivusto julkaisee niin kutsuttuja läntisiä mielipiteitä sisältäviä uutisia, se voi valitsemiaan omia narratiiveja korostamalla ja lisäämällä muuttaa artikkelien uutiskärjen ja tulkintakehyksen. Tämä näkyy muutoksissa, joissa käännöskorpuksen kohdeteksteissä Venäjän valtiota kriittisesti arvioivia mielipiteitä on joko poistettu tai pehmennetty ja otsikoita on olennaisilta osin muokattu tai vaihdettu. Venäjän nykyisen sotasensuurin myötä on odotettavissa, että sivuston toiminta on muuttumassa entistäkin kokonaisvaltaisemman informaatiovaikuttamisen suuntaan. Uutisarvotutkimuksen näkökulmasta Venäjän mediaa voidaan jatkossa tarkastella osana laajempaa autoritaaristen valtioiden ja propagandististen uutistoimitusten tutkimusta. Samoin tulevaan tarkasteluun on hyvä nostaa Venäjän medialle vastaäänenä toimivat ulkomainen media, joka on keväällä 2022 kasvattanut venäjänkielisen uutistuotannon määrää nopealla tahdilla.

Jatkotutkimuksessa voidaan määrällisen analyysin avulla tarkentaa strategisten narratiivien käytön laajuutta uutiskäännössivustojen kuten InoSMI uutiskäännösten aseellistamisessa. Yleisötutkimuksessa taas saadaan tietoa narratiivien vastaanotosta ja vaikutuksista kohdeyleisön käsityksiin vaikkapa Suomesta ja suomalaisesta journalismista. Lisäksi uutistuotantoprosessien tutkimuksessa voidaan Grigorin (2020, 69) ehdotuksen mukaisesti käsitellä strategisten narratiivien laatimista ja siihen osallistuvien toimijoiden omaa käsitystä roolistaan. Tämä olisi erityisen hedelmällistä uutiskäännösprosessien tutkimuksen yhteydessä, sillä journalistinen käännöstoiminta on keskeinen vallan ja vaikuttamisen paikka sekä uutisvalikoinnin

että tekstien sisältöratkaisujen osalta. InoSMI-utiskäännössivusto on erityisen kiinnostava jatkotutkimuksen kohde siksi, että sitä voidaan tarkastella niin Venäjän kotimaisen informaatiovaikuttamisen, informaation aseellistamisen kuin ulkomaille suuntautuvan informaatiovaikuttamisen tai -sodankäynnin näkökulmasta. Utiskäännösanalyysiä myös helpottavat lähtö- ja kohdetekstien määrittelyn selkeys.

Tutkimukseni puutteiden osalta voidaan mainita aineiston suppeus ja toimijahaastattelujen puute. Tuloksia voidaan siksi pitää toistaiseksi suuntaa antavina ja kartoittavina. Lisäksi tutkimuksen haasteisiin lukeutuvat hybridi- ja informaatio-sodankäynnin yhteydessä usein käytetyn aseellistamisen käsite ja sen analyttinen sumeus läntisessä sotatutkimuksessa. Tarkempi käsiteteoreettinen tarkastelu olisi jatkossa tarpeen. Tutkimusmenetelmien osalta tutkimuskysymystä olisi ollut mahdollista lähteä tarkastelemaan monimenetelmätutkimuksen keinoin esimerkiksi verkostanalyysin tai digitaalisten tutkimusmenetelmien kuten aihemallinnuksen tai laajemman kvantifioinnin kuten avainsana-analyysin avulla. Rajasin muut kuin laadulliset menetelmät kuitenkin pois omien aikaresurssieni sekä pioneerityön haastavuuden takia. Narratiivianalyysin haasteeksi jäi silti menetelmän standardoimattomuus, minkä myötä päädyin soveltamaan sitä tähän tutkimukseen omalla tavallani.

Lopuksi on hyvä kiinnittää huomiota kahteen seikkaan. Ne liittyvät Suomeen kohdistuvaan venäläiseen mediahuomioon ja sitä kautta Venäjän informaatiovaikuttamiseen meillä ja itänaapurissa: mittakaavaan ja muutokseen. Vuonna 2021 Venäjällä julkaistiin tilastollisesti eniten venäjänkielisiä Suomi-mainintoja jalkapallon MM-kilpailujen aikaan kesäkuussa²³. Tuolloin Suomen maajoukkue pelasi Kööpenhaminan dramaattisen Tanska–Suomi-ottelun jälkeen Pietarissa. Suomeen kohdistuvan venäläisjulkisuuden määrä ja uutisaiheet tulevat todennäköisesti kuitenkin muuttumaan vuoden 2022 tilastoissa. Syynä on Suomen ja Venäjän kahdenvälisen suhteiden historiallinen muutos Suomen ja Ruotsin hakeman Nato-jäsenyyden myötä. Tämän heijastunee myös uutiskerronnan sisältöön ja narratiiveihin sekä venäjän- että suomenkielisessä informaatioympäristössä. Vaikka käyttämäni sotatieteen, journalismin ja käännöstieteen tutkimusaloja yhdistävä

²³ *Media Cloud*. Explorer. Hakusana финлянд*. Aikarajaus 1.1.2021–31.12.2021. Aineistorajauksena Venäjällä julkaiseva media (Publication country Russian Federation).

tutkimusasetelma on suomenkielisessä tutkimuksessa melko harvinainen, se ei liene sitä enää jatkossa.

Lähdeluettelo

- Adamsky, D. (2018). From Moscow with coercion: Russian deterrence theory and strategic culture. *Journal of Strategic Studies*, 41(1–2), 33–60.
- Alafuzoff, G. & Blom, A. & Kurvinen, M. & Pyykönen, J. & Luoma-aho, V. & Tsetsura, K. (2020). *Govorit Moskva – Moskova puhuu. Venäjän strategisen viestinnän erityispiirteet*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:16. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Allenby, B. (2017). The age of weaponized narrative. *Issues in Science and Technology*, 33(4), 65–70.
- Allenby, B. & Garreau, J. (2017). *Weaponized narrative: The new battlespace*. Tempe, AZ: Center on the Future of War, Arizona State University.
- Alyukov, M. (2021a). *Making sense of the news under an electoral authoritarian regime: Russian TV viewers and the Russia-Ukraine conflict*. Väitöskirja. Humanistinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Alyukov, M. (2021b). Uutisten vastaanotto autoritaarisella Venäjällä. *Idäntutkimus*, 28(4), 47–51.
- Anderson, B. (2006). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso books.
- Aro, J. (2016). The cyberspace war: propaganda and trolling as warfare tools. *European View*, 15(1), 121–132. DOI: 10.1007/s12290-016-0395-5.
- Arutunyan, A. (2009). *The media in Russia*. Maidenhead: McGraw-Hill Education.
- Auvinen, T. (2019). *Informaatiovaikuttaminen venäläisessä sodankäynnissä*. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Baker, M. (2006). *Translation and conflict: A narrative account*. London: Routledge. DOI: 10.4324/9780203099919.
- Bani, S. (2006): An analysis of press translation process. Teoksessa Conway, K. & Bassnett, S. (toim.), *Translation in global news: Proceedings of the conference held at the University of Warwick, 23 June 2006*. Coventry: Centre for Translation and Comparative Cultural Studies, University of Warwick, 35–46.
- Bebawi, S. & Evans, M. (2019). *The future foreign correspondent*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Becker, J. (2004). Lessons from Russia: a neo-authoritarian media system. *European Journal of Communication*, 19(2), 139–163. DOI: 10.1177/0267323104042908.

- Bednarek, M. & Caple, H. (2017). *The discourse of news values: how news organizations create newsworthiness*. New York: Oxford University Press.
- Bell, A. (1991). *The language of news media*. Oxford: Blackwell.
- Bielsa, E. (2021). Introduction. Teoksessa Bielsa, E. (toim.), *The Routledge handbook of translation and media*. London: Routledge, 1–10. DOI: 10.4324/9781003221678
- Bielsa, E. & Bassnett, S. (2009). *Translation in global news*. London: Routledge.
- Browning, C. S. (2015). Nation branding, national self-esteem, and the constitution of subjectivity in late modernity. *Foreign Policy Analysis*, 11(2), 195–214.
- Bubnov & Kompleev 2020 = Бубнов, А. Ю. & Комплеев, А. В. (2020). Российско-немецкая «война памяти»: анализ современной онлайн дискуссии о Великой Отечественной войне. *Наука. Общество. Оборона*, 8(2), 17–17. DOI: 10.24411/2311-1763-2020-10233.
- Burke, K. (1969). *A rhetoric of motives*. Berkeley: University of California Press.
- Caple, H. & Bednarek, M. (2013). *Delving into the discourse: Approaches to news values in journalism studies and beyond*. Working Paper. Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Chesterman, A. (2009). The name and nature of translator studies. *Hermes*, 42, 13–22.
- Conway, K. (2010). News translation and cultural resistance. *Journal of International and Intercultural Communication*, 3(3), 187–205.
- Csillag, T. & Szelényi, I. (2015). Drifting from liberal democracy: Traditionalist/neo-conservative ideology of managed illiberal democratic capitalism in post-communist Europe. *Intersections. East European Journal of Society and Politics*, 1(1), 18–48. DOI: 10.17356/ieejsp.v1i1.28.
- Ćwiek-Karpowicz, J. (2012). *Limits to Russian soft power in the post-Soviet area*. DGAP Analyse 8. Berlin: German Society for Foreign Policy.
- Davier, L. (2014). The paradoxical invisibility of translation in the highly multilingual context of news agencies. *Global Media and Communication*, 10(1) 53–72. DOI: 10.1177/1742766513513196.
- Derbin, E.A. (2017). Methodological aspects of analyzing modern warfare. *Vestnik Akademii Voennyh Nauk*, 1(58), 11–18.

- Deverell, E. & Wagnsson, C. & Olsson, E-K. (2020): Destruct, direct and suppress: Sputnik narratives on the Nordic countries. *The Journal of International Communication*, 27(1), 15–37. DOI: 10.1080/13216597.2020.1817122.
- Drezner, D. W. & Farrell, H. & Newman, A. L. (2021). *The uses and abuses of weaponized interdependence*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
- EUvsDISINFO. (2019). InoSMI: Kremlin stealing news to shape the views. News and analysis 3.6.2019. Saatavilla: <https://euvsdisinfo.eu/inosmi-kremlin-stealing-news-to-shape-the-views/>. Katsottu 23.2.2022.
- Fabian, S. (2019). The Russian hybrid warfare strategy – neither Russian nor strategy. *Defense & Security Analysis*, 35(3), 308–325, DOI: 10.1080/14751798.2019.1640424.
- Feklyunina, V. (2016). Constructing russophobia. Teoksessa Taras, R. (toim.), *Russia's identity in international relations: images, perceptions, misperceptions*. Oxford: Routledge, 91–109.
- Flyktman, J. (2017). *Informaationsodankäynnin merkitys - käsitetutkimus, doktriinitutkimus sekä tapaustutkimus Krimin ja Syyrian operaatioista*. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Forsström, P. (2019). *Venäjän sotilasstrategia muutoksessa: tulkintoja Venäjän sotilasstrategian perusteiden kehityksestä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen*. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 32. Väitöskirja. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Fredheim, R. (2015). Filtering foreign media content: How Russian news agencies repurpose Western news reporting. *Journal of Soviet and Post-Soviet Politics and Society*, 1(1), 37–82.
- Freedman, L. (2015). The possibilities and limits of strategic narratives. Teoksessa De Graaf, B. & Dimitriu, G. & Ringsmose, J. (toim.), *Strategic narratives, public opinion, and war: Winning domestic support for the Afghan war*. London and New York: Routledge, 17–36.
- Fujii, A. (1988). News translation in Japan. *Meta*, 33(1), 32–37.
- Galeotti, M. (2016). Hybrid, ambiguous, and non-linear? How new is Russia's 'new way of war'? *Small Wars & Insurgencies*, 27(2), 282–301, DOI: 10.1080/09592318.2015.1129170.
- Gavra, D. & Strovsky, D. (2016). Values of journalists in Russia: Following historical evolution and modern empirical data. *Brazilian Journalism Research*, 12(1), 118–139.

GEC 2020 = Global Engagement Center. (2020). *GEC Special Report: Pillars of Russia's disinformation and propaganda ecosystem*. United States Department of State. Washington, D.C.: GEC.

GEC 2022 = Global Engagement Center. (2022). *GEC Special Report: Kremlin-funded media: RT and Sputnik's role in Russia's disinformation and propaganda ecosystem*. United States Department of State. Washington, D.C.: GEC.

Gejko 2021 = Гейко, Н. Р. (2021). Переводческий комментарий в русскоязычных текстах СМИ (на материале сайта «Иносми»). *Вестник Челябинского Государственного Университета*, 450(4), 29–36. DOI: 10.47475/1994-2796-2021-10404.

Giannopoulos, G. & Smith, H. & Theocharidou, M. (2021). *The landscape of hybrid threats: A conceptual model*. Julkinen versio. Luxemburg; Publication Office of the European Union.

Giles, K. (2016). *Handbook of Russian information warfare*. NATO Defense College. Rome: Debooks.

Ginosar, A. (2015). Understanding patriotic journalism: Culture, ideology and professional behavior. *Journal of Media Ethics*, 30(4): 289–301. DOI: 10.1080/23736992.2015.1082915.

Grigor, I. (2020). *Weaponized news: Russian television, strategic narratives and conflict reporting*. Väitöskirja. Helsinki: Unigrafia.

Grinëv A.V. (2021). Modern socio-political crisis in the USA based on materials of the Russian portal InoSmi. Teoksessa Bolgov R. ym. (toim.), *Proceedings of topical issues in international political geography*. Springer Geography. Springer Cham, 427–445. DOI: 10.1007/978-3-030-78690-8_37.

Haapanen, L. & Perrin, D. (2019). Translingual quoting in journalism. Behind the scenes of Swiss television newsrooms. Teoksessa Davier, L. & Conway, K. (toim.), *Journalism and translation in the era of convergence*. Amsterdam: Benjamins, 15–42.

Halverson, S. (2010). Translation. Teoksessa Doorslaer, L. van & Gambier, Y. (toim.), *Handbook of translation studies (Vol. I)*. Amsterdam: Benjamins, 378–384.

Harcup, T. & O'Neill, D. (2017). What is news? *Journalism Studies*, 18(12), 1470–1488. DOI: 10.1080/1461670X.2016.1150193.

Hermans, T. (2013). What is (not) translation. Teoksessa Millán, C. & Bartrina, F. (toim.), *The Routledge handbook of translation studies*. London: Routledge, 75–87. DOI: 10.4324/9780203102893-14.

Hernández Guerrero, M. J. (2009). *Traducción y periodismo*. Bern: Peter Lang.

Herrmann, J. (2017). Nine links in the chain: The weaponized narrative, Sun Tzu, and the essence of war. *The Strategy Bridge* 27.07.2017. Saatavilla: <https://thestrategybridge.org/the-bridge/2017/7/27/nine-links-in-the-chain-the-weaponized-narrative-sun-tzu-and-the-essence-of-war>Horbyk.

Hinck, R. & Cooley, S. & Kluver, R. (2020). *Global media and strategic narratives of contested democracy: Chinese, Russian, and Arabic media narratives of the US presidential election*. London: Routledge.

Häkämies, J. (2021). *Väistämättä*. Helsinki: Otava.

IISS. (2015). Complex crises call for adaptable and durable capabilities. *The Military Balance*, 115(1), 5–8. DOI: 10.1080/04597222.2015.996334.

IMŽ 2000 = *История мировой журналистики*. (2000). Ростов-на-Дону: Старые русские.

Innola, E. & Pynnöniemi, K. (2016). Finland and Russia's metanarratives on the conflict in Ukraine. Teoksessa Pynnöniemi, K. & Rácz, A. (toim.) *Fog of falsehood: Russian strategy of deception and the conflict in Ukraine*. Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti, 165–190.

Jansson, S. & Sihvonen, T. (2018). Kyberturvallisuus valtiollisena toimintaympäristönä ja siihen kohdistuvat uhkat. *Media & viestintä*, 41(1), 1–28. DOI: 10.23983/mv.69950.

Jantunen, S. & Puistola, J-A. (2015). *Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka venäläisessä valtioneuvostossa*. Tutkimuskatsaus 2:2015. [Ei kustantajan kotipaikkaa]: Puolustusvoimien tutkimuslaitos.

Kazakov, V. & Hutchings, S. (2020). Challenging the 'information war' paradigm: Russophones and russophobes in online Eurovision communities. Teoksessa Wijermars, M. & Lehtisaari, K. (toim.), *Freedom of expression in Russia's new mediasphere*. (1. painos). Milton: Routledge, 137–158. DOI: 10.4324/9780429437205.

Kiriya, I. (2019). New and old institutions within the Russian media system. *Russian Journal of Communication*, 11(1), 6–21, DOI: 10.1080/19409419.2019.1569551.

Konovalova, A. (2021). *Kierrätys ottaa ensiaskelia: Käsittemetaforat ympäristöaiheisten artikkeleiden suomi-venäjä-käännöksissä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Kovach, B. & Rosenstiel, T. (2007). *The elements of journalism: What newspeople should know and the public should expect*. New York: Three Rivers Press.

Kubyshekin, A. & Sergunin, A. (2015). The problem of the “special path” in Russian foreign policy. *Russian Social Science Review*, 56(3), 31–42, DOI: 10.1080/10611428.2015.1070628.

Kuuskoski, K. (2022). Venäjä esti pääsyn Ilta-Sanomien verkkosivuille. *Ilta-Sanomat* 20.4.2022. Saatavilla: <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008763908.html>. Katsottu 21.4.2022.

Lakka, P. (2018). *Words as a weapon: Production of enemy images in Finnish and Russian media in the Ukraine conflict*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Lalu, P. (2014). *Syvää vai pelkästään tiheää: Neuvostoliittolaisen ja venäläisen sotataidollisen ajattelun lähtökohdat, kehittyminen, soveltaminen käytäntöön ja nykytilanne. Näkökulmana 1920- ja 1930-luvun syvän taistelun ja operaation opit*. Väitöskirja. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.

Lassila, J. (2013). Witnessing war, globalizing victory. Representations of the Second World War on the website Russia Today. Teoksessa Rutten, E. & Fedor, J., & Zvereva, V. (toim.), *Memory, conflict and new media: Web wars in post-socialist states*. London: Routledge, 215–227.

Lavikainen, J. & Pynnöniemi, K. & Saari, S. & Helin, O. & Mäkinen, S. (2022). *Pohjois-Eurooppa Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikassa*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:38. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Lefevere, A. (1992). *Translation, rewriting, and the manipulation of literary fame*. London: Routledge.

Lehto, M., & Henselmann, G. (2020). Non-kinetic warfare : The new game changer in the battle space. Teoksessa Payne, B. K. & Wu, H. (toim.), *ICCWS 2020: Proceedings of the 15th International Conference on Cyber Warfare and Security*. Academic Conferences International, 316–325. DOI: 10.34190/ICCWS.20.033.

Lehto, M. & Linnéll, J. (2017). Kybersodankäynnin kehityksestä ja tulevaisuudesta. *Tiede ja ase*, 75, 179–212. Saatavilla: <https://journal.fi/ta/article/view/67730>.

Lenin, V. I. (1971). *Mitä on tehtävä? Liikkeemme päivänpolttavia kysymyksiä*. Moskova: Edistys. (alkup. Что делать? Наболевшие вопросы нашего движения 1902).

Lucas, E. & Pomerantsev, P. (2016). *Winning the information war techniques and counter-strategies to Russian propaganda in Central and Eastern Europe*. A report by CEPA’s information warfare project in partnership with the Legatum Institute. Washington, D.C.: The Center for European Policy Analysis.

- Lupion, M. (2018). The gray war of our time: Information warfare and the Kremlin's weaponization of Russian-language digital news. *The Journal of Slavic Military Studies*, 31(3), 329–353. DOI: 10.1080/13518046.2018.1487208.
- Mattson, G. (2020). Weaponization: Ubiquity and metaphorical meaningfulness. *Metaphor and Symbol*, 35(4), 250–265. DOI: 10.1080/10926488.2020.1810577.
- McCombs, M. E. & Shaw, D. L. & Weaver, D. H. (2014). New directions in agenda-setting theory and research. *Mass Communication and Society*, 17(6), 781–802. DOI: 10.1080/15205436.2014.964871.
- Mikkola, H. & Aaltola, M. & Wigell, M. & Juntunen, T. & Vihma, A. (2018). *Hybridivaikuttaminen ja demokratian resilienssi. Ulkoisen häirinnän mahdollisuudet ja torjuntakyky liberaaleissa demokratioissa*. FIIA Reports, 55. Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti.
- Miskimmon, A. & O'Loughlin, B. & Roselle, L. (2013). *Strategic narratives: Communication power and the new world order*. New York: Routledge. DOI: 10.4324/9781315871264.
- Mizuno, T. (2007). The federal government's decision in suppressing the Japanese-language press, 1941–42. *Journalism History*, 33(1), 14–23. DOI: 10.1080/00947679.2007.12062724.
- Mäkelä, M. & Karttunen, L. (2020). Kokemuksellisuus, mallitarinat ja eksemplaarisuus tarinallisen yksilöjournalismin aikakaudella. Teoksessa Virtanen, M. T. & Hiidenmaa, P. & Nummi, J. (toim.), *Kertomuksen keinoin. Tarinallisuus mediassa ja tietokirjallisuudessa*. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus, 253–284.
- Negrov 2008 = Негров, Е. О. (2008). Историческое развитие политического дискурса в России. *Политическая экспертиза: ПОЛИТЕКС*, 4(3), 106–114.
- Niemi, K. & Wolodarski, P. & Jensen, C. (2022). Pohjoismaiset sanomalehdet alkavat yhdessä julkaista artikkeleitaan venäjäksi – Päätoimittajat: ”Venäläisillä on oikeus tietää”. News in Russian. *Helsingin Sanomat* 10.3.2022. Saatavilla: <https://www.hs.fi/newsinrussian/art-2000008668548.html>. Katsottu 10.3.2022.
- Nordenstreng, K. & Pietiläinen, J. (2010). Media as a mirror of change. Teoksessa Huttunen, T. & Ylikangas, M. (toim.), *Witnessing change in contemporary Russia*. Helsinki: Aleksanteri Institute, 136–158.
- Nossek, H. (2004). Our news and their news: The role of national identity in the coverage of foreign news. *Journalism*, 5(3), 343–368.
- Oates, S. (2007). The neo-Soviet model of the media. *Europe-Asia Studies*, 59(8), 1279–1297. DOI: 10.1080/09668130701655150.

- Oates, S. (2016). Russian media in the digital age: Propaganda rewired. *Russian Politics*, 1(4), 398–417. DOI: 10.1163/2451-8921-00104004.
- Oivo, T. (2021). Kremlin "vapaan sanan" saattajat? Suomalaiset verkkomediat kansainvälisen uutisvirran portilla. *Media & Viestintä*, 44(2), 117–138. DOI: 10.23983/mv.109862.
- Pascale, C.-M. (2019). The weaponization of language: Discourses of rising right-wing authoritarianism. *Current Sociology*, 67(6), 898–917. DOI: 10.1177/0011392119869963.
- Pasti, S. (2007). *The changing profession of a journalist in Russia*. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Perrin, D. & Ehrensberger-Dow, M. (2012). Translating the news: A globally relevant field for applied linguistics research. Teoksessa Gitsaki, C. & Baldauf, D. (toim.), *Future directions in applied linguistics*. Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars, 352–372.
- Pesu, M. (2017). *Koskiveneellä kohti valtavirtaa: Suomen puolustuspolitiikka kylmän sodan lopusta 2010-luvun kiristyneeseen turvallisuusympäristöön*. Puolustusministeriön julkaisuja 1/2017. Helsinki: Puolustusministeriö.
- Pietiläinen, J. (2002). *The regional newspaper in post-Soviet Russia: Society, press and journalism in the Republic of Karelia 1985–2001*. Väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.
- Pomerantsev, P. & Weiss, M. (2014). *The menace of unreality: How the Kremlin weaponizes information, culture, and money*. New York: Institute of Modern Russia.
- Puolustuselonteko. (2021). *Valtionneuvoston puolustuselonteko*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:78. Helsinki: Valtioneuvosto.
- Pym, A. (2020). Translator ethics. Teoksessa Koskinen, K. & Pokorn, N. K. (toim.), *The Routledge handbook of translation and ethics*. Milton: Taylor & Francis, 147–161. DOI: 10.4324/9781003127970.
- Pynnöniemi, K. (2016a). Introduction. Teoksessa Pynnöniemi, K. & Rácz, A. (toim.) *Fog of falsehood: Russian strategy of deception and the conflict in Ukraine*. Helsinki: FIIA, 13–21.
- Pynnöniemi, K. (2016b). The metanarratives of Russian strategic deception. Teoksessa Pynnöniemi, K. & Rácz, A. (toim.) *Fog of falsehood: Russian strategy of deception and the conflict in Ukraine*. Helsinki: FIIA, 71–119.

Pynnöniemi, K. (2019). Information-psychological warfare in Russian security strategy. Teoksessa R. Kanet (toim.), *Routledge handbook of Russian security policy*. London & New York: Routledge, 214–226.

RAND. (2022). Information operations. Saatavilla: <https://www.rand.org/topics/information-operations.html>. Katsottu 23.5.2022.

Rantanen, T. & Jääskeläinen, A. & Bhat, R. & Stupart, R. & Kelly, A. (2019). *The future of national news agencies in Europe: Executive summary*. London: London School of Economics and Political Science. DOI: 10.21953/lse.aeginold23jj.

Riessman, C. K. (2008). *Narrative methods for the human sciences*. Thousand Oaks, Cal.: SAGE.

Rogers, J. & Tyushka, A. (2017). ‘Hacking’ into the West: Russia’s anti-hegemonic drive and the strategic narrative offensive. *Defence Strategic Communications*, 1(2), 35–60.

Roselle, L. & Miskimmon, A. & O’Loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70–84. DOI: 10.1177/1750635213516696.

Rotaru, V. (2018). Forced attraction? How Russia is instrumentalizing its soft power sources in the “near abroad”. *Problems of Post-Communism*, 65(1), 37–48. DOI: 10.1080/10758216.2016.1276400.

Roudakova, N. (2017). *Losing Pravda: Ethics and the press in post-truth Russia*. New York, NY: Cambridge University Press.

Russia Today 2022 = *Россия Сегодня*. (2022). "Россия сегодня" – ведущая международная медиагруппа, представляющая линейку информационных ресурсов – лидеров в своих областях. Saatavilla: <https://xn--c1acbl2abdlkablog.xn--p1ai/>. Viitattu 23.2.2022.

Saarilahti, E. (2016). *Kääntämisen vaikutus ulkomaanuutisten narratiiveihin: Ukrainan vuoden 2014 vallanvaihdon narratiiveja suomalaisissa ja venäläisissä ulkomaanuutisissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Schnauffer, T. A. II. (2017). Redefining hybrid warfare: Russia’s non-linear war against the West. *Journal of Strategic Security*, 10(1), 17–31. DOI: 10.5038/1944-0472.10.1.1538.

Somers, M. & Gibson, G. (1994). Reclaiming the epistemological “Other”: Narrative and the social constitution of identity. Teoksessa Calhoun, C. (toim.), *Social theory and the politics of identity*. Oxford UK and Cambridge USA: Blackwell, 37–99.

- Spiessens, A. (2019). Deep memory during the Crimean crisis: References to the Great Patriotic War in Russian news translation. *Target*, 31(3), 398–419. DOI: 10.1075/target.18113.spi.
- Spiessens, A. & Van Poucke, P. (2016). Translating news discourse on the Crimean crisis: Patterns of reframing on the Russian website InoSMI. *The Translator*, 22(3), 319–339. DOI: 10.1080/13556509.2016.1180570.
- Spiessens, A. & Van Poucke, P. (2021). Constructing Russian identity in news translation: The case of the Crimean crisis. *Translation and Interpreting Studies. The Journal of the American Translation and Interpreting Studies Association*, 16(3), 368–393. DOI: 10.1075/tis.18037.spi.
- Szostek, J. (2017). Defence and promotion of desired state identity in Russia's strategic narrative. *Geopolitics*, 22(3), 571–593. DOI: 10.1080/14650045.2016.1214910.
- Szostek, J. (2018). News media repertoires and strategic narrative reception: A paradox of dis/belief in authoritarian Russia. *New media & society*, 20(1), 68–87. DOI: 10.1177/1461444816656638.
- Tanikawa, M. (2022). The global, the foreign and the domestic. Was there a 'global turn' in journalism in the early 21st century? Teoksessa Bielsa, E. (toim.), *The Routledge handbook of translation and media*. London: Routledge, 58–73. DOI: 10.4324/9781003221678-6.
- Thomas, T. (2004). Russia's reflexive control theory and the military. *Journal of Slavic Military Studies*, 17(2), 237–256. DOI: 10.1080/13518040490450529.
- Thomas, T. (2014). Russia's information warfare strategy: Can the nation cope in future conflicts? *The Journal of Slavic Military Studies*, 27(1), 101–130, DOI: 10.1080/13518046.2014.874845.
- Turvallisuuskomitea. (toim.) (2018). *Kyberturvallisuuden sanasto*. TSK 52. Suomi: Huoltovarmuuskeskus. Saatavilla: <https://turvallisuuskomitea.fi/kyberturvallisuuden-sanasto/>. Katsottu 11.03.2022.
- Tyushka, A. (2021). Weaponizing narrative: Russia contesting Europe's liberal identity, power and hegemony. *Journal of Contemporary European Studies*, 1–22. DOI: 10.1080/14782804.2021.1883561.
- Valdeón, R. A. (2020a). Gatekeeping, ideological affinity and journalistic translation. *Journalism*, 1–17. DOI: 10.1177/1464884920917296.

- Valdeón, R. A. (2020b). On the interface between journalism and translation studies: A historical overview and suggestions for collaborative research. *Journalism Studies*, 21(12), 1644–1661. DOI: 10.1080/1461670X.2020.1788413.
- Valdeón, R. A. (2021). Translation: From mediation to gatekeeping and agenda-setting. *Language and Intercultural Communication*, 21(1), 24–36. DOI: 10.1080/14708477.2020.1833903.
- Valtioneuvosto. (2022). *Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta*. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18. Helsinki: Valtioneuvosto.
- Van Poucke, P. & Belikova, A. (2016). Foreignization in news translation: Metaphors in Russian translation on the news translation website InoSMI. *Meta*, 61(2), 346–368. DOI: 10.7202/1037763ar.
- Vartanova, E. (2012). The Russian media model in the context of post-Soviet dynamics. Teoksessa Mancini, P. & Hallin, D. C. (toim.), *Comparing media systems beyond the Western world*. New York: Cambridge University Press, 119–142.
- Vartanova, E. (2019). Russian media: A call for theorising the economic change. *Russian Journal of Communication*, 11(1), 22–36. DOI: 10.1080/19409419.2019.1572531.
- Virtanen, M. T. & Hiidenmaa, P. & Nummi, J. (2020) (toim.). *Kertomuksen keinoin. Tarinallisuus mediassa ja tietokirjallisuudessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Voiman Venäjä. (2019). Helsinki: Puolustusministeriö Wallace, J. (2018). Modelling contemporary gatekeeping. *Digital Journalism*, 6(3), 274–293. DOI: 10.1080/21670811.2017.1343648.
- Wagnsson, C. & Barzanje, C. (2021). A framework for analysing antagonistic narrative strategies: A Russian tale of Swedish decline. *Media, War & Conflict*, 14(2), 239–257.
- Watanabe, K. (2017). The spread of the Kremlin’s narratives by a western news agency during the Ukraine crisis. *The Journal of International Communication*, 23(1), 138–158. DOI: 10.1080/13216597.2017.1287750.
- White, D. M. (1950). The ”gate keeper”: A case study in the selection of news. *Journalism Quarterly*, 27(4), 383–390.
- Wigell, M. (2019). Hybrid interference as a wedge strategy: A theory of external interference in liberal democracy. *International Affairs*, 95(2), 255–275. DOI: 10.1093/ia/iiz018.
- Wolfe, T. (2005). *Governing Soviet journalism: The press and the socialist person after Stalin*. Bloomington: Indiana University Press.

Yagodin, D. (2015). Venäjä ja kyberpropaganda. *Idäntutkimus*, 22(4), 58–59.

Liitteet

Liite 1. Käännöskorpuksen kohdetekstit

Tunniste	Otsikko	Lähde	Julkaisuaika
VE1	Yle (Finляндия): половина въезжающих в Финляндию из России отказываются от теста на коронавирус	Yle	27.1.2021
VE2	Helsingin Sanomat (Finляндия): исследование, посвященное финнам, погибшим или пропавшим без вести во время сталинских репрессий, продолжается	Helsingin Sanomat	29.1.2021
VE3	Иtalehti (Finляндия): молчание финских политиков свидетельствует о том, что они боятся Путина	Иtalehti	4.2.2021
VE4	Иtalehti (Finляндия): Финляндия может получить российскую вакцину самостоятельно	Иtalehti	4.2.2021
VE5	Helsingin Sanomat (Finляндия): профессор русской культуры и литературы Томи Хуттунен определился со своим жизненным путем еще в юности	Helsingin Sanomat	6.2.2021
VE6	Yle (Finляндия): Финляндия и Россия опять столкнулись на лыжне! Спортивный эксперт Yle советует финскому лыжнику проявлять больше уважения к соперникам	Yle	8.2.2021
VE7	Ита-Sanomat (Finляндия): финский эксперт хвалит Хаависто за «шпильку» с Шенгенским соглашением	Ита-Sanomat	16.2.2021
VE8	Yle (Finляндия): события в России отражаются и на жизни русскоязычных жителей Финляндии	Yle	19.2.2021
VE9	Helsingin Sanomat (Finляндия): Вилле Хаапасало кормит, как принято у мафии	Helsingin Sanomat	22.2.2021
VE10	Suomenmaa (Finляндия): начавшийся сто лет назад Кронштадтский мятеж потерпел крах — многие повстанцы обрели убежище в Финляндии	Suomenmaa	6.3.2021
VE11	Helsingin Sanomat (Finляндия): с Россией надо говорить простым языком	Helsingin Sanomat	11.3.2021
VE12	Yle (Finляндия): сибирская свадьба в окружении финских воров и убийц	Yle	13.3.2021
VE13	Ита-Sanomat (Finляндия): во времена СССР коронавирус уже давно уничтожили бы Спутником	Ита-Sanomat	23.3.2021
VE14	Yle (Finляндия): с Православной церковью в Финляндию пришла русская традиция хлестать веточками вербы	Yle	2.4.2021
VE15	Suomen Kuvalehti (Finляндия): русский художник Илья Репин считал Финляндию своим домом	Suomen Kuvalehti	6.4.2021
VE16	Helsingin Sanomat (Finляндия): какие соседи нужны России?	Helsingin Sanomat	5.5.2021
VE17	У Yle появится корреспондент в Петербурге: «В финских СМИ голос русской молодежи звучит громче» (Yle, Finляндия)	Yle	15.5.2021

VE18	Ilta-Sanomat (Финляндия): в XIX веке Финляндия была более независимой, чем сейчас	Ilta-Sanomat	20.5.2021
VE19	Yle (Финляндия): во время визита в Санкт-Петербург финский министр поднял тему грузовых железнодорожных перевозок	Yle	8.6.2021
VE20	Yle (Финляндия): 200 лет назад несколько тысяч мужчин построили под руководством Суворова крепость, которая ни разу не использовалась в сражениях	Yle	13.6.2021
VE21	Иltalehti (Финляндия): наконец какая-то польза от гусиного помета — в финском Лахти его используют в пивоварении	Иltalehti	4.7.2021
VE22	Helsingin Sanomat (Финляндия): российские проблемы — это финские проблемы	Helsingin Sanomat	13.7.2021
VE23	Helsingin Sanomat (Финляндия): российские санкции нанесли значительный урон экспорту финских продуктов питания	Helsingin Sanomat	16.7.2021
VE24	Yle (Финляндия): финские подростки хотят организовать квест в русской крепости XVIII века, построенной под руководством Суворова	Yle	17.7.2021
VE25	MaaseudunTulevaisuus (Финляндия): Пекка Вильякайнен, создатель первого в мире интернет-банка, советует финнам прекратить антироссийскую истерику	Maaseudun Tulevaisuus	22.7.2021
VE26	Tekniikka&Talous (Финляндия): в 1912 году, чувствуя угрозу начала большой войны, российский император приказал построить железнодорожный тоннель, который несколько десятилетий был длиннейшим в Финляндии	Tekniikka&Talous	29.8.2021
VE27	Suomenmaa (Финляндия): 165 лет назад завершился масштабный строительный проект и появилась важная транспортная артерия — Сайменский канал	Suomenmaa	10.8.2021
VE28	Yle (Финляндия): пробыв несколько лет трансмужчиной, Мира снова хочет быть женщиной	Yle	20.9.2021
VE29	Kaupparehti (Финляндия): в России предпринимателю «нужны профессиональный бухгалтер и хороший юрист»	Kaupparehti	22.9.2021
VE30	Глава финского МИДа: Финляндия довольствуется в сотрудничестве с Россией тем, что есть (Helsingin Sanomat, Финляндия)	Helsingin Sanomat	22.9.2021
VE31	Ilta-Sanomat (Финляндия): за год в Финляндии фиксируются десятки случаев похищения детей	Ilta-Sanomat	25.9.2021
VE32	Полиция безопасности Финляндии свидетельствует: новая холодная война затронула и Финляндию (Ilta-Sanomat, Финляндия)	Ilta-Sanomat	29.9.2021
VE33	Kaupparehti (Финляндия): директор финской деревообрабатывающей компании нашел рецепт успеха в России	Kaupparehti	3.10.2021
VE34	Viisi Tähteä (Финляндия): в новом ресторане Вилле Хаапасало можно совершить путешествие по кухням великого и могучего СССР	Viisi Tähteä	24.10.2021

VE35	Yle (Финляндия): Мигрантам жаловаться нельзя, отмечает Катя Марова — она хочет перемен для приезжих	Yle	24.10.2021
VE36	Helsingin Sanomat (Финляндия): финны стали относиться к России негативнее, особенно молодое поколение	Helsingin Sanomat	26.10.2021
VE37	Италеhti (Финляндия): Ниинистё и Путин могут поговорить на встрече о «Спутнике»	Италеhti	27.10.2021
VE38	Yle (Финляндия): 18-летний Глеб испытал на себе, что одного имени уже достаточно, чтобы поставить на человеке клеймо	Yle	3.11.2021
VE39	Ита-Sanomat (Финляндия): финская виза для поиска работы без права на социальное обеспечение, послабления в требованиях об уровне языка...	Ита-Sanomat	7.11.2021
VE40	Helsingin Sanomat (Финляндия): учеба по обмену в Москве — это поиск баланса	Helsingin Sanomat	10.11.2021
VE41	Финляндия никогда не сможет повернуться спиной к России (Hufvudstadsbladet, Финляндия)	Hufvudstadsbladet	17.11.2021
VE42	Helsingin Sanomat (Финляндия): нейтралитет — лучшая защита для Финляндии	Helsingin Sanomat	18.11.2021
VE43	Helsingin Sanomat (Финляндия): большинство россиян продолжают относиться к Финляндии положительно	Helsingin Sanomat	19.11.2021
VE44	Кауппалеhti (Финляндия): нам нужно погасить истерику из-за России	Кауппалеhti	19.11.2021
VE45	Yle (Финляндия): строительству забора на границе Финляндии и России препятствует многое	Yle	24.11.2021
VE46	Италеhti (Финляндия): посольство России в ЮАР придумало сказку о советско-финской Зимней войне	Италеhti	2.12.2021
VE47	Маасеудун Тулевaisuус (Финляндия): железнодорожное сообщение между Финляндией и Россией возобновится — воспользоваться им смогут только граждане двух стран	Маасеудун Тулевaisuус	7.12.2021
VE48	Уроки Финляндии: не загоняй сам себя в угол... с Россией (Dagens Nyheter, Швеция)	Dagens Nyheter	10.12.2021
VE49	Матти Ванханен: Путин рассуждает о Финляндии как о сфере своих интересов (Uusi Suomi, Финляндия)	Uusi Suomi	15.12.2021
VE50	Италеhti (Финляндия): Путин требует вернуть времена Договора о дружбе, сотрудничестве и взаимной помощи	Италеhti	17.12.2021
VE51	Helsingin Sanomat (Финляндия): поведение России сбивает с толку Комитет по иностранным делам Финляндии	Helsingin Sanomat	29.12.2021
VE52	Ита-Sanomat (Финляндия): «высокопоставленный представитель МИД России» предупредила Финляндию о «серьезных военно-политических последствиях»	Ита-Sanomat	30.12.2021

Liite 2. Käännöskorpuksen lähtötekstit

Tunniste	Otsikko	Lähde	Julkaisuaika
SU1	Puolet kieltäytynyt koronatestistä Venäjän rajalla, ja vain harva on esittänyt negatiivisen testituloksen: "Huolestuttavaa, että määrä on noin suuri"	Yle	25.1.2021
SU2	Stalinin vainoissa kuolleiden tai kadonneiden suomalaisten vaiheiden selvittämistä jatketaan – SKS selvittää myös, millaiset jäljet vaino jätti uhrien jälkeläisiin	Helsingin Sanomat	27.1.2021 14:16
SU3	Näkökulma: Hiljaisuus kertoo, että suomalaispoliitikot pelkäävät Putinia – heidän kannattaisi sisäistä murhatun Anna Politkovskajan viisaus	Iltalehti	2.2.2021 19:19
SU4	THL:n Nohynek: Suomi voisi teoriassa hyväksyä Venäjän Sputnik-rokotteen käyttöön itse – ”Venäjällä on hyviä virologeja”	Iltalehti	2.2.2021 20:22
SU5	Venäläisen kirjallisuuden ja kulttuurin professorin Tomi Huttusen elämänura selvisi jo teininä, kun hän osti rocklevyn Leningradista: ”Kolahti heti, mitä haluan tehdä”	Helsingin Sanomat	3.2.2021 6:21
SU6	Katso, kuinka Suomi ja Venäjä kolaroivat taas hiihdossa! Sami Jauhojärvi kaipasi suomalaisyllättäjältä enemmän kunnioitusta	Yle	7.2.2021 14:42
SU7	Naaviston Schengen-piikki Lavroville sai asiantuntijan keuhut: ”Suorastaan nerokas”	Ilta-Sanomat	15.2.2021 16:12
SU8	События в России отражаются и на жизни русскоязычных жителей Финляндии – Михаил Ионин: «Ситуация не предвещает ничего хорошего»	Yle	18.2.2021 20:37
SU9	Mafian ja maan tavalla	Helsingin Sanomat	13.2.2021 15:13
SU10	Sata vuotta sitten alkanut kapina epäonnistui pahasti – pelastus löytyi Suomesta, ainakin osalle	Suomenmaa	28.2.2021 21:00
SU11	Venäjä ymmärtää selkokieltä	Helsingin Sanomat	9.3.2021 2:00, 6:50
SU12	Niin ne häät vietettiin rosvojen ja murhamiesten seurassa – vanha hääkuva paljasti tarinan Siperian suomalaiskylästä	Yle	7.3.2021
SU13	Setä Arkadia: YYA-aikana korona olisi nujerrettu Sputnikilla jo moneen kertaan	Ilta-Sanomat	21.3.2021 9:00
SU14	Ortodoksikirkko toi virpomaperinteen Venäjältä Suomeen	Yle	17.3.2016, päivitetty 26.3.2021 17:18
SU15	Helsingforsissa juhlimme niin	Suomen Kuvalehti	26.3.2021 6:00
SU16	Millaisia naapureita Venäjä tarvitsee?	Helsingin Sanomat	24.4.2021 2:00, 7:04:00
SU17	Yle lähettää Venäjälle Pietarin-toimittajan: "Nuorten venäläisten ääntä voisi kuulua Suomen mediassa enemmän"	Yle	3.5.2021
SU18	Teemu Keskisarjan kolumni: Suomi oli 1800-luvulla itsenäisempi kuin nyt	Ilta-Sanomat	18.5.2021 8:00
SU19	Pietarissa vieraileva suomalaisministeri visioi raiteiden rahtikuljetuksista eikä tyrmää huippunopeaa junaa Moskovaan	Yle	4.6.2021 19:47

SU20	Tuhannet miehet rakensivat 200 vuotta sitten linnoituksen, joka olikin tarpeeton – nyt sen korjaaminen on kuin Tetristä: yhtään uutta kiveä ei saa käyttää	Yle	7.6.2021
SU21	Nyt saatiin hanhen jätökset hyötykäyttöön – Lahdessa sitä käytetään olueen	Iltalehti	26.6.2021
SU22	Venäjän huolet leviävät herkästi Suomeenkin	Helsingin Sanomat	10.7.2021 20:15
SU23	Venäjä-pakotteet löivät Suomen ruokaviennin polvilleen, nyt Kiinasta on tulossa vauhdilla ”uusi Venäjä”	Helsingin Sanomat	14.7.2021 2:00 8:28
SU24	Nuoret suunnittelivat pakopelin 1700-luvun historialliseen linnoitukseen: "Olisi harmi, jos näin hienolle paikalle ei olisi mitään käyttöä"	Yle	14.7.2021
SU25	Pekka Viljakainen loi maailmalle verkkopankin, ja nyt hän varoittaa suomalaisia Venäjä-hysteriasta: "En näe Venäjällä mitään riskiä, mitä ei ole kansainvälisillä markkinoilla yleensä"	Maaseudun Tulevaisuus	19.7.2021
SU26	Suursodan uhatessa 1912 Venäjän keisari määräsi junatunnelin, joka oli vuosikymmeniä Suomen pisin – Nyt se on geokätköilijöiden käytössä	Tekniikka&Talous	26.8.2021 11:02
SU27	165 vuotta sitten päättyi jättimäinen rakennusurakka, joka avasi merkittävän liikenneväylän – Työvälineinä käytettiin pääosin lapioita, justeereja ja kottikärryjä	Suomenmaa	7.9.2021 22:00
SU28	Efter flera år som transman vill Mira vara kvinna igen: "Jag önskar att det hade funnits en annan väg"	Yle	13.9.2021 8:00 13:26
SU29	Venäjällä yrittäjä tarvitsee ”ammattitaitoisen kirjanpitäjän ja hyvät juridiset palvelut”	Kauppalehti	20.9.2021 5:00
SU30	Haaviston mukaan Suomi käyttää Venäjän kanssa sen yhteistyön tilan, mikä sille löytyy – ”Aina se vaan siinä naapurissa on”	Helsingin Sanomat	20.9.2021 15:34
SU31	Suomessa useita kymmeniä lapsikaappaustapauksia vuodessa – ”Venäläiset vetävät räikeästi kotiinpäin”	Ilta-Sanomat	16.9.2021 19:07
SU32	Kommentti: Supo sanoi sen – uusi kylmä sota on Suomessakin	Ilta-Sanomat	27.9.2021 19:38
SU33	Metsäkoneyrittäjä löysi menestysreseptin itärajan takaa	Kauppalehti	28.9.2021 16.15
SU34	Ville Haapasalon uusi ravintola matkaa suuren ja mahtavan Neuvostoliiton alueen keittiöissä	Viisi Tähteä	13.10.2021
SU35	Maahanmuuttajat eivät saa valittaa, huomasi Katja Marova — hän haluaa tehdä niin, jotta asiaan tulee muutos: "Rakastan Suomea, mutta ongelmiakin on"	Yle	19.10.2021
SU36	Evan kysely: Suomalaiset suhtautuvat Venäjään yhä kriittisemmin, asenne korostuu etenkin nuoressa ikäpolvessa	Helsingin Sanomat	25.10.2021 8:30
SU37	Niinistö ja Putin voivat puhua Sputnik-rokotteesta – tutkija: ”Raja ei voi olla kiinni ikuisesti”	Iltalehti	25.10.2021 21:18
SU38	18-vuotias Gleb Shumaev kokee, että pelkkä nimi riittää leimaamaan hänet – idän ja lännen kireät välit tuntuvat venäläistaustaisten arjessa	Yle	2.11.2021
SU39	Työnhakuviisumi ilman oikeutta sosiaaliturvaan, helpotusta kielitaitovaatimuksiin... – näistä maista Eva houkuttelisi maahanmuuttajia	Ilta-Sanomat	2.11.2021 6:00
SU40	Vaihto-opiskelu Moskovassa on tasapainottelua	Helsingin Sanomat	5.11.2021 2:00 7:14
SU41	Finland kan aldrig stå med ryggen mot Ryssland	Hufvudstadsbladet	12.11.2021 9:15
SU42	Puolueettomuus on Suomen paras turva	Helsingin Sanomat	16.11.2021 2:00

SU43	Suurin osa venäläisistä pitää yhä Suomesta, mutta kielteisyys on kasvanut pandemian aikana	Helsingin Sanomat	16.11.2021
SU44	Malttia Venäjä-hysteriaan	Kauppalehti	18.11.2021 5:00
SU45	Suomen mahdollisen raja-aidan tiellä monta estettä – muutaman vuoden vanha selvitys itärajan panssariverkkoaidasta ei suositellut rakentamista	Yle	19.11.2021
SU46	Venäjän suurlähetystö keksi sadun talvisodasta: Tuleva natsi-Suomi piti työntää loitommas	Iltalehti	30.11.2021 19:07
SU47	Vain kahden maan kansalaiset pääsevät kyytiin – Suomen ja Venäjän välinen junaliikenne käynnistyy jälleen	Maaseudun Tulevaisuus	3.12.2021
SU48	Anna-Lena Laurén: Finländska lärdomen – måla inte in dig i ett hörn med Ryssland	Dagens Nyheter	8.12.2021
SU49	Matti Vanhanen: Putin kytki Suomen etupiirijatteluunsa – ”Julkaisulla on tarkoitus”	Uusi Suomi	15.12.2021 10:31
SU50	Näkökulma: Putin vaatii YYA-ajan paluuta – Suomi on vaarassa, jos KGB-miehelle tehdään myönnytyksiä	Iltalehti	16.12.2021 6:00
SU51	Ulkoasiainvaliokunnan jäsenet ihmettelevät Venäjän käytöstä – Kimmo Kiljunen: ”Kun Venäjä näin tekee, se kertoo aikamoisesta umpikujasta”	Helsingin Sanomat	28.12.2021 9:27 17:10
SU52	Venäjän supertiedottaja varoitti Suomea ”vakavista sotilaallisista ja poliittisista seurauksista” – tätä se voisi tarkoittaa	Ilta-Sanomat	27.12.2021 6:05 8:45

Liite 3. InoSMI-sivuston kytkös Venäjän valtiojohtoon

Russia Today -mediayhtiön ja sen yritysbrändeihin kuuluvan InoSMI-uutissivuston kytkös Venäjän valtiojohtoon sekä Venäjän valtiolliseen disinformaation ja propagandan ekosysteemiin (GEC 2022, 6).

Liite 4. Piirretaulukko Venäjän strategisten narratiivien ominaispiirteistä

Sisältää kuusi päänarratiivia ja kaksi aineistolähtöistä lisänarratiivia.

Narratiivi	Ominaispiirteet
<p>1. Suuren isänmaallisen sodan narratiivi</p> <p>Neuvostoliiton voitto Natsi-Saksasta, fasisien viholliskuva</p> <p>(Spiessens 2019; Grigor 2020)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - lännen tukeman Ukrainan vallankumouksen (Euromaidan) takana nationalistit, uusnatsit, russofoobikot ja antisemiitit - Ukrainassa käynnissä toisen maailmansodan jatko-osa - Venäjän rooli: 2000-luvun pelastaja ja moraalinen tukipilari - etnisten venäläisten suojele - toisen maailmansodan symbolien uusiokäyttö.
<p>2. Läntisen hegemonian narratiivi</p> <p>Perinteisiä arvoja edustava Venäjä vs. ”läntinen” liberaalidemokraattinen hegemonia</p> <p>(Grigor 2020; Tyushka 2021)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Venäjän ja lännen välillä moraalinen jaottelu (hyvä–paha) - lännen russofobia ja hybridisota Venäjän tuhoamiseksi - Nato piirittää Venäjää, länsi haluaa tuhota Venäjän ja vallata sen alueet - länsi puuttuu Venäjän ja sen naapurien sisäisiin asioihin, ”syytä aina länttä” - läntinen demokratia epätos, Venäjän suvereeni demokratia ideaali (демократия по-русски) - länsi = fasismi, kapitalistinen diktatuuri - eliitin vaalimanipulointi, kristillisten arvojen uhkaaminen ja EU:n lähestyvä romahdus - joskus erottelu: länsi/USA ja eurooppalaiset ”hyvän tahdon” valtiot - länsi ja sen johto ovat heikentymässä, ei enää yksinapaista maailmaa - kv-järjestys on epäoikeudenmukainen ja Venäjä tarvitsee siinä paremman paikan ja erityisaseman - Venäjä = ”kolmas Rooma”.
<p>3. EUrooppalaisen hegemonian narratiivi</p> <p>Venäjä vs. EUrooppalainen liberaali identiteetti, valta ja hegemonia</p> <p>(Tyushka 2021)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - EUropa = GAYropa, EU osana pahaa länttä - EU = Saksa ja muut → ei varsinainen unioni - EU Washingtonin käsikirjoituksen toteuttajana, sätkynukkena (menetetty suvereniteetti, USA:n varjo) - Brysselin diktatuuri/Eurokratia: EU aggressiivinen Venäjää kohtaan, russofobinen ja ekspansiivinen - EU:n tekopyhyys ja kaksoisstandardit - Eurofasismi: vastakampanja EU:n ja USA:n sanktioille & lähinaapuruston antidemokratisointi - EU voimaton ja epäosaava: deliberatiivisten majoritaaristen hallintoperiaatteiden kyseenalaistaminen, avointen yhteiskuntien arvot sekä siviili- ja normatiivivallan suosiminen - EU = homodiktatuuri, dekadentti ja heikentyvä

<p>3. EUrooppalaisen hegemonian narratiivi</p> <p>(jatkuu)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liberaalidemokratian ylikorostus: (kristillisestä) Euroopasta jäljellä enää homot, feministit ja muslimit - Venäjä Euroopan vaihtoehtona tai parempana Eurooppana (moraali ja konservatiivinen), perinteisten arvojen takaajana - realistinen konservatismi Venäjällä: sosiaalisesti konservatiivinen, suvereeni, hengellinen ja messiaaninen (päin vastoin kuin lännen arvot) - EU:n uhka kansalliselle suvereniteetille ja valtioiden radikalisoinnille (ase-EU) - ilman Venäjää ei rauhaa tai turvallisuutta ei Euroopassa - Venäjän eksklusiivinen kontrolli sen vaikutuspiirissä - EU-sanktiot: köyhdyttämässä Venäjän kansaa - EU heikentää Venäjän kansalaisten oikeuksia Euroopassa.
<p>4. Venäjän lähinaapuruston ja Ukrainan narratiivi</p> <p>Venäjä vs. Ukraina ja EU-Venäjän ”jaettu” entisen Neuvostoliiton demokratisoituva naapurusto kokonaisuudessaan</p> <p>(Tyushka 2021)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ei ole Ukrainan valtiota, ex-neuvostomaat ei voi tehdä suvereenia päätöksiä → vain joko Moskova- tai Washington-johtoisia päätöksiä ja vahvistuksia - mitä tahansa naapurustossa tai sen suhteissa Venäjän kanssa tapahtuu → lännen syy - Russki mir = Venäjän vaikutuspiiri - värihallankumoukset ja fasisivallankaappaukset lännen tekosia (Ukraina) - länsivetoinen antagonismi ja russofobia - länsi käyttää ”välimaita” sen sijaissodissa - länsi ajaa epäsovjetisia arvoja - läheiset EU-suhteet: askel EU- ja Nato-jäsenyyteen - Naton aggressiivinen ekspansionismi ja Venäjän piirittäminen - Venäjän takaama turva lännen fasismilta - Venäjän antama yleisten hengellisten tukien ja perinteisten perhearvojen suoja - Venäjä, Ukraina ja Valko-Venäjä = yhteinen kansa - Kaakkois-Ukraina on Novorossija - Venäjän strateginen itsemäärääminen - Ukraina ja muut entiset neuvostomaat ”epäonnistuneina valtioina”.

<p>5. Slaavien johtajuuden narratiivi</p> <p>Venäjä slaavilaiskansojen johtajana (Русский мир) (Grigor 2020)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Venäjä välittävänä ja huomaavaisena isoveljenä, Ukraina pikkuveljenä toisten joukossa - slaavilainen perhe: isoveli holhoaa, pikkuveljet myöntyvät - tiedolliset alikehittyneet veljet (Keski-Aasia) - Ukrainan erityispaikka Russki mir -konseptissa - Venäjällä Russki mir -konseptin takia oikeus valvoa naapurimaiden kehitystä - Venäjä voi Russki mir -konseptin takia fasilitoida globaalin venäläisen diasporan (kulttuuri, kieli, historiallinen muisti ja uskonto) uudelleenyhdistymistä - Russki mir on slaavikansojen veljeyden ruumiillistuma – Venäjä, Valko-Venäjä ja Ukraina - Euromaidanin jälkeen muutos suhteessa Ukraina: riippuvainen pikkuveli → dehumanisoitu Toinen/Muu
<p>6. ”Normaalin” suurvallan narratiivi</p> <p>Venäjä suurvaltana: avoin ja kansainväliset huippustandardit täyttävä ”normaali” valtio (vrt. länsimaat) (Szostek 2017)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - itsepuolustuksen sijaan itsekorostaminen - megaprojektit ja -tapahtumat: Skolkovo - suurvaltapiirre identiteetissä: Venäjä edelleen ja jälleen merkittävä kansainvälinen pelaaja - tervetulleeksi toivottava, yhteistyötä tekevä ja ei-uhkaava Venäjä - normalisaatioagenda: Venäjä on kansainväliset standardit täyttävä (länsimaisittain) normaali valtio - Venäjä on saattanut päätökseen sen kehityksen vuodesta 1991 lähtien kohti tehokasta valtionhoitoa - Venäjä on voittanut takaisin asemansa tasavertaisena suurvaltana - tervetulleeksi julistava Venäjä puhuu englantia ollakseen aktiivisesti ja rakentavasti yhteydessä - taloudelliset hyötytavoitteet - Venäjä lähempänä, ymmärrettävämpi ja vetovoimaisempi.
<p>7. Kriittinen journalisminarratiivi</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ironinen ja pilkallinen toimittaja-arvostelu uutiskäännösten selittävässä ingresseissä - suomalaistoimittajat ammattitaidottomia ja argumentaatioiltaan heikkoja - ei-riippumattomuus: kirjoittajien oletettua läntistä ideologiaa edustavat näkökannat kyseenalaisia, naurettavia ja valheellisia
<p>8. Suomalaisvenäläisen yhteisen historian ja yhteyden narratiivi</p>	<ul style="list-style-type: none"> - positiivinen vaikutus: Suomen ja Venäjän historia aina keisarillisen Venäjän ja Neuvostoliiton ajoista lähtien Suomea hyödyttävää ja kehittävää - nykysuomalaisten positiiviset asenteet Venäjää ja venäläisiä kohtaan - nykyvenäläisten positiiviset asenteet Suomea ja suomalaisia kohtaan - suomalaisten ja suomalaisyritysten kiinnostus ja luottamus hyviin kauppasuhteisiin Venäjän kanssa

Liite 5. Автореферат

Хельсинкский университет

Гуманитарный факультет

Магистерская программа перевода, письменный и устный перевод

Катарийна Мякиля: Стратегические нарративы в информационном воздействии России: Использование финских новостей как оружия в сетевом издании переводных новостей ИноСМИ

Дипломная работа на соискание академической степени магистра философии
(74 стр., приложения 10 стр., автореферат 10 стр.)

Июнь 2022

1 Введение: В новостях двухглавого орла

За последние двадцать лет Российская Федерация значительно увеличила стремление влиять на другие страны в Европе. Обострение этого процесса заметно в Украине в результате войны, продолжавшейся с 2014 года, и ее новой фазы наступления по всему фронту 24-го февраля 2022 года. Из-за геополитики у Финляндии особый интерес к внешней политике и к российским действиям. Такие понятия, как например *гибридная война* и *широкое воздействие*, распространились как в финских СМИ, так и в отчёте об обороне и среди граждан.

Данная дипломная работа посвящена российскому информационному воздействию и его связи с переводом новостей. Вопрос исследования заключается в следующем: как Россия использует сетевые переводные новости как оружие в русскоязычном информационном воздействии с помощью стратегических нарративов? Разработка вопроса будет сосредоточена на переводе новостей с финского на русский язык. В данном исследовании *использование сетевых переводных новостей как оружия* определяется как информационное воздействие или действие в информационном пространстве.

Таким образом, переводные новости являются объектами и инструментами воздействия через выбор новостей, манипуляцию перевода, изменение нарратива и смену картинки. Материал исследования включает в себя переводческий корпус, который был собран в 2021 году. Он составляет 52 переводных новости и соответствующие им исходные тексты, опубликованные в финских СМИ на финском, шведском или на русском языке. Целью анализа корпуса является опознать стратегические нарративы России и их варианты в финском контексте.

Сначала представляется характеристика русской истории СМИ в связи с государственным контролем и воздействием. Затем рассматриваются теоретические перспективы исследования в областях переводоведения, журналистики и военной науки и связанные с ними основные понятия (информационное воздействие, перевод новостей и стратегический нарратив). После этого проводится нарративный анализ и в конце работы – заключение.

2 Контроль и воздействие государства в русской истории СМИ

Как отмечает Арутюнян (2009, 83), многие исторические дихотомии и противоречия видны также в сегодняшних СМИ России и поэтому они являются важными для исследования журналистики. Во времена Российской империи общественная дискуссия и свобода печатного слова были ограничены с помощью государственной цензуры. Открытые разговоры были только в частных помещениях и конфиденциальных отношениях. Советские журналисты наследовали ценности журналистики, предшествовавшие 1917 году, и тесную связь с государством (Гавра & Стровский 2016, 123). Конкретные деятели государственной журналистики – профессиональные журналисты – были образованы и признаны государством, и самые амбициозные из них обязательно были и членами партии. (Пасти 2007, 30, 44.)

Распад СССР означал изменение как общественной системы, так и системы СМИ. Прежде всего, новая ситуация привела к размыванию границы частного и государственного сектора СМИ и к сосредоточию владения СМИ медиаимпериями олигархов (Вартанова 2012, 132; Кирия 2019, 13; Нурденстренг & Пиэтиляинен 2010, 139). Как было принято уже в советское

время, государство снова приняло совмещенную роль во владении, регламентации, экономической поддержке и политике СМИ (Вартанова 2019, 33). Война в Украине показывает не только стратегическое значение информации, но и актуальность исследования перевода новостей во внешней политике и политике безопасности 2020-х годов. Информационная война происходит и на враждебной территории, и на международной арене, и в значительной степени перед домашней аудиторией. По этой причине, связь между переводом новостей и информационным воздействием является значительным объектом исследования.

3 Использование информации как оружия в войне и мире

Интерпретация понятий «информационное воздействие» и «информационная война» варьируется в финской и другой западной литературе. В англосаксонской литературе понятие информационное воздействие редко используется. Толкование информационная война, имеющая место во время военных действий, обычно описывается как тактические информационные операции небольшого масштаба (Пюннениэми 2019, 223). В финских исследованиях делается отличие между использованием информации в войне и в другом вредном воздействии. Согласно Комитету безопасности Финляндии (2018), *информационное воздействие* – это «действие, в котором с помощью выпуска, изменения или ограничения потока информации изменяются представления, мнения или действия через информационное пространство или окружение» (Лексика Комитета безопасности Финляндии s.v. *информационное воздействие*).

Данное исследование сосредоточено на использовании информации как оружия при нормальном состоянии, когда целью является домашняя аудитория страны действия. Понятие рассматривается здесь как информационное воздействие в отличии от информационной войны военного времени. С 2000 года информационное воздействие является частью средств российской военной доктрины (Форстрём 2019, 142). Особенно в ближнем зарубежье русский язык и российские цифровые СМИ принадлежат к инструментам мягкой силы России (Лассила 2013; Ротару 2018; Свик-Карпович 2012, 7). Согласно Пюннениэми (2016, 14), современная русская пропаганда нацелена на

информационный туман и действует как калейдоскоп, который разбивает свет «на множество версий реальности». В авторитарных системах, таких как Россия, приём новостей пока мало исследован с точки зрения целостной медиасреды (Алюков 2021, 47; также Сзостек 2018, 73).

4 Использование информации как оружия в службах переводных новостей

За последние 20 лет исследование перевода новостей или журналистского перевода утвердилось как область исследования в рамках переводоведения (Бизлса 2021, 1; Валдеон 2020, 1644). Основу переводческого исследования составляет «всеохватывающее присутствие перевода в составлении и выпуске новостей, а также в переводческих процедурах служб новостей» (Бизлса 2021, 1). Данное исследование пополняет исследование переводческих стратегий и определения «перевода», а также исследование переводчиков новостей. Перспективами являются средства, инструменты и деятели информационного воздействия. Из средств воздействия рассматриваются выбор новостей и, в особенности, стратегические нарративы.

Журналисты и процесс составления новостей являются центральным объектом исследования как в исследовании стратегических нарративов (Григор 2020, 69), так и в исследовании непредвиденного и тонкого информационного воздействия (Янсон & Сихвонен 2018, 21). Концептуальная неясность определения «переводной новости» предлагает пространство для широкой деятельности для журналиста-переводчика и для множества переводческих процессов и стратегий.

Мискимон, Олоуглин и Росел (2013, 14) определяют стратегические нарративы как «средства политических деятелей для формирования общего понимания о прошлом, нынешнем и будущем международной политики, чтобы изменить поведение внутренних и иностранных деятелей». В данном исследовании рассматриваются следующие нарративы России: 1 нарратив «Великой отечественной войны» (Списенс 2019; Григор 2020), 2 нарратив «западной гегемонии» (Григор 2020; Тюшка 2021), 3 нарратив «европейской гегемонии» (Тюшка 2021), 4 нарратив «ближнего зарубежья и Украины» (Тюшка 2021), 5 нарратив «славянского ведения» (Григор 2020) и 6 нарратив ««нормальной»

державы» (Сзостек 2017). Кроме того, в анализе рассматривается нарратив 7 «критический журналистский нарратив» и нарратив 8 «общей финско-русской истории и связей», которые были опознаны в течение анализа.

5 Переводческий корпус и метод

Объектом изучения конкретного примера является Интернет-проект ИноСМИ.ру, принадлежащий медиагруппе «Россия Сегодня». Согласно предпосылке анализа, сайт представляет собой деятеля информационного воздействия. Обоснования предпосылки найдены в политических связях редакции сайта и медиагруппы (Приложение 2) и в предыдущих исследованиях (Ван Поук & Беликова 2016; Гейко 2021; Гринёв 2021; Списенс 2019; Списенс & Ван Поук 2016).

Переводческий корпус исследования содержит новости, опубликованные в 2021 году (1.1.2021–31.12.2021) по теме «Финляндия: 100 лет в разводе с Россией». Корпус состоит из 52 русскоязычных переводных новостей и соответствующих им оригинальных текстов – всего 104 текста. Из исходных текстов финноязычных – 49, русскоязычных – один и шведскоязычных – два. Издателей исходных текстов – 14. Кроме оригинальных заголовков, лидов и основных текстов (финск. leipäteksti), корпус содержит первые фотографии новостей, находящиеся под заголовком. Все переводные тексты заново иллюстрируются в редакции ИноСМИ. Корпус переводных текстов содержит также комментирующие лиды, написанные редакцией ИноСМИ.

Нарративный анализ отвечает на вопросы о том, как и почему определённые события показаны так, как они показаны (Рисман 2008). В нарративном анализе исследуется использование новостей как оружия стратегических нарративов России в контексте переводческого корпуса. Анализ строится на шести главных нарративах. Оpozнание нарративов основывается на текстовых и визуальных элементах, которые сравниваются с характеристикой этих стратегических нарративов России, представленной в литературе.

6 Использование переводных новостей как оружия на сайте ИноСМИ

В переводческом корпусе встречаются все шесть нарративов как в исходных, так и в переводных текстах (Фигура 1). Нарративный случай означает, что в тексте не меньше одного случая, в котором опознается характеристика данного нарратива. Один текст может содержать больше, чем один нарратив. Во время переводческого процесса количество всех случаев стратегических нарративов России увеличилось в корпусе переводных текстов. По сравнению с исходным корпусом количество новостей, содержащих нарративные случаи, выросло на 40%.

Фигура 1. Нарративные случаи переводческого корпуса.

В материале исследования особенно подчёркиваются нарратив западной гегемонии (N2), нарратив европейской гегемонии (N3) и нарратив «нормальной» державы (N6). Они поддерживают противоречия отношений между Россией и западными институтами и странами, а также вносят свой вклад в международный статус и идентичность России. Кроме того, в корпусе

переводных текстов опознается два других нарратива (Н7 и Н8), из которых один идентифицирован как критический журналистский нарратив о финских журналистах, а другой - как нарратив общей финско-российской истории и связей. В основном эти нарративы встречаются в комментирующих лидах (финск. *selittävä ingressi*) переводных новостей как дополнения журналиста. Доли нарративов остаются в обоих субкорпусах приблизительно неизменяемыми. В корпусе исходных текстов больше всего встречается нарратив «нормальной» державы (Н6), а в корпусе переводных текстов – нарратив европейской гегемонии (Н3). Случаи критического журналистского нарратива (Н7) и нарратива общей финско-российской истории и связей (Н8) найдены только в корпусе переводных текстов.

Согласно анализу, кажется, что использование информации как оружия происходит в большинстве переводных текстов. Главным средством являются изменения нарративов, которые связаны с манипуляциями перевода и сменами фотографий. Особым случаем являются нарративы славянских сфер российского интереса, которые уже в 2021 году можно одновременно видеть как цели и инструменты информационной войны с Украиной.

7 Заключение

В данном исследовании объектом исследования являлось информационное воздействие и использование информации как оружия в контексте сайта переводных новостей. Новая фаза войны в Украине значит, что с 24 февраля 2022 года будет также новая фаза в геополитике и европейской системе безопасности. Кроме того, это означает значительное распутие в российской истории СМИ. В период дигитализации история и особенно фальшивые новости имеют потенциал чинить разруху с помощью нынешней технологии (Тюшка 2021, 5), и, таким образом, данный объект исследования остаётся очень актуальным и в будущем.

Сайты переводных новостей, такие как ИноСМИ, являются особым оборонительным вызовом информационного воздействия для Финляндии и других стран-источников новостей. Сайты пользуются иностранными источниками информации в своих интересах без авторского права и, например,

русскоязычные публикации сайта ИноСМИ широко распространяются среди владеющих русским языком также вне России. Содержание, соответствующее кодексу этики журналистов, может быть изменено с помощью пропагандистских и вредных средств воздействия с точки зрения страны оригинальной публикации. Так будет особенно тогда, когда сайты используются для мониторинга СМИ без критики источника или знания языка, необходимого для проверки оригинала. Информационное воздействие может быть инструментом среди, например, русскоязычной диаспоры Финляндии и манипулировать взаимные представления и действия. Кроме того, это может влиять на недоверие к финским СМИ, финскому политическому руководству и процессу принятия решений.

Список литературы

Алюков 2021 = Alyukov, M. (2021). Utusten vastaanotto autoritaarisella Venäjällä. *Idäntutkimus*, 28(4), 47–51.

Арутюнян 2009 = Arutunyan, A. (2009). *The media in Russia*. Maidenhead, England: McGraw-Hill Education.

Биэlsa 2021 = Bielsa, E. (2021). Introduction. Teoksessa Bielsa, E. (toim.), *The Routledge handbook of translation and media*. London: Routledge, 1–10. DOI: 10.4324/9781003221678

Валдеон 2020 = Valdeón, R. A. (2020b). On the interface between journalism and translation studies: A historical overview and suggestions for collaborative research. *Journalism Studies*, 21(12), 1644–1661. DOI: 10.1080/1461670X.2020.1788413.

Ван Поук & Беликова 2016 = Van Poucke, P. & Belikova, A. (2016). Foreignization in news translation: Metaphors in Russian translation on the news translation website InoSMI. *Meta*, 61(2), 346–368. DOI: 10.7202/1037763ar.

Вартанова 2012 = Vartanova, E. (2012). The Russian media model in the context of post-Soviet dynamics. Teoksessa Mancini, P. & Hallin, D. C. (toim.), *Comparing media systems beyond the Western world*. New York: Cambridge University Press, 119–142.

Вартанова 2019 = Vartanova, E. (2019). Russian media: A call for theorising the economic change. *Russian Journal of Communication*, 11(1), 22–36. DOI: 10.1080/19409419.2019.1572531.

Флюктман 2017 = Flyktman, J. (2017). *Informaationsodankäynnin merkitys - käsitetutkimus, doktriinitutkimus sekä tapaustutkimus Krimin ja Syyrian operaatioista*. Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.

Форстрём 2019 = Forsström, P. (2019). *Venäjän sotilasstrategia muutoksessa: tulkintoja Venäjän sotilasstrategian perusteiden kehityksestä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen*. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 32. Väitöskirja. Maanpuolustuskorkeakoulu.

Гавра & Стровский 2016 = Gavra, D. & Strovsky, D. (2016). Values of journalists in Russia: Following historical evolution and modern empirical data. *Brazilian Journalism Research*, 12(1), 118–139.

Гейко, Н. Р. (2021). Переводческий комментарий в русскоязычных текстах СМИ (на материале сайта «Иносми»). *Вестник Челябинского Государственного Университета*, 450(4), 29–36. DOI: 10.47475/1994-2796-2021-10404.

Григор 2020 = Grigor, I. (2020). *Weaponized news: Russian television, strategic narratives and conflict reporting*. Väitöskirja. Helsinki: Unigrafia.

Гринёв 2021 = Grinёv A.V. (2021) Modern socio-political crisis in the USA based on materials of the Russian portal InoSmi. Teoksessa Bolgov R. ym. (toim.), *Proceedings of topical issues in international political geography*. Springer Geography. Springer Cham, 427–445. DOI: 10.1007/978-3-030-78690-8_37.

Кирия 2019 = Kiriya, I. (2019). New and old institutions within the Russian media system. *Russian Journal of Communication*, 11(1), 6–21, DOI: 10.1080/19409419.2019.1569551.

Лассила 2013 = Lassila, J. (2013). Witnessing war, globalizing victory. Representations of the Second World War on the website Russia Today. Teoksessa Rutten, E. & Fedor, J., & Zvereva, V. (toim.), *Memory, conflict and new media: Web wars in post-socialist states*. London: Routledge, 215–227.

Лексика Комитета безопасности Финляндии 2018 = Turvallisuuskomitea. (toim.) (2018). *Kyberturvallisuuden sanasto*. TSK 52. Suomi: Huoltovarmuuskeskus. Saatavilla: <https://turvallisuuskomitea.fi/kyberturvallisuuden-sanasto/>. Katsottu 11.03.2022.

Мискимон & Олоугли & Росел 2013 = Miskimmon, A. & O’Loughlin, B. & Roselle, L. (2013). *Strategic narratives: Communication power and the new world order*. New York: Routledge. DOI: 10.4324/9781315871264.

Нурденстренг & Пиэтиляинен 2010 = Nordenstreng, K. & Pietiläinen, J. (2010). Media as a mirror of change. Teoksessa Huttunen, T. & Ylikangas, M. (toim.),

Witnessing change in contemporary Russia. Helsinki: Aleksanteri-instituutti, 136–158.

Пасті 2007 = Pasti, S. (2007). *The changing profession of a journalist in Russia*. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Пюннөниэми 2019 = Pynnöniemi, K. (2019). Information-psychological warfare in Russian security strategy. Teoksessa R. Kanet (toim.), *Routledge handbook of Russian security policy*. London & New York: Routledge, 214–226.

Рисман 2008 = Riessman, C. K. (2008). *Narrative methods for the human sciences*. Thousand Oaks, Cal.: SAGE.

Ротару 2018 = Rotaru, V. (2018). Forced attraction? How Russia is instrumentalizing its soft power sources in the “near abroad”. *Problems of Post-Communism*, 65(1), 37–48. DOI: 10.1080/10758216.2016.1276400.

Свик-Карпович 2012 = Ćwiek-Karpowicz, J. (2012). *Limits to Russian soft power in the post-Soviet area*. DGAP Analyse 8. Berlin: German Society for Foreign Policy.

Списенс 2019 = Spiessens, A. (2019). Deep memory during the Crimean crisis: References to the Great Patriotic War in Russian news translation. *Target*, 31(3), 398–419. DOI: 10.1075/target.18113.spi.

Списенс & Ван Поук 2016 = Spiessens, A. & Van Poucke, P. (2016). Translating news discourse on the Crimean crisis: Patterns of reframing on the Russian website InoSMI. *The Translator*, 22(3), 319–339. DOI: 10.1080/13556509.2016.1180570.

Сзостек 2017 = Szostek, J. (2017). Defence and promotion of desired state identity in Russia’s strategic narrative. *Geopolitics*, 22(3), 571–593. DOI: 10.1080/14650045.2016.1214910.

Сзостек 2018 = Szostek, J. (2018). News media repertoires and strategic narrative reception: A paradox of dis/belief in authoritarian Russia. *New media & society*, 20(1), 68–87. DOI: 10.1177/1461444816656638.

Тюшка 2021 = Tyushka, A. (2021). Weaponizing narrative: Russia contesting Europe’s liberal identity, power and hegemony. *Journal of Contemporary European Studies*, 1–22. DOI: 10.1080/14782804.2021.1883561.

Янссон & Сихвонен 2018 = Jansson, S. & Sihvonen, T. (2018). Kyberturvallisuus valtiollisena toimintaympäristönä ja siihen kohdistuvat uhkat. *Media & viestintä*, 41(1), 1–28. DOI: 10.23983/mv.69950.